

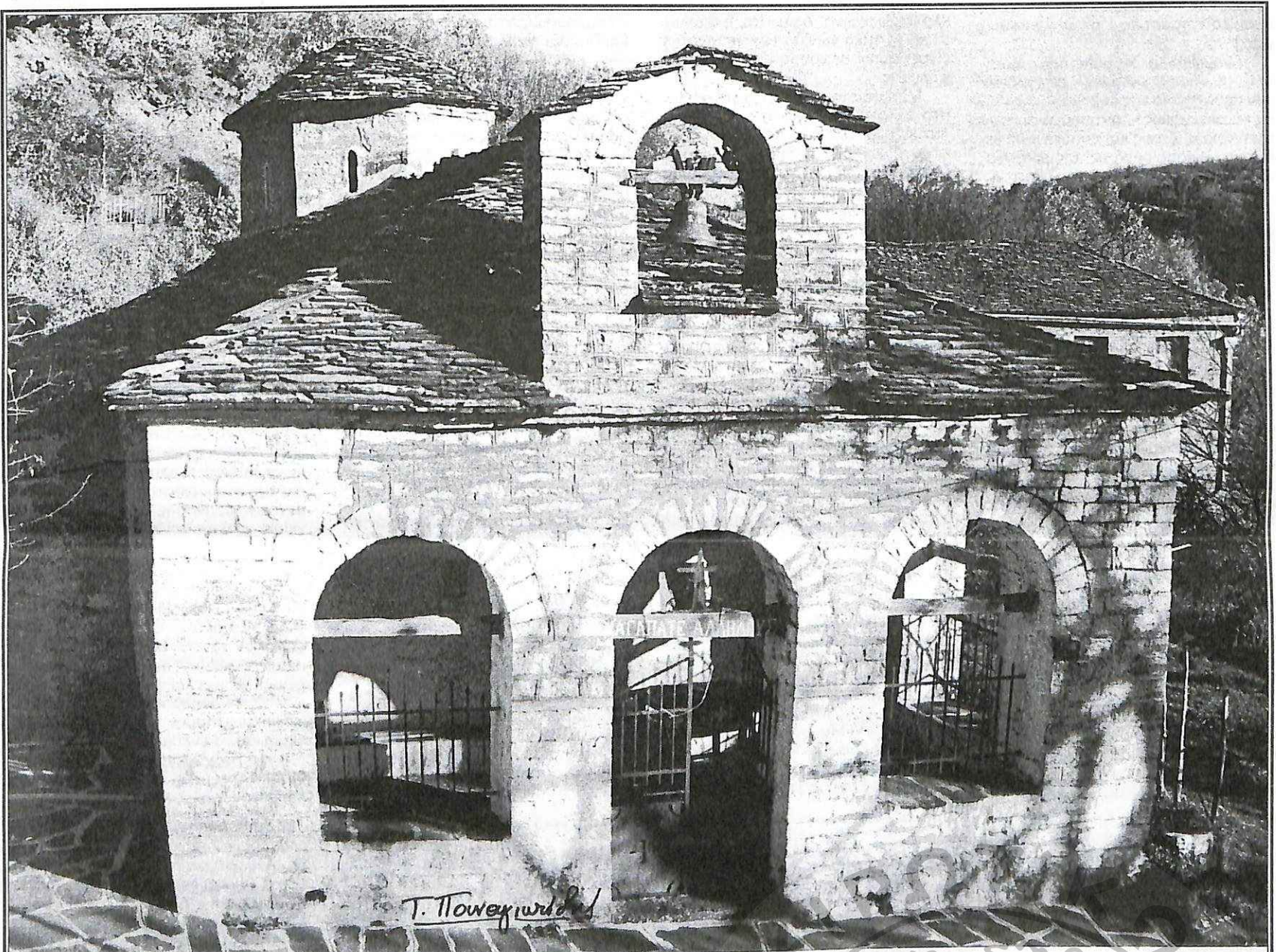
Το ΖΑΓΟΡΙ μας



ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ & ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Σίνα 4, 454 44 ΙΩΑΝΝΙΝΑ, Τηλ.: 26510 -74000 ΦΑΞ: 26510 -79286

ΕΤΟΣ ΚΕ' (25)
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 311
ΜΑΡΤΙΟΣ
2004



Με ευχετήρια κάρτα την ιστορική Μονή του Ρογκοβού,
σημείο αναφοράς κάποτε για την αναγέννηση του Ζαγοριού,
η Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Ζαγοριού (Ι.Λ.Ε.Ζ.)
και «Το ΖΑΓΟΡΙ μας»
εύχονται στους συνδρομητές και σε όλους τους Ζαγορίσιους

ΚΑΛΟ ΠΑΣΧΑ

Οι τετραετίες των βουλευτικών εκλογών τρέχουν και διαβαίνουν σα να πρόκειται για λίγες εβδομάδες. Πότε φύγαν οι προηγούμενες (8.4.2000), πότε ήρθαν οι τωρινές (7.3.2004). Απορροφημένοι στην καθημερινότητά μας και σα δεν είμαστε πολίτευτές (ώστε να σκεφτόμαστε τις επόμενες εκλογές, από την επόμενη των εκλογών που έχουν διενεργηθεί) αποδεχόμαστε την όποια εκλογική περίοδο σαν ένα διάλειμμα κι ένα κλυδωνισμό σ' αυτήν την καθημερινότητά μας και τη ρουτίνα της.

(Συνειδητοποιούμε, τουλάχιστον, ότι μ' αυτές τις χρονικά βουλευτικές τετραετίες, προστίθενται, ηλικιακά, κάποιες τετραετίες... στην καμπούρα μας.)

Αναμφίβολα, οι βουλευτικές εκλογές -ή όποιες εκλογές- εκφράζουν την πεμπτοσύια της δημοκρατικής ιδέας και αντίληψης κι αντιπροσωπεύουν αναγνωρισμένους και αποδεκτούς θεσμούς με τους οποίους, σήμερα, διακυβερνούνται κράτη και κοινωνίες.

Η Δημοκρατία, σα μια αναγκαιότητα, γεννήθηκε στα βάθη των αιώνων και της Ιστορίας, για να αντιπαλαίψει τη διακυβέρνηση του Ενόχ ή των Ολιγών για τους πολλούς, τις μάζες ή τους λαούς, όπως τους αποκαλούμε σήμερα. Μια αντιπροσωπευτική διακυβέρνηση, με τη σφραγίδα της εξουσιοδότησης της πλειοψηφίας μιας κοινωνίας, έχει στόχο την υπηρέτηση των συμφερόντων της με σκοπό την ποιότητα της ζωής των πολιτών της και την κοινωνική τους πρόοδο. Βασικά γνωρίσματά της είναι ο έλεγχος, η κριτική, η αναθεώρηση δεδομένων κλπ. Μια τέτοια έκφραση, στην ευρύτερη της έννοια, εκφράζει στην αρχαία Ελλάδα η «Εκκλησία του Δήμου».

Η Δημοκρατία, είτε σαν πολιτικο-κοινωνική ιδέα είτε σα μορφή διακυβέρνησης, υπόκειται και έχει την εξελικτική της πορεία και τη συνεχή διαπάλη με αντιτιθέμενες ιστορικές ή καινοφανείς ιδεολογίες. Εξ' αυτού απορρέει το στοιχείο του ανταγωνισμού, των οποίων αντιπαράθεσων και συγκρούσεων, της μάχης για το «κότινο» της Νίκης. Η φιλοδοξία αυτή διαμορφώνεται αυτοσκοπό κι επιτρέπει θεμέλια κι αθέμιτα μέσα για την πραγμάτωσή του. Έτσι, από τα «μέσα» αυτά κρίνεται και βαθμολογείται η αξία και η ποι-

Χρνεογράφημα

Στον απόηχο των εκλογών (7.3.2004)

Σταύρου Συκιώτη

ότμα ενός τέτοιου ανταγωνισμού.

Προσδιορίσαμε, με τα παραπάνω, την πολιτικοκοινωνική πλευρά των βουλευτικών εκλογών. Ας δούμε, για λίγο, και την άλλη τους πλευρά, την ορατή, αυτήν που βλέπει ο πολίτης -ψηφοφόρος στη διάρκεια του προεκλογικού αγώνα. Άλλωστε, η σχολιαστική «οπτική γωνία» των γεγονότων είναι βασική θεώρηση του χρονογράφου.

Μέτρηση σα ψηφοδέλτια που πήρα στο εκλογικό μου Κέντρο. Τα βρήκα 15 (μαζί με το λευκό, βέβαια, που είναι κι' αυτό μια πολιτική θέση). Τόσο συνδυασμοί συμμετέχουν στο Νομό μας. (Διάβασα, αν θυμάμαι καλά, πριν από κάποιο χρόνο, στον Αθηναϊκό Τύπο, πως το σύνολο των συνδυασμών που συμμετείχαν, πανελλήνια, στις φετινές βουλευτικές εκλογές, ανήρχοντο σε 24. Δεν ξέρω αν αυτό είναι ακριβές).

Έτσι, πρώτο γνώρισμα των βουλευτικών εκλογών και του Συντάγματος που ισχύει στη χώρα μας είναι ότι κανένας πολιτικά φιλόδοξος δεν αποκλείεται από τη διακυβέρνηση της χώρας μας. Τώρα, αν εξαιρέσουμε τα 5-6 πολιτικά κόμματα, που είναι συγκροτημένα και γνωστά στο Ελληνικό κοινό, όλα τ' άλλα τα πληροφορούμαστε από τον τίτλο που έχουν στα ψηφοδέλτιά τους, που βάζουμε στην τσέπη μας, εξερχόμενοι του εκλογικού μας Κέντρου, για να τα γνωρίσουμε...

Περισσότερο ενδιαφέρον στις βουλευτικές εκλογές έχει ο προεκλογικός αγώνας πριν τη κάλπη. Αυτή η περίοδος υπήρξε πηγή χιουμοριστικής έμπνευσης και πλούσιες σκίτσο-γραφικής παραγωγής από την εποχή της απελευθέρωσης της χώρας μας μέχρι σήμερα. (Χαρακτηριστικός, τελευταία, ο «Μαυρογιαλούρος» του Λάμπρου Κωσταντάρη στην ταινία «Υπάρχει και φιλότιμο»).

Στις μέρες μας τα ΜΜΕ, κυρίαρχα

στον πληθωρικό λόγο και την εντυπωσιακή και πολύχρωμη εικόνα, παίζουν σημαντικό ρόλο στη μάχη της πολιτικής αντιπαράθεσης και των εντυπώσεων. Στην προσπάθειά τους αυτή, πολλές φορές υπερβάλλουν, υπερβαίνουν «Τα εσκαμμένα» με αποτέλεσμα να παρουσάζονται αρνητικά φαινόμενα. Παράδειγμα τα «Παράθυρα» όλων των Καναλιών, με αντιπαρθεμένους υποψήφιους ή μη των κομμάτων να διαπληκτίζονται λεκτικά στην προσπάθειά τους να δημιουργήσουν τις όποιες εντυπώσεις υπέρ της πολιτικής τους πλευράς. Το διαρκές και έντονο αυτό μπλα-μπλα κούραζε τους ακροατές των «καναπέδων» σε σημείο να κλείνουν την τηλεόρασή τους. Χαρακτηριστικό το «σλόγκαν» που διαμορφώθηκε τόσο στον Τύπο όσο και στην καθημερινότητά μας: «-Αφήστε με να ολοκληρώσω...». Ας μου επιτραπεί να παραθέσω ένα μικρούλη χαρακτηριστικό σκίτσο του σκιτσογράφου ΚΥΡ.



Έχει ειπωθεί, επανειλημμένα, πως προεκλογικός αγώνας και ποδόσφαιρο είναι «βίοι παράλληλοι». Έχουν πολλά κοινά γνωρίσματα. Πρωταρχικά βασική τους επιδίωξη τους η «Νίκη», που για την επιδίωξη της εμφολοχρούν πολλές αντικανονικές συμπεριφορές, οξύτητες, διαπληκτισμοί, γιουχαίσματα, ακόμα βεγγαλικά και κτηνογόνα. Για την περιδότηη «Νίκη» θεωρούνται όλα επιτρεπτά, όταν παραβλέπεται η αυτοπειθαρχία και ο σεβασμός των όρων κάθε κανονισμού ή «δεοντολογίας» όπως λέμε.

Ακόμα και στην ψυχολογία υπάρχουν κοινά γνωρίσματα. Στο ποδόσφαιρο πλεονάζει ο συναίσθηματικός μας δεσμός με μια ομάδα, πολλές φορές σε βαθμό φανατισμού. Παραβλέπεται η λογική -αντικειμενική κρίση του τεχνικού- ποιοτικού παίγνιδιού μιας συνάντησης (ματς) και εξωτερικεύεται ο συναίσθηματισμός μας προς

τη συγκεκριμένη ομάδα μας με ανάλογα φαινόμενα πανηγυρισμού ή τραμπουκισμών, σχετικά με το αποτέλεσμα Νίκης ή Ήττας της. Μια ματιά στον πολιτικό χώρο, θα διαπιστώσουμε πως ένα μεγάλο ποσοστό των ψηφοφόρων ψηφίζουν «συναίσθηματικά», ευρισκόμενοι σε απόσταση από την αντικειμενική κρίση των πολιτικών πραγμάτων.

Έτσι δικαιολογείται και η όποια προσπάθεια των κομμάτων για εντυπωσιακές-θορυβώδεις συγκεντρώσεις ή εκφραστικά μπλα-μπλα. Οι ασθήσεις μας -ακοή, όραση- προσεγγίζουν πρωτίστως το συναίσθημά μας.

Την αντικειμενική κρίση για τις εκλογές της 7ης Μαρτίου, θα έχουμε την ευκαιρία όλοι μας, από την επομένη των εκλογών, να ακούσουμε ή να διαβάσουμε από πολιτικούς αναλυτές. Έτσι, θα μπορέσουμε να βαθμολογήσουμε και τη δική μας επιλογή.

Σαν κατακλείδα στο κείμενό μας τούτο θα καταχρήσουμε μια εκτίμηση για τις παραπάνω εκλογές, ο πρόσφατος εκλογικός αγώνας διεξήχθη, σ' όλη τη διάρκειά του, σε πλαίσια πολιτισμένης συμπεριφοράς και αμοιβαίου σεβασμού. Η όλη διαδικασία, μέχρι και της αντικατάστασης της απερχόμενης Κυβέρνησης από την νεοεκλεγείσα, χαρακτηρίζεται από ήπιο κι αξιοπρεπο κλίμα σχετικά πρωτόγνωρο. Το πολιτικό σκηνικό παρουσία νέων ανθρωπών και το σπουδαιότερο με παραινέσεις και συνθήματα χαμηλών τόνων, ενότητας, συνεργασίας, αμοιβαίου σεβασμού, αξιοπρέπειας. Με μια λέξη διαμόρφωσε έναν καινούριο, αισιόδοξο θα λέγαμε, «πολιτικό πολιτισμό». Άμποτε αυτό το κλίμα και το πνεύμα να παγωθούν για το καλό της χώρας μας. Ο χρόνος, στη διαδρομή του, θα έχει τον πιο έγκυρο λόγο...

σική ομορφιά, που κανείς σχεδόν από τους επισκέπτες της περιοχής δε γνωρίζει και φυσικά δεν απολαμβάνει.

Γυρίζοντας πίσω στο χωριό ενημερώσαμε τον πρόεδρο του πολιτιστικού συλλόγου Μιχ. Κοντογιάννη, καθώς και τον πάρεδρο του χωριού μας Χαρ. Νάσκα για το πανέμορφο τοπίο αλλά και την εγκατάλειψη που είδαμε. Μας είπαν λοιπόν ότι ήδη έχει ξεκινήσει προσπάθεια, σε συνεργασία με το δήμο, για την αξιοποίηση των καταρακτών. Γίνονται συζητήσεις για ενταχθούν σε κάποιο από τα κοινοτικά προγράμματα Leader έτσι ώστε να είναι δυνατή η χρηματοδότηση των έργων που θα βοηθήσουν στην τουριστική αξιοποίησή τους.

Ευχής όλων μας οι προσπάθειες με τη βοήθεια και συμπαράσταση όλων των χωριανών νε ευοδοθούν. Ίσως να είναι η αρχή που θα δώσει ώθηση στην προσπάθεια αναγέννησης του χωριού μας. Ίσως μπορέσουμε να καταλάβουμε ότι το χωριό έχει ομορφιές που αξίζει να τις ανακαλύψουμε.

Το μόνο που χρειάζεται είναι συμμετοχή, παραμερίζοντας προσωπικές φιλοδοξίες, για το καλό του τόπου μας, προσπάθεια και στήριξη από όλους. Μακάρι!

Αλλοτινές εκλογές στα χωριά μας

Πολλά χρόνια πριν, κάπου, -όνομα και μη χωριό- εγγόνι κατά παράδοσιν Καραμανλικής οικογένειας «χάλεψε» από τη μάκω που τούχε αδυναμία, -που τρομούσε να χαλέψι- τέτοιο πράγμα απ' τον Πάπ'- να ψηφίσει ένα μικρό κόμμα.

Την πήρε λοιπόν παράμερα και με αγκαλιές και γλυκόλογα της λέει.

- Μάκω, θα μ' καν' ένα χατήρ';
- Ο, τ' θελ'ς ψ'χρή μ'!

Ελένης Οικονομίδου - Δούβλη

- Θα ψηφίσεις ένα φίλο μου που δεν είναι με τον Παπ' αλλά είναι πολύ καλό παιδί. Ακούς, δεν θα ρίξεις αυτό που θα σ' δώκι ο Παπ', αλλά αυτό που θα σ' δώκω γι'ω!

- Αχά, σ' χαλνάου γι'ω χατήρ' μουούσια μ'!

Το πήρε η μάκω το δίπλωσε το ματα δίπλωσε και το τακτοποίησε με τον καλύτερο τρόπο να μην το χάσει. Το έβαλε μέσα στη σακούλα που κρέμονταν με σκ'νί από το λαιμό εκεί που έβαζε τ'ς παράδες, να μη χάσασ' το χατήρ' τ' αγγονιού.

Έρθι η μέρα των εκλογών, ντύθ'κι η μάκω, σιάστ'κι και πήγε να ψηφίσ'. Όταν γύρισε και μαζεύτεηκαν όλοι στο σπίτι να φάνε πήγε η μάκω να ξεντ'θει στο «μυστικό». Καθώς πήγε να βγάλε τις κάλτσες τις καλές και να βάλε τις καθημερ'νές, έπεσε το ψηφοδέλτιο.

Τ' αρπάζει ο έγγονος τ' ανοίγει και μένει εμβρόντητος.

- Καλά μωρ' μάκω, ψέματα μου 'πες εσύ τόχεις εδώ το ψηφοδέλτιο.

Αλαφιάζεται η μάκω κι αρχινάει.

- Ούι νάσκαγα κι να πλάνταζα κάλλιο, τι έκανα η χρουσουζά άλλο γι' άλλο έρ'ξα, το μουρό. Να γένω ξικ να γένω, συ στενοχώρησα ψ'χούλα' μ'. Πώς τόπαθα γι'ω αυτό! Ολιγογράμματη η μάκω, δεν καλόβλεπε κιόλας, δεν το άνοιξε καθόλου το ψηφοδέλτιο αλλά όπως γινόταν εκείνες τις εποχές -ίσως και σήμερα- οι γυναίκες ψήφισαν ό,τι τους έδινε ο άντρας.

Το χαρτί το έβαζαν ή στην τσέπη της ποδιάς ή στην κάλτσα μέσα απ' την καλτσοδέτα.

Έμπαιναν στο παραβάν το έβγαζαν από την κρυψάνα, τόνιχναν κι έφευγαν «περήφανες και με ήσυχη τη συνείδησή τους γιατί έκαναν το χρέος τους».

Ωραίες εποχές...

- Ο, τ' να πεις παιδίμ' έχ'ς δίκιο. Γέρασα κι τόχασα. Το ρηματοδόχο φταιει. Ερ'ξα αυτό πούχα στην «δεξιά» τ'ν πατουάνα...

Τι τα βγάλ', τι τα χαλέβ'ς χ'σ'μ. Η ψ'χ'η βγαίν' απ' τον άνθρωπο το χούι ποτέ...

- Κακή μ' καταροή, μια φορά μ' χάλει το πιδάκι'μ ένα χατήρ κι γ'ω το στενοχώρησα...

Να μη φτάκω κι να μη σώσω Πα'ναϊμ'....

Οι Βουλευτικές εκλογές της 7-3-2004 στο Ζαγόρι

Επιμέλεια ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ

ΔΗΜΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

ΣΥΝΔΣΜΟΣ ΜΗΛΙΩΤΑΔΩΝ	Εγγεργ.	Ψήφισαν	ΠΑΣΟΚ	Ν.Δ.	Κ.Κ.Ε.	ΣΥΝ.Ρ.Α.	ΔΗΚΚΙ	ΛΑΟΣ
Δ.Δ. ΔΕΜΑΤΙΟΥ και Δ.Δ. ΠΟΤΑΜΙΑΣ	348	218	121	90	0	0	1	0
ΔΕΜΑΤΙΟΥ	422	206	103	100	0	0	0	1
ΑΝΘΡΑΚΙΤΗ	110	84	28	52	2	1	0	0
ΓΡΕΒΕΝΠΙΟΥ	406	281	96	159	9	5	5	5
ΔΟΛΙΑΝΗΣ (ΝΕΟΥ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ)	88	69	22	42	0	0	1	2
ΕΛΑΤΟΧΩΡΙΟΥ	264	181	57	109	1	5	0	7
ΙΓΕΑΣ	352	204	57	129	1	3	1	5
ΚΑΒΑΛΑΡΙΟΥ	176	116	51	51	3	1	0	6
ΚΑΡΥΩΝ	180	123	32	87	3	0	0	0
ΚΑΣΤΑΝΩΝΟΣ-ΖΑΓΟΡΙΟΥ	80	53	8	45	0	0	0	0
ΜΑΚΡΙΝΟΥ	97	81	22	45	3	6	0	2
ΠΕΤΡΑΣ	446	298	156	126	1	4	1	0
ΤΡΙΣΤΕΝΟΥ	255	153	65	56	14	4	5	1
ΦΛΑΜΠΟΥΡΑΡΙΟΥ	199	125	47	69	2	3	0	2
Σύνολο Δήμου	3.423	2.191	808	1160	39	32	14	31

ΔΗΜΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΩΝ	365	284	152	76	17	13	10	4
ΔΙΟΥ ΜΗΝΑ	108	56	26	21	5	2	1	0
ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΩΝ	320	204	69	109	8	11	2	1
ΑΡΙΣΤΗΣ	368	252	86	133	15	7	0	0
ΒΙΤΣΗΣ	347	226	58	153	6	4	2	0
ΔΙΚΟΥΡΥΦΟΥ	173	99	36	49	5	6	2	0
ΔΙΛΟΦΟΥ	76	46	13	28	0	3	1	1
ΔΙΠΟΤΑΜΟΥ	98	58	30	24	1	1	0	1
ΕΛΑΤΗΣ	128	82	32	40	1	6	0	2
ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΥ	255	178	57	104	7	4	1	3
ΚΑΛΟΥΤΑ	122	66	36	22	1	2	2	1
ΚΑΤΩ ΠΕΔΙΝΩΝ	150	98	37	36	9	15	0	0
ΜΑΝΑΣΣΗ	59	39	11	16	5	3	0	3
ΜΕΣΟΒΟΥΝΙΟΥ	181	121	55	34	22	4	1	0
ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙΟΥ	224	159	58	92	2	2	0	2
Σύνολο Δήμου	2.947	1.968	756	937	104	83	22	18

ΔΗΜΟΣ ΤΥΜΦΗΣ

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟΥ	462	386	145	211	8	11	3	5
ΒΡΑΔΕΤΟΥ	110	80	17	60	1	0	1	0
ΒΡΥΣΟΧΩΡΙΟΥ	222	180	57	116	2	1	0	0
ΗΛΙΟΧΩΡΙΟΥ	97	67	22	37	5	2	0	0
ΚΑΠΕΣΟΒΟΥ	110	77	32	30	4	4	0	1
ΚΗΠΩΝ	222	113	51	55	4	2	0	0
ΚΟΥΚΚΟΥΛΙΟΥ	175	150	36	107	4	2	0	0
ΛΑΙΣΤΗΣ	253	165	50	77	19	7	2	2
ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑΣ - ΖΑΓΟΡΙΟΥ	123	96	48	34	6	4	0	0
ΝΕΓΑΔΩΝ	126	79	31	34	1	10	0	1
ΣΚΑΜΝΕΛΛΙΟΥ	381	308	118	175	3	3	3	3
ΦΡΑΓΚΑΔΩΝ	208	156	51	84	3	11	0	5
Σύνολο Δήμου	2.489	1.857	658	928	62	57	9	17

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΟΒΟΥΣΑΣ	349	239	83	128	3	5	4	4
» ΠΑΠΙΓΚΟΥ	345	222	79	127	0	7	0	0
ΣΥΝΟΛΟ ΖΑΓΟΡΙΟΥ	9.580	6.477	2.384	3.280	208	184	49	70

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ :

A) Το 1990 ψήφισαν στο Ζαγόρι 7416 πολίτες

» 1993	»	»	»	7528	»
» 1996	»	»	»	7332	»
» 2000	»	»	»	6987	»
» 2004	»	»	»	6477	»

με άλλα λόγια δημογραφική σιμωρραγία και ροή στα αστικά κέντρα.

B) Στο Ζαγόρι τα κόμματα πήραν:

	1990	1993	1996	2000	2004
ΠΑΣΟΚ	2615	3247	3108	2952	2384
Ν.Δ.	3736	3448	3154	3403	3280
Κ.Κ.Ε.	-	283	242	213	208
ΣΥΝΑΣΠ.	804	218	259	141	184
ΔΗ.Κ.ΚΙ.	-	-	205	107	49
ΛΑΟΣ	-	-	-	-	70

Γ) Στο νομό Ιωαννίνων οι συνδυασμοί των κομμάτων ήταν 14 και οι υποψήφιοι 61. Η ΝΔ στο νομό πήρε ποσοστό 46,08, το ΠΑΣΟΚ 41,03, το ΚΚΕ 5,82 και ο ΣΥΝ 3,15. Τα σχόλια στα καφεενεία και στις παρέες λένε ότι ο νομός μας είναι βαρόμετρο των εθνικών εκλογών κι αυτό προκύπτει απ' τα παραπάνω ποσοστά.

Δ) Απ' την ΝΔ εκλέγονται με σειρά βουλευτές οι Σταύρος Καλογιάννης (πρώ υπουργός ΥΠΕΧΩΔΕ), Κων/νος Τσιουλάς και Αντώνιος Φούσας. Από το ΠΑΣΟΚ ο Ευάγγελος Αργυρός και ο Μιχάλης Παντούλας.

Η ΙΛΕΖ και το περιοδικό «Το Ζαγόρι μας» συγχίρει εγκάρδια τους παραπάνω βουλευτές, τους ευχεται καλή δουλειά και τους ζητάει να φροντίσουν περισσότερο την περιοχή μας.

Ε) Οι ψήφοι από τα εκλογικά κέντρα των ετεροδημοτών στάληθηκαν στην Νομαρχία Ιωαννίνων και προστέθηκαν στα σύνολα του νομού. Συνεπώς τα σύνολα του Ζαγοριού δεν περιλαμβάνουν ψηφους ετεροδημοτών, αλλά μόνο όσους ψήφισαν στα χωριά τους.

ΟΙ ΚΑΤΑΡΑΚΤΕΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΧΩΡΙΟΥ

το πανέμορφο αυτό φυσικό τοπίο αλλά και να το δείξουμε στους κοντινούς μας ανθρώπους που δεν είχε τύχει ποτέ να το απολαύσουν.

Ένα ηλιόλουστο απόγευμα του Αυγούστου ξεκινήσαμε με αρχηγό το γνωστό πατριώτη και αντιπρόεδρο του πολιτιστικού συλλόγου Θανάση Καφέτσο για την εξερεύνησή μας. Μαζί μας η σύζυγός του Αγγελική Καφέτσοι, ο Γιάννης Κωνσταντινίδης, η Αλέκα Φωκά και ο Τάσος Αναστασίου από τη Θεσσαλονίκη, ο σύζυγός μου Jan Stuer από το Βελγιο καθώς και η υπογράφοσα.

Σημείο συνάντησης το σπίτι του Καφέτσου στο μεσοχώρι απ' όπου, με κάποιον προβληματισμό είναι αλήθεια, αρχίσαμε να κατηγορίζουμε αφού είχαμε την πληροφορία ότι το μονοπάτι με τα χρόνια και τις κατολισθήσεις από τις βροχές είχε κλείσει και δε θα ήταν εύκολ

Από τις «ενθυμήσεις» ως το INTERNET

Στις μέρες μας, ύστερα απ' την αλματώδη τεχνολογική ανάπτυξη, τα γεγονότα καταγράφονται είτε οπτικοακουστικά, είτε ηλεκτρονικά. Πέρα απ' την καταγραφή και η μετάδοση του γεγονότος είναι αστραπιαία. Η ενθέρωση είναι δικαίωμα και καθήκον κάθε πολίτη. Αν γυρίσουμε πίσω ένα - δύο αιώνες φτάνουμε στον έντυπο λόγο, στα βιβλία και στις εφημερίδες. Ήταν δαπανηρή τότε η εκτύπωση βιβλίων, αλλά και η γραφική ύλη πανάκριβη. Εξάλλου και οι γραμματιζόμενοι ήταν ελάχιστοι. Συναντάμε, λοιπόν, εκείνα τα χρόνια ένα είδος πληροφόρησης και μια μορφή καταγραφής γεγονότων, που λέγονταν «ενθυμήσεις».

Ο παπάς, ο δάσκαλος, ο μαθητής που θ' άνοιγε ένα βιβλίο θα βρισके μια παρασελίδια χειρόγραφη σημείωση και θ' ανακάλυψε στη μνήμη του κάποιο γεγονός. Αν πέρασε αρκετός καιρός από τον χρόνο της ενθύμησης, τότε θ' αποκτούσε τη γνώση κάποιου γεγονότος ή κάποιας σημαντικής κατάστασης του παρελθόντος. Οι ενθυμήσεις είναι χειρόγραφε σημειώσεις σε λευκές σελίδες παλιών βιβλίων ή στο περιθώριο των σελίδων, καθώς και σημειώσεις στο περιθώριο παλιών χειρογράφων. Ο συγγραφέας καταγράφει εκεί κάποιο αξιοσημείωτο γεγονός των ημερών του, με σκοπό να το διαβάσουν και να το γνωρίζουν οι επερχόμενοι. Η ενθύμηση είναι μια λακωνική και περιεκτική καταγραφή γεγονότων ή καταστάσεων. Μια αναφορά στιγμαίων περιστατικών και μια περιγραφή μικροπρόθεσμων ή μακροπρόθεσμων καταστάσεων: π.χ. «**έριξε δυο πήχεις χιόνι ή το αρραποσίτι δυσεύρετο κι ο κόσμος πεινάει**».

Στα τέλη του Φεβράρη τα Γιάννινα γιόρτασαν τη απελευθέρωσή τους απ' τον τουρκικό ζυγό στα 1912-1913 κι ενώ θυμήθηκε μια σχετική ενθύμηση που βρήκα σε παλιό εκκλησιαστικό βιβλίο στο Καπέσοβο, που λέει: «...ο δε πόλεμος ενγένετο εις το φοδερόν και απόρθητον Μπιζάνι. Καπέσοβον 10-2-13 Χρ. Τζούφης». Από την ενθύμηση αυτή πήρα αφορμή να γράψω κάποιες σκέψεις και προτροπές και με την παρακάτω σειρά:

ΧΡΟΝΟΣ: Η παλιότερη ενθύμηση που βρήκα γράφει: «**1816 Μαρτίου 23. Σμύρνη. Το παρόν βιβλίο αφιερώνεται εις την εκκλησίαν του Αγίου Νικολάου εις χωρίον Καπέσοβον δωρεάν από Γεώργιον Δ. Πασχάλη**». Η ενθύμηση βρίσκεται σε Κυριακοδρόμιο που εκδόθηκε στη Μόσχα το 1808 με δαπάνη των ασιδίων Ζωσιμαδών. Στις ενθυμήσεις δεν μπορούμε να δώσουμε συγκεκριμένο τέλος. Ύστερα απ' τις παλιές ενθυμήσεις του 18ου και 19ου αιώνα παρατηρούμε αύξηση του μορφωτικού επιπέδου του λαού, αλλά κι επέκταση γραφικής ύλης. Θεωρώ ότι η ενθύμηση εξελίχθηκε σε προσωπικό ημερολόγιο ή σε μονογραφία, για να φτάσουμε στο ιδιωτικό εκδοτικό έργο και τέλος στους υπολογιστές. Οι ενθυμήσεις γράφτηκαν σε χρόνο που οι γραμματιζόμενοι ήταν ελάχιστοι και η γραφική ύλη ακριβή. Στην έλλειψη γραφικής ύλης, δηλαδή λευκού χαρτίου, οδηγούμαι από δυο διαπιστώσεις. Πρώτα απ' το γεγονός ότι βρήκα πολλά παλιά βιβλία στα οποία είναι κομμένες με ψαλίδι λευκές σελίδες των

εσωφύλλων. Επομένως αυτές χρησιμοποιήθηκαν για κάποια καταγραφή, δηλαδή πώληση, διαθήκη, φατούρα, προίκα, εξοφλητική απόδειξη, ομόλογο κλπ. Η δεύτερη διαπίστωση προέρχεται απ' το σύνολο των παλιών εγγράφων που συνέλεξε ο πεθερός μου Κων/νος Βαρζώκας. Πολλά έγγραφα έχουν μια πλευρά ψαλιδισμένη. Όλα τα έγγραφα έχουν διαφορετικές διαστάσεις και καθένα έχει ξεχωριστή ποιότητα χαρτίου. Οι αποδείξεις των σπαχιδών, που είναι τα μικρότερα έγγραφα που έχω, είναι στην πλειονότητά τους διαστάσεων 8Χ9 πόντους περίπου.

ΧΩΡΟΣ: Η ενθύμηση γραμμένη σε μικρό χαρτί θα χαθεί, ενώ στα εκκλησιαστικά και σχολικά βιβλία θα διασωθεί στο διηνεκές. Το σύνολο σχεδόν των ενθυμήσεων βρίσκεται στις λευκές σελίδες αμέσως μετά το πρώτο εξώφυλλο και πριν απ' το οπισθόφυλλο. Υπάρχουν και μερικές ενθυμήσεις γραμμένες σε ατύπωτο χώρο σελίδας, εκεί δηλαδή που υπάρχουν οι τίτλοι, τα ονόματα, το τυπογραφείο κλπ. Δεν υπάρχουν ενθυμήσεις μέσα στο κείμενο των βιβλίων.

ΠΡΟΣΩΠΑ: Πρέπει εδώ να σημειώσω ότι οι ενθυμήσεις απάνω σε ευαγγέλια προέρχονται από παπάδες, οι δε ενθυμήσεις στα μνηαία ή στην παρακλητική συνήθως από δασκάλους - ψαλτάδες. Να θυμίσω εδώ ότι στα συμφωνητικά μεταξύ χωριού και δασκάλου περιλαμβάνονταν και ο όρος να ψέλνει στην εκκλησία στις γιορτές και τις Κυριακές. Στα σχολικά βιβλία γράφουν ενθυμήσεις οι δάσκαλοι και οι σπουδαστές. Οι μαθητές έπαιρναν με σειρά τα βιβλία στίπτους για να διαβάσουν. Λειτουργούσαν δηλαδή τότε οιονεί διανοητικές σχολικές βιβλιοθήκες, μια που τα βιβλία ήταν πανάκριβα. Γράφει μια ενθύμηση τα εξής: «**Εγώ ο Στέφανος Κ. Βουλοδμήμος έλαβον τον όμηρον τούτον παρά της Σχολής Καπέσοβου το 1874 Μαΐου 14 φοιτών εν Ιωαννίνους εν τη Γ' Γυμνασιακή τάξει**». (Ομήρου Ιλιάς / Θεοδώρου Γαζή / αωβ'). Ας είναι καλά οι Ζωσιμαδες και οι Πασχάληδες σε ότι αφορά το Καπέσοβο. Προς επίρρωσιν μεταφέρω δυο ενθυμήσεις από το βιβλίο «ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ... αωδ' ». Στο πρώτο εξώφυλλο γράφει: «**Χάρις εις τους Ευγενέστατους κυρίου Πασχάληδες. 1825 Ιουλίου 7 Καπέσοβο**». Στο πρώτο εσωφύλλο γράφει: «**Και τότε δωρεά παρά των φιλογενών Ζωσιμαδών των πολυκρότων της απανταχού Ελληνικής φυλής ευεργετών Θ. Πούσιος**». Στα χωριά μας εκείνα τα ιστορικά χρόνια υπήρχαν αρκετά αγράμματοι. Οι αναλφάβητοι δεν είχαν ανάγκη για χαρτί και μολύβι. Οι γραμματιζόμενοι ήταν κι αυτοί φτωχοί και δύσκολα ξόδευαν γρόσια για ν' αγοράσουν χαρτί και μελάνι. Οι μαθητές είχαν την πλάκα και το κοντύλι. Είχαν και λαγοπόδαρο να σβήνουν την πλάκα και τις κιμαλιές απ' τον πίνακα. Κατά κύριο λόγο, λοιπόν, οι ενθυμήσεις γράφονταν από δασκάλους και παπάδες.

ΣΚΟΠΟΣ: Γιατί έγραφαν ενθυμήσεις οι παπάδες κι οι δάσκαλοι; Το ερώτημα ήταν ισχυρό όταν συνέβαιναν σημαντικά ιστορικά γεγονότα κι ο γραμματιζόμενος αισθάνονταν την ανάγκη να τα καταγράψει. Π.χ. ο

θάνατος του Αλή Πασά. Τον αποκεφαλισμό και το τραγικό τέλος του Αλή το καταγράφουν πολλές ενθυμήσεις στην Ήπειρο και παραπέρα. Το κέντρισμα επίσης ήταν ισχυρότατο όταν συνέβαιναν πρωτοφανή καιρικά ή γεωλογικά φαινόμενα, π.χ. το ύψος του χιονιού, κάποιος σεισμός, το μέγεθος του χαλαζιού. Τέλος υπάρ-

Του Αποστόλου Ντιναλέξη

χουν και καταστάσεις κοινωνικοοικονομικές που συγκλονίζαν και αλλοίωναν την μικρή κοινότητα του χωριού ή της ευρύτερης περιοχής, π.χ. η έλλειψη τροφίμων οδηγούσε σε πείνα και κατέληγε με θανάτους. Η χολέρα και η πανώλης γίνονταν επιδημικές αρρώστιες και οδηγούσαν σε θανάτους και διάλυση οικισμών. Αυτοί οι λίγο διαβασμένοι άνθρωποι των χωριών μας αισθάνονταν την ανάγκη να τα καταγράφουν για να τα διαβάσουν οι επερχόμενοι και για να διασωθούν ιστορικά. Η πιθανότητα λαθών υπεισέρχεται κι εδώ, αλλά νομίζω ελαχιστοποιείται. Εάν το χιόνι ήταν δυο μέτρα ή δέκα πόντους λιγότερο έχει μικρή σημασία, εάν πέθαναν από πείνα σαράντα ενώ στην πραγματικότητα ήταν τριανταοκτώ κι αυτό είναι ελάχιστο. Εκείνο που μετράει είναι ότι υπάρχει μια συγκεκριμένη πληροφορία με σημασία και αξία.

ΑΞΙΑ: Θεωρώ ότι μια ενθύμηση έχει ιστορική, ερευνητική και πολιτιστική αξία, γι' αυτό πρέπει να αντιγράφεται με προσοχή, δηλαδή με την ορθογραφία της και τη σύνταξή της. Ο ιστορικός κι ο ερευνητής θα στηριχτεί σταθερά κι αξιόπιστα σε μια ενθύμηση για να γράψει το σχολίο του και τις διαπιστώσεις του. Έχει αξία η ενθύμηση γιατί ο χρόνος, ο τόπος, το πρόσωπο και το αντικείμενο της ενθύμησης δεν απορρίπτονται εύκολα. Ας πάρουμε ένα παράδειγμα για το όνομα κάποιου γεφυριού. Το όνομα σηματοδοτεί τον άρχοντα που το ανηγειρε ή εκείνου που το επισκεύασε; Μήπως το όνομα δόθηκε απ' αυτόν που το ξανάφτιαξε ύστερα από κατάρρευση; Αν βασιστούμε στην λιθανάγλυφη πλάκα μπορεί να οδηγηθούμε σε λάθος συμπεράσματα. Πρέπει να τοποθετήσουμε τα πρόσωπα στο χρονικό σημείο που ανήκουν κι από συνδυασμό πληροφοριών να βγάλουμε αποτέλεσμα. Όσοι ασχολούνται με την ιστορία του Ζαγορίου ερίζουν για το ποιος έφερε τον Αλή σαν πασά στα Γιάννινα. Ποιος φρόντισε κι ήρθε ο Αλής το 1788 πασάς στα Γιάννινα; Ο Νούτσος Κοντοδήμος ο Βραδεντινός ή ο Νούτσος Καραμεινής ο Καπεσοβίτης; Αν είχαμε μια ενθύμηση δεν θα είχαμε πρόβλημα. Μια άλλη πλευρά της ενθύμησης είναι η πολιτιστική της αξία, π.χ. τα καινούργια ποδήματα τα φράγκικα, η τιμή του καλαμποκιού, η δωρεά, η αφιέρωση κλπ. Τελειώνοντας την ενόχτηση τούτη θέλω να αναφερθώ και στην ζωντανή παράδοση. Νομίζω ότι είναι λάθος. Η ζωντανή παράδοση δεν σημαίνει πραγματικότητα κι είναι αμφισβητήσιμη. Υπεισέρχεται ο χρόνος και τα πρόσωπα, μια διαδοχή δηλαδή, που διευρύνουν κι εξογκώνουν

το γεγονός. Η ζωντανή παράδοση χρησιμοποιείται σαν καταλύτης και το συμβάν μυθοποιείται, ώστε η αποσύνθεσή του είναι ακατόρθωτη. Είναι αυτό που λέει ο λαός μας: «έκανε την τριχά τριχιά». Αν θέλετε κι άλλη παροιμία για την αλλοίωση που επιφέρει η ζωντανή παράδοση είναι αυτό που λέγεται ότι: «αν δεν παινέσει ο γύφτος το καλύβι του θα πείσει να τον πλάκώσει». Για να επαινέσουμε το χωριό μας ή για να ανυψώσουμε την προσωπικότητα ιστορικών του προσώπων υπερβάλουμε και διογκώσαμε. Με την σύγκριση, λοιπόν, ενθύμησης και ζωντανής παράδοσης τελειώνω και τάσσομαι ανεπιφύλακτα υπέρ της ενθύμησης. Η ενθύμηση στάθηκε στο χρονικό της σημείο, δεν έχει σάλτσα, δεν έχει υστεροβουλία.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: Οι ενθυμήσεις έχουν μια οκόρπια παρουσίαση στα βιβλία. Άλλοτε στο πάνω μέρος της σελίδας, άλλοτε χαμηλότερα. Ορισμένες ενθυμήσεις γράφτηκαν οριζόντια κι ορισμένες διαγώνια. Βρίσκουμε ενθυμήσεις καλλιγραφημένες κι ορθόγραφες κι άλλες που διαβάζονται με το στανιό. Οι περισσότερες πάντως έχουν αποκάτω όνομα και χρόνο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ: Άφησα τελευταίο το περιεχόμενο των ενθυμήσεων γιατί τούτο έχει σημασία και ουσία. Χωρίζω σε έξι κατηγορίες τις ενθυμήσεις που συγκέντρωσα, χωρίς τούτο να είναι απόλυτο, μιας που πολλές είναι ανάμικτες. Παραθέτω στη συνέχεια τις χαρακτηριστικότερες απ' αυτές χωρίς σχολιασμό για να μείνουν αγνές κι αυθεντικές:

α) ιστορικές: π.χ. «**Κωστάκης Ιωάννου Βαρζόκα και Δημήτριος Αλεξίου Σπείρου 1847 Σεπτεμβρίου 16 Καπέσοβον. Εν καιρώ πολεμούντος της Ζινέλ Κουλέκα του καπετάνου της Αλθανίας και γράφω δια ενθύμησην**».

Ακόμα μια: «**Τη 6 Φεβρουαρίου έπεσε χιών μιας σπιθαμής και η πείνα εμάστιζεν όλον το Ζαγόριον. Η οκά το σιτάρι ήτο 5 γρ 5 εάρ το δε αρραοσίτι 4 γρ. και εν υπήρκεν ο κόσμος πουθενά. Ο δε πόλεμος ενγένετο εις το φοδερόν και απόρθητον Μπιζάνι. Καπέσοβον 10-2-13. Χρ. Τζούφης**».

β) κοινωνικοοικονομικές: π.χ. «**το παρόν θηλίον υπάρχει εκου παπαιώννου υού διμητρίου κανούρα από χορίνο δοδρά αγοράσθη ης τουσ χήλλιους οκτακόσιους ήκος ενσαννάου δέκα τέσσαραις παράδες ήκοσι**».

Άλλη χωρίς χρονολογία: «**μαρτίου πρώτη εφόρεσα τα ποδήματα τα φράγκικα. Ιω. Γρηγορίου**». Μια τρίτη: «**Σήμερα 29 του Νοεμβρη 1944 ο σύντρα διανέμει τρόφιμα στην Ήπειρο. Το χωριό μας Καπέσοβο κάνει σχετικό κατάλογο των ατόμων. Σύνολο κατοίκων 127. Κ. Βαρζώκας**».

γ) φιλοσοφικές: π.χ. «**Ερευνέτας γραφάς, εν αυταις γαρ ευρήσατε ζώην αιώνιον. Ο γράφας Θ. Γ. Πούσιος. Εν έτει 1857 Ιουλίου 20 Καπέσοβον**».

Δεύτερη: «**Ο εγωισμός και η συμφεροντολογία καταστρέφουσι κοινότητα και κράτη ακόμη. Τη 11η 8/θρίου 1931 Χριστ. Κ. Βαρζώκας**». Και μια ακόμα που βρίσκεται γραμμέ-

ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ

(Εκτενέστατη αναφορά στα δημοτικά σχολεία του Ζαγορίου)...

τους στόχους της εκπαίδευσης που εξυμνηρεί.

Η «Μνήμη της πέτρας» είναι η αφορμή για ένα μικρό ταξίδι μέσα στο χώρο και στο χρόνο. Ο συγγραφέας καταγράφει και μελετά πέτρινα δημοτικά σχολεία σε πέντε γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας. Η πλειοψηφία τους είναι αγροτικά δασκεία τα οποία ανεγέρθηκαν στην Ήπειρο, στη Μακεδονία, στη Θεσσαλία, στη Στερεά και στην Πελοπόννησο. Η Θράκη, η Κρήτη και η λοιπή νησιωτική Ελλάδα, δεν ληρομηθήκαν από το συγγραφέα, αλλά αφέρθηκαν επιλεκτικά απ' έξω, λόγω των ιδιαίτερων ιστορικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών των περιοχών αυτών από το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα έως και την περίοδο του μεσοπολέμου. Τα δασκεία τους όμως θα μπορούσαν να αποτελέσουν το βασικό υλικό ενός δεύτερου τόμου που ελπίζουμε να ακολουθήσει την έκδοση αυτή.

Το οδοιπορικό ανιχνεύει πέτρινα δημοτικά σχολεία που οικοδομήθηκαν στην ηπειρωτική Ελλάδα την περίοδο 1860-1960. Οι τελευταίες τρεις δεκαετίες του 19ου αιώνα θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως περίοδος των πρώτων προδιαγραφών. Εκεί συναντούμε τα πρώτα ψήγματα, τις θεμελιώδεις αρχές για το πώς πρέπει να οικοδομούνται τα σχολικά κτίρια. Η προδιαγραφές αυτές αποτελούν ουσιαστικά μία από τις συνέπειες της βούλησης του επίσημου κράτους να επιβάλει το σχολείο σαν θεσμό σε κάθε γωνιά της ελληνικής επικράτειας. Από την εποχή εκείνη και μέχρι το 1930 αρχίζει ένα αέναο όσο και γοητευτικό παιχνίδι του «τύπου» και του «τόπου». Λέγοντας «τύπος» εννοούμε το πρότυπο σχολικό οικοδόμημα, το οποίο σε μικρές παραλλαγές οικοδομείται παντού, ανεξάρτητα από τα κοινωνικά ή και αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά του κάθε «τόπου». Πότε χωρεί ο «τόπος» και δίνει τη θέση του στον «τύπο» και πότε αποσύρεται ο

Το σχολείο είναι το όργανο παροχής της εκπαίδευσης και ο ερευνητής που μελετά ένα δασκείριο καλείται να μεταφράσει τα «εκπαιδευτικά λειτουργία» και να εκκρύνει τις ανάγκες σε χώρους. Έτσι, το δασκείριο, μέσα από τη μορφή του, τους χώρους και τις λειτουργίες του, εκφράζει κάθε φορά

Του Θωμά Γ. Καραγιάννη

«τύπος» για να θριαμβεύσει, έστω και προσωρινά ο «τόπος». Η αντιπαλότητα της νεοκλασικής μορφολογίας με τη λαϊκή αρχιτεκτονική δεν είναι τίποτα άλλο παρά η αντανάκλαση των διεργασιών που πραγματοποιούνται στον ελλαδικό χώρο σε πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο στη χαράγη του εικοστού αιώνα.

Η δεκαετία του τριάντα σηματοδοτείται από το δάνειο που συνάπτει το Ελληνικό Δημόσιο επί υπουργού Παιδείας Γεωργίου Παπανδρέου. Η πρώτη πενταετία της περιόδου αυτής θεωρείται ως η πιο γόνιμη περίοδος στην ιστορία του δασκείακου ζητήματος. Το ποσό του δανείου κατανεμήθηκε σε δήμους και κοινότητες που πρόσφεραν το οικόπεδο και μέρος της δαπάνης του δασκείριου, ίσως μέσω κάποιων ευεργετών ή και κληροδοτημάτων. Οι γενικές προδιαγραφές των σχολικών κτιρίων καταρτίστηκαν από την Τεχνική Υπηρεσία του υπουργείου Παιδείας και εφαρμόστηκαν δύο βασικοί τύποι, ο Ορεινός και ο Πεδινός τύπος ή καλύτερα ο κτριοκός τύπος με ανοιχτό ή κλειστό διάδρομο. Τα κτίρια άνιστη στην πλειονότητά τους «πολυτελείς οικοδομές». Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ίδιες προδιαγραφές κτιρίων και οι ίδιοι τύποι συνεχίζαν να εφαρμόζονται και μεταπολεμικά, μέχρι το 1961.

Στο σημείο ωστόσο αυτό θα πρέπει να συνειδητοποιηθούν οι διαφορές και οι ιδιαίτερες απαιτήσεις που παρουσιάζει το δημοτικό σχολείο του χωριού. Στα απομακρυσμένα μικρά χωριά με τα περισσότερα «πέτρινα κάστρα», αλλά με τις ελάχιστες ή πολλές φορές ανύπαρκτες δυνατότητες πνευματικής ανάπτυξης, οι μαθητές θεωρούσαν το σχολείο τους δικό τους στίπτι και αισθάνονταν ασφαλεία, αφού εκεί γίνονταν όλες οι εκδηλώσεις και

γενεστάτων και αιμνήστων Ζωσιμαδών δωρηθέντων θηλίων εις τα απανταχού Σχολεία της Ελλάδος. Αιωνία των η μνήμη (μυριάκις). 1857 Ιουλίου 13». Ακολουθούν σε συνχόντητα οι ενθυμήσεις που αναφέρονται στην χρήση των βιβλίων, όπως: «Πέτρος Χριστοδούλου Βουλοδήμου από χωρίον Καπέσοβον όστις εδίδαχα εις χωρίον Μανασθενόρι εις τον δασκάλον Μιχαήλ Σακελλαρίου Σοδεντινής. 1840 ΟΚΤ. 18 Μανασθενόρι».

Τέλος, με όλα τούτα που έγραψα, θέλω να επισημάνω την ανάγκη διαφύλαξης και συντήρησης των παλιών εκκλησιαστικών και σχολικών βιβλίων, να αναδείξω μια άλλη πλευρά της ζαγοριαίας πνευματικής κουλτούρας, να ενεργοποιηθούν πατριώτες να ερευνησουν παλιά αρχεία και να θυμηθούν στους νέους ζαγοριαίους ν' ασχολούνται και λίγο με τις ρίζες τους κι όχι μόνο με το INTERNET.

Από τις «ενθυμήσεις» ως το INTERNET

εις τους χίλιους 1815: έριξε χαλαζι.» Αργότερα ο ίδιος γράφει αποκάτω: «1829: απριλίου: 21 έγινεν ένας σεισμός τόσον δυνατός όπου δεν τον θυμάται κανένας όπου έτρεμεν ο κόσμος, γεωργίους αλεξίου ιατρού από Καπέσοβον».

ε) αφιερωματικές: π.χ. «1816 Μαρτίου 23. Σμύρνη. Το παρόν βιβλίο αφιερώνεται εις την εκκλησίαν του Αγίου Νικολάου εις χωρίον Καπέσοβον δωρεάν από Γεώργιον Δ. Πασχάλη». Δεύτερη: «Δωρεάν παρά της Ζωσιμαίας Αδελφότητος ο επίτροπος και ανεψιός Θε. Λαμπαδάρης». (Θεοδόσιος Λαμπαδάρης). Τρίτη: «Αφιέρωμα Παύλου Δ. Πασχάλη εν τω του Καπέσοβου ναού Αγίου Νικολάου ολοκλήρου εκκλησιαστικού συστήματος εκκλησ. θηλίων, παραδοθέντων διά χειρός των ανεψιών αυτού Σωσάννας τε και Χρυσής Γ. Πα-

σάλη. Εν Καπέσοβω α' 7θρίου 1850» και

στ) περιπακτικές: π.χ. «Τούτο το λεξικό φύλλα: 950: έχει» κι αποκάτω άλλος γραφικός χαρακτήρας: «Ψεύδεται ο άνωθεν γράφας: 948: έξω από τα άγραφα. Εν έτει ακατ': Μαρτίου: 15:» Άλλη μια: «Σήμερα 29 Ιουλιου 1962 δια πρώτην φοράν συνέπεσε να έχουμε δυο παπάδες. Οι παπάδες και εμεις τέσσερες. Ευριπίδης Βουλοδήμος».

Οι περισσότερες ενθυμήσεις που συγκέντρωσα στα εκκλησιαστικά βιβλία αναφέρονται σε δωρεές και αφιερώσεις των σχετικών βιβλίων στον ιερό ναό και ακολουθούν όσες σημειώνουν καιρικά φαινόμενα. Στα βιβλία της Πασχαλειού Σχολής πρωτεύουν επίσης οι δωρεές και οι αφιερώσεις, όπως:

«Και τδδ' εκ των παρά των φιλο-

ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΜΟΥ «ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ (ΤΣΕΡΒΑΡΙ) ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ, ΓΙΑΝΝΙΝΑ 2000» —ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΔΕΣΜΑΤΑ—

Στο χωριό μου τόσο στο τούρικο, όσο και στο ελληνικό κι ως τη λήξη του Β' παγκόσμιου πολέμου (1945), που το Τσερβάρι ήταν βουβό από κόσμο, ανάμεσα στα πολλά παραδοσιακά εδέσματα τέσσερα ήταν κατεξοχήν τα πιο αξιολόγητα και κατά τη γνώμη μου αξιοσημείωτα, οι τρίφτες σαν παιδικό πρόγευμα, οι πίτες σαν οικογενειακό γεύμα, αλλά και σαν επιδόρπιο (καπάκι) στις χαρές, τα πανηγύρια και τα ξεφαντώματα, οι κλούρες σαν πρόγευμα ή πρόδειπνο, αλλά και σαν παιδικό φιλοδώρημα ή προγαμιαίο δώρο ή σαν κράχτης του κουμπάρου στο γάμο ή τη βάφτιση κι ο τραχανάς συνήθως σαν οικογενειακό δείπνο.

α) Οι τρίφτες

Τριών λογιών ήταν κατά κανόνα οι τρίφτες, που παρασκευάζαν οι κυρές για τα πολλά παιδιά της φαμίλιας τους, οι βουτρότριφτες, οι γαλότριφτες κι οι κρασότριφτες.

1) Η βουτρότριφτα γινόταν έτσι: Η μάνα ή η κυραμάνα έτριβε σε μια βαθιά λίμπα όλα τα ξερά περισσεύματα του ψωμιού της βδομάδας, κόρες, άκρες, κομματούλια και χαφιές, καρκελιούτσας τα πάνω, πάνω με τρίμματα τυριού. Παράλληλα σ' ένα τηγάνι έβραζε νερό, προσθέτοντας στη βράση του δυο κουταλιές άλιωτο βούτυρο. Με το αρτυμένο αυτό νερό ζεμάτιζε την τρίφτα και συγχρόνως τη σκέπαζε μ' ένα πιάτο, ώπου να πει το ξεροψώμι της το καυτό ζουμί της, να μαλακώσει, να ογκώσει και ν' αβγατίσει, για να πορέψει τα πολλά παιδικά στόματα. Στο κατόπι παρατίθονταν στο σ'φρα, είδος ξυλινής χαμηλής κινητής τραπέζαρίας, όπου τα παιδόπουλα καθισμένα ολόγυρά του σε μικρά ξυλίνα σκαμνιά την έτρωγαν, ώπου να πει κίμνιο. Αν κι η βουτρότριφτα σαν έδεσμα ήταν κατεξοχήν οικονομική επιπόηση της Ζαγορίας νοικοκυράς, για να μην πεί χαμένη ούτε μια χαφιά ψωμιού της οικογένειας, παρ' όλα αυτά ακόμα και σήμερα, αν κι ώριμος πια, διατηρώ από τα παιδικά μου χρόνια ζωντανή την αίτηση της ανεπανόληπτης νοστιμιάς της.

2) Η γαλότριφτα, συνηθισμένο καθημερινό παιδικό πρόγευμα, γινόταν επίσης έτσι: Η μάνα ή η κυραμάνα έτριβε σε μια μεγάλη λίμπα κομμάτια ξερού ψωμιού. Σύναντα σ' ένα κατσαρόλι έβραζε το γάλα, που είχε αρμέξει στο μεταξύ από τη γελίδα ή τη γίδα του σπιτιού. Με το καυτό αυτό γάλα ζεμάτιζε την τρίφτα και σύγκαιρα τη σκέπαζε μ' ένα πιάτο, ώπου να πει το μπαγιτάκι ψωμί της το βραστό της γάλα, να μαλακώσει, να φουσκώσει και ν' αβγατίσει, για να χορτάσει τα παιδικά στόματα. Στο ύστερο παρατίθονταν στο γνωστό σ'φρα, όπου τα λιανόπαιδα θρονιασμένα ολόγυρά του σε σκαμνιά την έτρωγαν, ώπου να πει τρία. Μεγάλος πειρασμός για τα παιδιά ήταν η πάνα, που έπιανε το κατσαρόλι στον πάτο του

με το βράσιμο του γάλατος, αλλά κι εκείνη που κρουστάλλιζε στην κορφή της τρίφτας ύστερα από το ζεμάτισμά της. Ο παιδικός συναγωνισμός για την απόλαυση της εξελισσόταν σε πραγματική ηχηρή κουταλομαχία.

3) Η κρασότριφτα, παιδικό πρόγευμα τονωτικό σύμφωνα με την αντίληψη της μακρινής εκείνης εποχής, γινόταν τέλος έτσι: Η μάνα ή η κυραμάνα έτριβε σε μια βαθιά λίμπα κομμάτια ξερού ψωμιού. Παράλληλα σ' ένα κατσαρόλι έβραζε νερό, προσθέτοντας μετά τη βράση του το ανάλογο κρασί και μια-δυο κουταλιές ζάχαρη, γιατί το Τσερβάριωτικο κρασί ήταν κατά κανόνα αδύ. Η αναλογία ήταν δυο μέρη νερό κι ένα μέρος κρασί. Με το ζαχαρωμένο αυτό νεροκράσι ζεμάτιζε την τρίφτα και συγχρόνως τη σκέπαζε μ' ένα πιάτο, ώπου να πει το



Σ'φρας με τα σκαμνιά του

παλιό ψωμί της το γλυκό νεροκράσι της, να μαλακώσει, να ογκώσει και ν' αβγατίσει, για να επαρκήσει για τον κορεσμό της πείνας των παιδιών. Ύστερα παρατίθονταν στο σ'φρα, όπου τα παιδαρέλια καθισμένα ολόγυρά του σε σκαμνιά την τιμούσαν δρόντως. Η κρασότριφτα κατά κανόνα παιδικό πρόγευμα προσφερόταν και σαν γεύμα στα παιδιά, όταν οι γονείς τους ήταν απασχολημένοι ολημερίς σε γεωργικές εργασίες στο Καπάκι. Σύμφωνα με τη γνώμη μου, που διαμορφώθηκε στη διάρκεια των όμορφων παιδικών μου χρόνων, καλή ήταν η κρασότριφτα εκείνη, που το νεροκράσι της περιείχε σε απλόχερη ποσότητα τη ζάχαρη.

β) Οι πίτες

Στο Ζαγόρι τόσο στο τούρικο, όσο και στο ελληνικό οι πίτες θεωρούνταν σαν το πιο ξεχωριστό και συγχρόνως τιμητικό παραδοσιακό έδεσμα, γι' αυτό οι Ζαγορίσιες κυρές έτρεχαν κάθε φορά, να πλάσουν και να ψηθούν στη γάστρα μια πίτα για τον εκλεκτό φιλοξενούμενο ή τον τυχόντα υψηλό επισκέπτη τους, δείχνοντας με αυτό τον πρωτότυπο τρόπο την ιδιαίτερη εκτίμησή τους στο πρόσωπό του. Πίτες βέβαια φτιάχναν σε όλες τις πόλεις και προπαντός στα χωριά της Ηπείρου, αλλά οι πίτες που φτιαχναν στο Ζαγόρι, ήταν το κάτι άλλο, γι' αυτό συνήθιζαν να λένε: «Να φας πίτα φτιαγμένη από τα χέρια Ζαγορίσιες νοικοκυράς, να γλύφεις και τα δάχτυλά σου». Εξάλλου την περίοδο του τουρκοκρατούμενου Ζα-

γοριού (1864-1913), που οι Τούρκοι μπεινόβγαιναν πια λεύτερα στο Ζαγόρι και κόνευαν στα χωριά του, η ονομαστή Ζαγορίσια πίτα ήταν γι' αυτούς ιδιαίτερη γαστρίμαργη προτίμηση, γι' αυτό οι Ζαγορίσιες κυρές ανασκουμπώνονταν κάθε φορά, που οι Τούρκοι πλάκωναν στα χωριά τους, για να πλάσουν και να ψηθούν στη γάστρα μια πίτα καλοπιάνοντάς τους. Χαρακτηριστική

ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΣΤ. ΚΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

ήταν η παρακάτω παραγγελιά τούρκου αξωματούχου, που απηύθυνε με τα σπασμένα ελληνικά του σε Ζαγορίσιο πρόκριτο για την παρασκευή μιας πίτας:

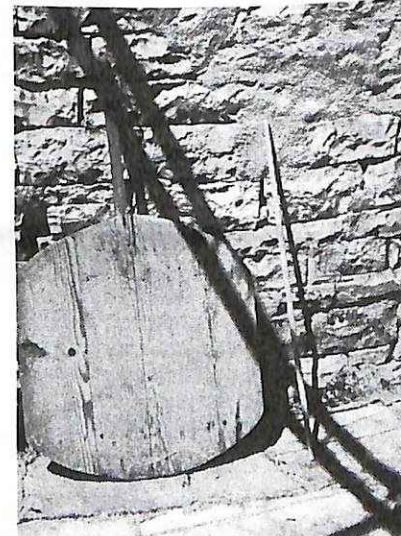
«Πά να λές τὸ μάνα, πῶ νά μᾶς φτιάψῃ μιά πίτα, πῶ νά μὴ βάνῃ μέσα πολλές αὐγες καὶ βούτυρα, πῶ νά μὴν κᾶνῃ μπερχοζούρῃ στὸ σπῖτῃ».

Στη σειρά εκμάθησης της παρασκευής των διαφόρων εδεσμάτων εκ μέρους των άπραγων κοριτσιών του Ζαγοριού η πίτα ερχόταν στερνή, ιεράρχηση που φανέρωνε περίτρανα τη σπουδαιότητά της, αλλά συγχρόνως και τη δυσκολία της πετυχημένης ετοιμασίας της. Η Ζαγορίσια για λοιπὸν μαθήτευε χρόνια και χρόνια κοντά στη μάνα της και την κυραμάνα της και ξεσκονούσε από το μαγειρέμα, παίρνοντας το δίπλωμα της μαγειρικής, μονάχα όταν κατόρθωνε, να πλάσει και να ψησει στη γάστρα σωστά μια παραδοσιακή Ζαγορίσια πίτα. Τρία ήταν τα κύρια στοιχεία, που αποτελούσαν βασικές προϋποθέσεις για το τοίμασμα μιας καλής πίτας, τα πέτρα, η αναδεμιά και το ψήσιμό της. Τα στοιχεία αυτά επινοήθηκαν, βελτιώθηκαν, τελειοποιήθηκαν και παγιώθηκαν από γενιές γενιών Ζαγορίσιες νοικοκυρές. Έτσι η Ζαγορίσια κυρά κάτεχε από πείρα και παράδοση τα στοιχεία που φτιαχνε μια πίτα κατά τον πατροπαράδοτο τρόπο.

Η πίτα λοιπὸν φτιαχνόταν έτσι: Η μάνα ή η κυραμάνα, αφού ανασκουμπώνονταν, σπύσσε το σταρένιο αλεύρι με την ψιλή σίτα και το ζύμωνε με λίγο νερό κι αλάτι σ' ένα ταψί ώρα πολλή, ώπου να λουρώσει, για να πλάθονται τα πέτρα καλύτερα και ν' ανοίγονται, χωρίς να χωρίσουν. Στο κατόπι με τον πιτόβεργο έπλαθε πάνω στο πλαστήρι κι άνοιγε τα πέτρα λεπτά σαν τσιγαρόχαρτο. Παράλληλα σε μια κατσαρόλα τοίμαζε την αναδεμιά. Βασικά στοιχεία της καλής αναδεμιάς ήταν τ' αγνά υλικά κι η σωστή αναλογία τους. Πράγματι όλα σχεδόν τα υλικά που χρησιμοποιούνταν για τη σύνθεση της αναδεμιάς κάθε λογής πίτας, όπως τ' αλεύρι, τ' αγά, το βούτυρο, το γάλα, η γκίζα, το κολοκύθι, ο κοφτός, το κρέας ή η κότα, τα κρεμμύδια, τα λάχανα, τα ρεβί-

θια, ο τραχανάς, το τυρί κι η φακή ήταν αγνά, γιατί προέρχονταν αποκλειστικά από την εγχώρια παραγωγή. Η αναλογία των επί μέρους υλικών για τη συγκρότηση της αναδεμιάς δεν υπολογιζόταν με την πάλαντα, αλλά μετρίοταν η ποσότητα με το μάτι και το βάρος της ζυγίζονταν με το πλόχερο. Τέλος το ψήσιμο της πίτας γινόταν πάντοτε στη γάστρα, που έκαμε με τέχνη η κυραμάνα. Μέλημά της να μην αρπάξει η πίτα, αλλά να πάρει όμως όψη, να φουσκώσει από πάνω και να σηκωθεί από κάτω. Μετά το ψήσιμό της ζυγίζονταν με τη βοήθεια του πλαστηριού, για να κοπεί σε φελιά και να μοιραστεί στα μέλη της οικογένειας σαν γεύμα, αλλά και για να προσφερθεί σαν επιδόρπιο στους καλεσμένους στη χαρά ή το γλέντι.

Το τοίμασμα της πίτας ανάλογα με το είδος της γινόταν με δυο τρόπους. Στην πρώτη περίπτωση που η πίτα δεν είχε πέτρα, όπως το αλευροκολόκυθο, η αλευρόπιτα, η γκιζό-



Πλαστήρι με τον πιτόβεργό του

πιτα, η μπατοσαριά ή το μπατοσαρόγαλο, η ψωμόπιτα κ.α., η μάνα άπλωνε ισόπαχα την αναδεμιά στο σινί, τρίβοντας πάνω, πάνω αλμύρες τυριού και ραντίζοντάς την με δυο κουταλιές λιωμένο βούτυρο ή λάδι, για να μην κολλήσει η πίτα. Στη δεύτερη περίπτωση που η πίτα είχε πέτρα, η μάνα έστρωνε στο σινί δυο άψητα πέτρα, αφού πρώτα άλειψε τον πάτο και τα κόθρα του ταψιού με βούτυρο ή λάδι, για να μην κολλήσει η πίτα, συγχρόνως άπλωνε συμμετρικά την αναδεμιά κι έστρωνε πάνω, πάνω άλλα δυο άψητα πέτρα, αντίβεργο έπλαθε πάνω στο πλαστήρι κι άνοιγε τα πέτρα λεπτά σαν τσιγαρόχαρτο. Παράλληλα σε μια κατσαρόλα τοίμαζε την αναδεμιά. Βασικά στοιχεία της καλής αναδεμιάς ήταν τ' αγνά υλικά κι η σωστή αναλογία τους. Πράγματι όλα σχεδόν τα υλικά που χρησιμοποιούνταν για τη σύνθεση της αναδεμιάς κάθε λογής πίτας, όπως τ' αλεύρι, τ' αγά, το βούτυρο, το γάλα, η γκίζα, το κολοκύθι, ο κοφτός, το κρέας ή η κότα, τα κρεμμύδια, τα λάχανα, τα ρεβί-

θια, ο τραχανάς, το τυρί κι η φακή ήταν αγνά, γιατί προέρχονταν αποκλειστικά από την εγχώρια παραγωγή. Η αναλογία των επί μέρους υλικών για τη συγκρότηση της αναδεμιάς δεν υπολογιζόταν με την πάλαντα, αλλά μετρίοταν η ποσότητα με το μάτι και το βάρος της ζυγίζονταν με το πλόχερο. Τέλος το ψήσιμο της πίτας γινόταν πάντοτε στη γάστρα, που έκαμε με τέχνη η κυραμάνα. Μέλημά της να μην αρπάξει η πίτα, αλλά να πάρει όμως όψη, να φουσκώσει από πάνω και να σηκωθεί από κάτω. Μετά το ψήσιμό της ζυγίζονταν με τη βοήθεια του πλαστηριού, για να κοπεί σε φελιά και να μοιραστεί στα μέλη της οικογένειας σαν γεύμα, αλλά και για να προσφερθεί σαν επιδόρπιο στους καλεσμένους στη χαρά ή το γλέντι.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΔΕΣΜΑΤΑ

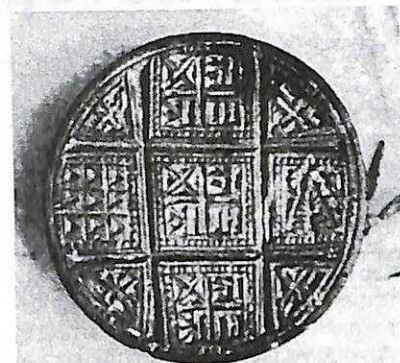
Παναγιάς κολοκυθόπιτα, την Πρωτομαγιά γαλατόπιτα κι η πίτα της παρηγορίας ήταν συνήθως λαχανόπιτα.

γ) Οι κλούρες

Δύο λογιών ήταν οι κλούρες, που φτιαχναν οι κυρές του χωριού, οι σταχτοκλούρες, σταρένιες ή καλαμποκίσιες κι οι χάσκες κλούρες.

1) Οι σταχτοκλούρες γίνονταν με ψιλοσιτισμένο σταρένιο αλεύρι ή ψιλοσιτισμένο αραποσιτάλευρο ζεματισμένο, ζυμώνονταν με νερό, λίγο αλάτι και μια κουταλιά σόδα και ψήνονταν στη χόβολη της γωνιάς του τζακιού, για να κοπούν με το χέρι και να μοιραστούν προπαντός στα παιδιά, αλλά και τους μεγάλους, που τις μοσχότρωγαν αρτυμένες μ' ένα κομμάτι τυρί σαν πρόδειπνο ή πρόγευμα. Στις προτιμήσεις των παιδιών πρώτη ερχόταν η σταρένια σταχτοκλούρα, ενώ η αραποσιτισμένη κλούρα στερνή, γιατί ήταν βαριά σαν μολύβι και δεν άρεσε στα παιδιά.

2) Οι χάσκες κλούρες γίνονταν με ψιλοσιτισμένο σταρένιο αλεύρι, ζυμώνονταν με νερό και λίγο αλάτι στο σκαφίδι αποχερίζονταν σε ταψιά και ψήνονταν στο φούρνο του σπιτιού. Έτσι οι κλούρες που φτιαχναν την παραμονή των Χριστουγέννων, για να τις μοιράσουν στους κοντύτερους συγγενείς και τα παιδιά που 'λεγαν τα κάλαντα, ήταν πολλές και μικρές κι ονομάζονταν κολιντίνες, ενώ οι παρόμοιες που πρόσφεραν στα παιδιά, που 'λεγαν τα κάλαντα την παραμονή των Φώτων αποκαλούνταν φωτοκλούρες κι οι κλούρες που 'ψηναν και μοσχότρωγαν το Πάσχα, ήταν γνωστές με τ' όνομα σταυροκλούρες. Αντίθετα οι προγαμιαίες κλούρες που ατάλλαζαν οι μελλονόμενοι για το αμοιβαίο κάλεσμά τους στο γάμο, καθώς κι εκείνες που στέλλονταν στον κουμπάρο για το κάλεσμά του στο γάμο ή τη βάφτιση ήταν μεγαλύτερες κι αλειμμένες με μέλι. Οι χά-



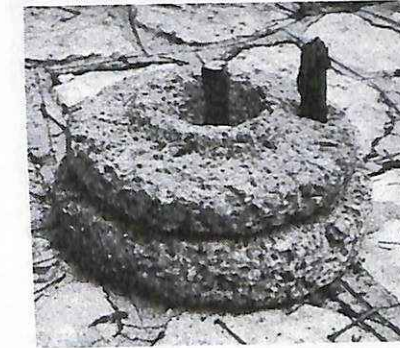
Σφραγίδα για λειτουργίες

σκες κλούρες ήταν κατά κανόνα κεντημένες. Το κέντημά τους, που γινόταν μ' ένα πιρούνι κατά το αποχέρισμά τους στα ταψιά, απεικόνιζε συνήθως σύμβολα, όπως σταυρούς, ιερά γράμματα, όπως ΙΣ ΧΡ, αλλά και σκηνές από την ποιμενική και γεωργική ζωή. Στην ίδια κατηγορία κατατάσσονται κι οι λειτουργίες, που οι θεοφοβούμενες κυρές φτιαχναν και στέλλαν στην εκκλησιά τις Κυριακές και τις γιορτές. Το σταμπάτο κέντημά τους γινόταν με τη σφραγίδα, ειδική μεγάλη ξυλίνη βούλα με ιερά γράμματα και σύμβολα, που δέβετε κάθε σπίτι του χωριού.

δ) Ο τραχανάς

Οι γυναίκες του χωριού μου κάθε χρόνο διάλεγαν μετά τον αλωνισμό των γεννημάτων κάμποσες οκάδες εκλεκτό στάρι, ανάλογο πάντοτε με τα στόματα της φαμίλιας τους, το καθάριζαν, το 'πλεναν και τ' άλεθαν στα χειρόμπλα του σπιτιού. Τα χειρόμπλα ήταν μικρούς χειροκίνητους μύλους, που απαρτιζόταν από δυο επάλληλες στρογγυλές μυλόπετρες με διάμετρο 0,50 μ. Στη διάρκεια του αλέσματος η κάτω πέτρα έμεινε ακίνητη, ενώ η πάνω πέτρα γυριζόταν με το χέρι με τη βοήθεια ενός ξύλου μπαγιμένου σ' εγκοπή της κι άλεθε το στάρι, που σωσσωρευόταν λίγο, λίγο σ' ένα στρογ-

γυλό βαθούλωμα ανοιγμένο στο κέντρο της πάνω μυλόπετρας. Παράλληλα οι νοικοκυρές μάζευαν σε μια μπαγιάτσα καθημερινά το περίσσιο γάλα από τ' άρμεγμα των γιδιών του σπιτιού τους, ώπου να γεμίσει η μπαγιάτσα και να κορφαίσει και να ξινίσει λίγο το γάλα (μαγιόσκους). Τότε συνήθως το βράδυ έπιγαν τον τραχανά, δηλ. έριχναν το αλεσμένο στάρι στη γεμάτη με γάλα μπαγιάτσα και τ' ανακάθωναν καλά. Την άλλη μέρα το πρωί άπλωναν το μείγμα σε μικρά κομμάτια στα ταψιά και σε σεντόνια ακόμα και το έκβηταν στον ήλιο, για να ξεραθεί. Μετά το αποξηράμα του γύρω στ' απομείωτο το τριβαν περνώντας το από την πυκνάδα. Όσο μείγμα έπεφτε, αποτελούσε τον τραχανά, όσο έμεινε, απάρτιζε τον κοφτό, που βάζαν στις πίτες. Ακόμα για λίγες μέρες τόσο



Χειρόμυλος

τον τραχανά, όσο και τον κοφτό τους άπλωναν πάνω σε σεντόνια σε σκερό πα μέρος, ώπου να ξεραθούν καλά και στο κατόπι τους φύλαγαν σε δυο ξεχωριστές σακούλες. Τα χειμωνιάτικα βράδια συνήθως οι νοικοκυρές ρίχναν σε μια κατσαρόλα με νερό που 'βραζε δυο-τρία πλόχερα τραχανά ανάλογο πάντοτε με τα στόματα της φαμίλιας και τον έβραζαν καλά ρίχνοντας στο χούχλο του αλμύριου τυριού και γάλα. Μετά το βράσιμό του τον άδειαζαν στα πιάτα και τα μέλη της οικογένειας τον έτρωγαν τριβώντας μέσα κομμάτια ψωμιού.

Το Δάσος η ζωή μας

Οι έντονες αλλαγές στο κλίμα σε πολλά μέρη του πλανήτη μας αλλά και τα ανησυχητικά φαινόμενα που θερμοκηπίου και οι τρύπες του όζοντος, όπως επισημαίνουν οι ειδικοί, είναι το αποτέλεσμα της αλόγητης καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος από τον άνθρωπο.

Και μία από τις κυριότερες αιτίες αυτής της κατάστασης είναι ο αφανισμός του δάσους, που καθημερινά συντελείται σε όλα τα σημεία της γης. Με την ευκαιρία της παγκόσμιας ημέρας δασοπονίας—τώρα το Μάρτιο μήνα—ας δούμε και πάλι το ζήτημα αυτό, της προστασίας του δάσους, με μεγαλύτερη προσοχή όπως επιβάλλεται.

Οι μεγαλύτερες από τις πρόσφατες πλημμύρες και χιονοπτώσεις τόσο στην πατρίδα μας αλλά και σε άλλες χώρες κατολισθήσεις, έγιναν σε περιοχές, που δεν υπήρχαν δάση ή είχαν αποψιλωθεί παλιότερα από πυρκαγιές. Τέτοιες εκτεταμένες καταστροφές μόνο ένα πλούσιο δάσος θα μπορούσε να αποτρέψει.

Σε επικλινείς και γυμνές από κάθε βλάστηση περιοχές, το έδαφος διατρέχει τεράστιο κίνδυνο από τα

ορμητικά νερά της βροχής, να διαβρωθεί και όλο το γόνιμο χώμα μαζί με άλλες χρήσιμες ύλες να παρασυρθεί προς τα κάτω καταστρέφοντας ολόκληρες εκτάσεις γης.

Αν ανατρέξουμε στο άνωτερο παρελθόν αλλά και στις μέρες μας θα διαπιστώσουμε, πως εκάδες εκατομμύρια τόνοι χώματος εξαφανίστηκαν από τη διάβρωση του εδάφους, οικισμού καταπλακώθηκαν και η μορφή ορισμένων περιοχών άλλαξε εντελώς.

Υπολογίζεται ότι κάθε χρόνο δεκάδες εκατομμύρια τόνοι χώματος παρασύρονται με τις δυνατές βροχές από τα ορεινά και καταλήγουν σε πεδινές εκτάσεις καλλιεργήσιμες καθιστώντας τις άχρηστες πλάνοι, με ανυπολόγιστη οικονομική ζημιά για τους γεωργούς. Το δάσος με τις ρίζες των δένδρων συγκρατεί το έδαφος και τα νερά της βροχής αντί να τρέξει στην επιφάνεια δημιουργώντας ορμητικά ρυάκια και χειμάρους, απορροφείται από το έδαφος και κατασταλάζει βαθιά στα σπλά-

χνα του, όπου αποταμιεύεται σε μεγάλες υπόγειες δεξαμενές, που θα μας δώσουν στη συνέχεια νερό υγιεινό χρήσιμο. Ένα μεγάλο επίσης ποσοστό νερού, που πέφτει με τις βροχές και τα χιόνια χάνεται ανεπιδότρια διαφεύγοντας προς τη θάλασσα. Το δάσος στάθηκε ο πολυτιμότερος φίλος του ανθρώπου από τα πρώτα χρόνια της παρουσίας του στη γη. Κι αυτός ο κίπος της Εδέμ, όπου ο Δημιουργός τοποθέτησε τους πρωτόπλαστους ήταν ένα όμορφο απέραντο δάσος που σημαίνει πως το δάσος πέρα από τις καθαρά φυσικοχημικές του προσφορές (συγκράτηση εδαφών, αποταμίευση υδάτων, παροχή οξυγόνου, ξυλεία κλπ) συντέλεσε σημαντικά με τις ασύγκριτες φυσικές του ομορφιές, το ήρεμο και γαλήνιο περιβάλλον στην Εξοχή του ανθρώπου ψυχική και πνευματική. Με άλλα λόγια το δάσος είναι η ζωή μας και αν εμείς το καταστρέφουμε και πεθαίνει τότε και ο άνθρωπος θα σβήσει πάνω στον πλανήτη γη.

Γι' αυτό επιβάλλεται σε κάθε πολιτισμένο και ευαίσθητο άνθρωπο να δείξει μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την προστασία του δάσους και να πάρει όλα τα ενδεδειγμένα μέτρα, που θα εμποδίσουν την περαιτέρω καταστροφή του για να μπορέσει το δάσος και το πράσινο να μας παρέχουν χωρίς προβλήματα τις πολύτιμες και τόσο ζωτικές για μας υπηρεσίες τους. Ας στολίσουμε τις πόλεις μας με πλούσια άσχη από δέντρα και πράσινο, που θα δίνουν μια ευχάριστη εικόνα και θα αποτελούν πραγματικά καταφύγια για τους ταλαιπωρημένους κατοίκους τους από την πνιγηρή ατμόσφαιρα των καυσαερίων και την πολυτάραχη ζωή τους. Τα δάση αποτελούν την όμορφη «φορεσιά» της φύσης, γιατί χωρίς τα δάση η φύση θα ήταν γυμνή και έρημη. Τα δάση είναι η ζωή μας ως τα προστατέψουμε ειδικότερα εμείς οι Ζαγορίσιοι, που η περιοχή μας στα δάση με τις βαθύσκοιτες ρεματιές και τα τρεχούμενα νερά, οφείλει τη ζωή και την ομορφιά του. **Σάββας Θεοδώρου**

Μια πονεμένη ιστορία

Του Θουκυδίδη Π. Παπαγεωργίου

χρήση του. Πρέκια τσιμεντένια σε παράθυρο, πόρτες, πεζούλια, μαντρότοιχους, αρμολογήματα κακό τεχνα που καλύπτουν σχεδόν ολόκληρη την πέτρα, γραφικά καλντερίμια που τσιμεντοστρώθηκαν ή πλακοστρώθηκαν με μπόλικο τσιμέντο, τσιμεντότουβλα, λαμαρίνες και κατακόκκινα κεραμίδια στις στέγες, τείνουν να γίνουν το νέο αρχιτεκτονικό μοντέλο στο Ζαγόρι με επιταχυνόμενους μάλιστα ρυθμούς. Δυστυχώς πολλές και από τις

για την κατάντια του Ζαγορίου;) Μα το κράτος εξέδωσε απανωτά διατάγματα από το 1978 και τα αναθεωρεί συχνά, για να προστατεύσει τους «παραδοσιακούς» οικισμούς μας. Χωρίζει τα χωριά σε Α' και Β' ζώνες, επιτρέπει, απαγορεύει και τέτοια... Το ξέρουμε όμως όλοι ότι οι νόμοι «γράμματα γεγραμμένα εστί, και ουχί δύνανται βοηθήσαι» αν δεν εφαρμόζονται από μας και δεν περιφρουρούνται από την πολιτεία...

Ένα κτίσμα, ένας οικισμός, μια ολόκληρη περιοχή δεν προστατεύεται επιφορτίζοντας τους κατοίκους μόνο με υποχρεώσεις που στην προκειμένη περίπτωση είναι πέρα από τις δυνατότητες των περισσότερων, ιδίως τα παλιότερα χρόνια. Όλοι ξέρουμε πόσο μεγάλο είναι το κόστος σε μια κατασκευή στο Ζαγόρι, και σε υλικά, ιδίως όμως οι αμοιβές των τεχνικών...

Ουσιαστικά το κράτος εγκατέλειψε το Ζαγόρι στη μοίρα του και οι κατηγορίες μας προς αυτό δεν είναι αβάσιμες... Ούτε φρόντισε η νομοθεσία με τις καθ' ύλην αρμόδιες υπηρεσίες, ούτε με συμβουλευτικά όργανα, ούτε με **καμία οικονομική ενίσχυση**. Δεν επιδόθηκε τη διαφορά κόστους, δεν έδωσε **άτοκα** δάνεια, δεν εξέδωσε οικοδομικές **δωρεάν**, δεν εξασφάλισε σε **πολύ χαμηλές τιμές** απαραίτητα υλικά δόμησης, «ατομικών αναγκών» όπως ξυλεία, πέτρα, σχιστόπλακες άσπρες-μαύρες κλπ. Και μες βρήκαμε... φτηνές λύσεις. Φταίει η Αστυνομία, η Πολεοδομία, η Αρχαιολογία που δεν ελέγχουν...

Μα όλοι ξέρουμε πως εδώ στην Ελλάδα οι υπηρεσίες δραστηριοποιούνται μόνο ύστερα από σχετική επώνυμη καταγγελία. Ποιος όμως είναι ο αναμάρτητος για να βάλει «πρώτος τον λίθον», αφού όλοι έχουμε κάνει μικρές ή μεγάλες κατασκευές, χωρίς σχετική άδεια, άσχετα αν αυτή αλλοιώνει ή όχι το παραδοσιακό δομημένο περιβάλλον; Και έτσι εξασφαλίζεται η συνεχής σιωπή μας και η ανοχή μας σ' οτιδήποτε κι αν κάνει ο γείτονας μας. Η πολεοδομία βέβαια έχει εξελιχθεί σ' ένα αποτελεσματικό μέσο εκβιασμού και εκδίκησης μέσω της μικροκοινωνικής μας που δυστυχώς σπαράσσονται από ανατίετες περιπτώσεις φορές αντιπαραθέσεις... Αυτό που λένε «κακό χωριό τα λίγα σπίτια».

Φταίνει οι δημοτικές αρχές που

δεν έχουν σχετικές υπηρεσίες και δεν ενδιαφέρονται καθόλου για την προστασία της Ζαγορίας Αρχιτεκτονικής. Ούτε προεκλογικά υπόσχεσαν, ούτε μετεκλογικά κάνουν κάτι...

Το ξέρουμε όμως πολύ καλά ότι η παραμικρή παρατήρηση σε κάποιον «παραβάτη» θα εκτιμηθεί σαν αδικαιολόγητη συμπεριφορά προς ψηφοφόρο ή «ανελέητο κυνηγητό» σε «αντιφρονούντα»...

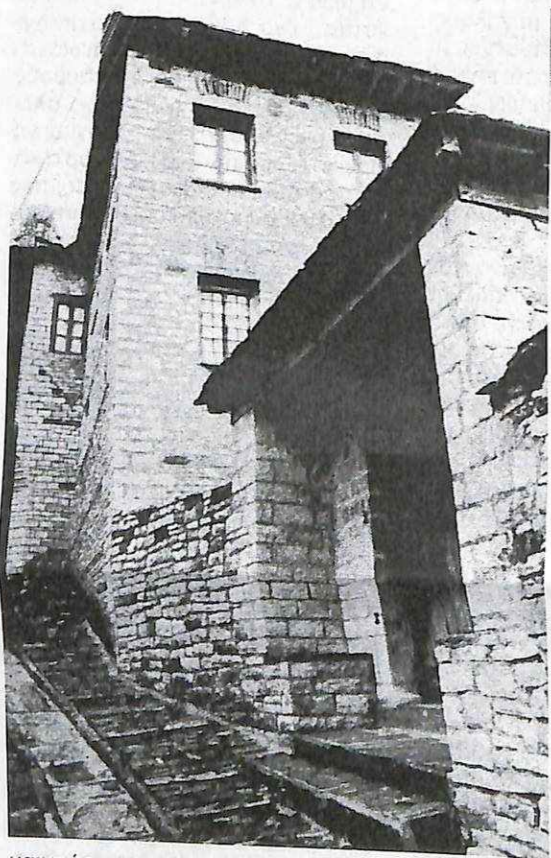
Όλοι λοιπόν φταίνε, εκτός από μας τους ίδιους. Και έτσι το Ζαγόρι εγκαταλείπεται ανυπεράσπιστο στην τύχη του, που προοιωνίζεται μαύρη.

Θα μπορούσαμε να δικαιολογήσουμε τα λάθη που έγιναν τα πρώτα μετεμφυλιακά χρόνια. Ερήμωση, εξαθλίωση, ποιος κοίταξε τέτοιες ώρες παράδοση και αρχιτεκτονικές... Οι περισσότεροι όμως απ' αυτούς που δομούν και αναδομούν στο Ζαγόρι σήμερα, φτάνουν το «εξοχικό» τους, τη «δεύτερη κατοικία» τους, είναι σε θέση να επιβαρυνθούν το αυξημένο κόστος της παραδοσιακής κατασκευής. Το σπίτι μας έχει μια ιδιαίτερη οικονομική αξία, όταν βρίσκεται σ' έναν τέτοιο οικισμό, την αξία που αποκτά «λόγω θέσης». Εμείς γιατί υποβαθμίζουμε τον οικισμό, αλλά και το σπίτι μας; Γιατί δεν συνειδητοποιούμε ότι αυτές οι αιωνόβιες πέτρινες συνθέσεις δίνουν αυτή τη μεγάλη αξία στον τόπο μας; Σκεφτήκατε γιατί το κακότυχο Ανατολικό Ζαγόρι έχει τόσο μικρή τουριστική κίνηση σε σχέση με το Κεντρικό και Δυτικό αν και είναι τόπος πανέμορφος; Οι και είναι τόπος πανέμορφος; Οι ασύμβατες με το παραδοσιακό χρώμα κατασκευές δείχνουν έλλειψη σεβασμού απέναντι στην παράδοσή μας, στη μοναδική Αρχιτεκτονική του τόπου μας, στο μόχθο και το μεράκι των προγόνων μας, στους συντοπίτες μας που εξαναγκάζονται να μας ανεχτούν, κυρίως όμως προς τον ίδιο μας τον εαυτό...

Και ενώ έτσι εξελίσσεται η κατάσταση υπάρχει ένας ολέθριος εφησυχασμός. Δεν έπρεπε να μας είχαν ζώσει προπολλού «τα μαύρα τα φιδιά τα κολοβά» από πουθενά δεν ακούγεται καμιά φωνή; ούτε από άτομα, ούτε από συλλόγους, ούτε από δήμους, ούτε από υποψηφίους ούτε από την πολιτεία. Λες και δε συμβαίνει τίποτε απολύτως...

Μήπως πρέπει να κάνουμε κάτι; Οι οργανώσεις που έχουν γίνει, μη κυβερνητικές, (ΜΗΚΥ.Ο) αποκτούν πολύ μεγάλη δύναμη, εισακούονται, κάνουν έργο, όπως αυτή για την προστασία της θαλάσσιας χελώνας, την προστασία της αρκούδας, της αρχαίας Δωδώνης κλπ. Πιστεύω πως μια οργάνωση, ένας **σύλλογος για την προστασία της Ζαγορίας Αρχιτεκτονικής**, θα αντιμετώπιζε σοβαρά το πρόβλημα. Έστω και τώρα θα μπορούσε να χτυπήσει την ΑΝΕΧΕΙΑ, την ΑΓΝΟΙΑ και την ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ και να περισώζεται και να αναστρέφει ό,τι αναστρέφεται...

1. Ελληνοπία, μηνιαία ηπειρωτική επιθεώρησης, έτος Α', τευχ. 3, σ. 58
2. Ομήρου Οδύσσεια α, 3
3. Από το δωδεκάλογο του Γύφτου, του Κ. Παλαμά, προφητικός στ. 12
4. Δημοσθένης, Κατά Μειδίου, 224



καινούργιες κατασκευές, είτε κύριες κατοικίες, είτε βοηθητικοί χώροι, κουζινάκια, τουαλέτες, αποθήκες απομακρύνονται όλο και περισσότερο από την αρχιτεκτονική του Ζαγορίου. Ούτε καν πέτρα στον τοίχο και σχιστόπλακα στη στέγη, άσε πολλές άλλες παραφωνίες. Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, έρχεται η ΔΕΗ και ο ΟΤΕ να ζώσει το χωριό μ' έναν πυκνότητα ιστό αράχνης, τα σύρματα και τα καλώδια, και ένα δάσος από κολώνες, τη χαρακτηριστική βολή. Και μες; Τι κάνουμε εμείς οι Ζαγορίσιοι που αγαπάμε, λέμε, τον τόπο μας. Εξαντλούμε το χρέος μας προς αυτόν «διηγώντας περασμένα μεγαλεία»; Διαβάζουμε, επαινετικά κατά άρθρα για το «απαράμιλλο κάλλος» του Ζαγορίου και πλημμυρίζουμε από υπερηφάνεια... Δικαιολογημένα, αλλά μήπως αυτό μας κάνει να μη βλέπουμε μια ιδιαίτερα ανησυχητική κατάσταση στα χωριά μας και επαναπαυόμαστε; Η μήπως περιμένουμε μοιρολατρικά το «τέλος εποχής» αποποιούμενοι κάθε ευθύνη και ψάχνοντας για φταίχτες. Και πρώτα-πρώτα το Κράτος (=φταίει για τους σεισμούς, τις χιονοπτώσεις, τις παγωνιές να μη φταίει και

Η ΖΑΓΟΡΙΣΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

Του Φωκίωνα Καψάλη



Κτίσματα Πωγωνίου με μουσικοσυνθέτη Ρος Ντέιλη (1988)

Η γυναίκα του Ζαγορίου μας, δεν είναι μόνον αυτή, που με σφιγμένη την καρδιά, υπομονή και προσμονή, όχι μόνον άντεξε μια ολάκερη ζωή τον μισμοί του ανδρός της, αλλά κι' αξιοποιώντας συνάμα, με σύνεση, σεβασμό και προκοπή τα πλούσια καζάντια του, δημιούργησε αυτή τη μοναδική και απτή "Νεφελοκοκκυγία" του Ζαγορίου μας. Ένα ζηλευτό αυτοδιάθετο συγκρότημα 46 χωριών, με αξιοθαύμαστο, σε οργάνωση και παιδεία, κοινωνικό τους βιο. Ούτε είναι αυτή μονάχα, που σε χαλεπούς καιρούς, γέννησε, γαλούχησε, διέπλασε, άνδρωσε και ποδηγέτησε μεγάλους ευεργέτες και διδασκάλους του υποδούλου, αλλά και υστερινού μας γένους, που ενίσχυσαν με τον πλούσιο αμητό τους και την πνευματική τους διαύγεια, το κατατρεγμένο από την Τουρκία, τον κοσμοαπισμό και τη φαυλοκρατία, γένος μας. Δεν είναι επίσης, η ηρωίδα μονάχα του έπους του '40 που με την καθοριστική και ριψοκίνδυνη παρουσία της στις πρώτες γραμμές του πυρός, τροφοδότησε με πυρομαχικά, ψωμί και ευψυχία τους αθάνατους μαχητές μας στον τιτάριο αγώνα τους για την αναχαίτιση κι' απώθηση των σιδερόφρακτων ορδών του επίδοξου

κατακτητή, που τόλμησε τόσο ανόητα και ιταμά να προσβάλλει την Εθνική μας κυριότητα. Ούτε είναι βέβαια μόνον η ηρωική Σουλπίσση, η Τζαβέλινα, η Μπουμπουλίνα, η Σπαρτιάτισσα μάννα

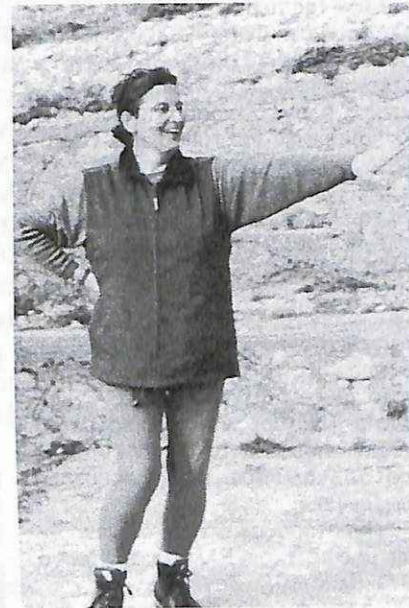
ΣΤΑ ΟΡΙΑ...

Του Χρήστου Καρθούνη

Μια αγριάδα των βουνών μας -για τα ζωντανά- και μια ημεράδα -για τους ανθρώπους- κρατάει κοντά της τα λιγοστά αγριόγινδα ακόμα. Ό,τι έρχεται στον άνθρωπο ως αίσθηση, ως ομορφάδα, ως ανάταση, αναψυχή κι απόλαυση, βέβαια το κάνει δικό του για να ζήσει. Να ζήσει, στις μέρες μας, δυστυχώς ως αδιάφορος, φορές-φορές και ως πολύ αχάριστος. Αυτή η αδιαφορία, αυτή η αχαριστία έχει φτάσει στα όρια της επιβίωσης το αγριόγινδο των βουνών μας. Μας το βεβαιώνει και το τεκμηριώνει ο επιστήμονας βιολόγος Χαρητάκης Παπαιωάννου, ο εθελοντής, ουσιαστικός προστάτης του με την καθημερινή συνειδητή πράξη του, μοιράζοντας σ' όλους τη βιωματική γνώση και χαρά με το βιβλίο του: **Αγριόγινδο, στα όρια της επιβίωσης**, Φίλε Χαρητάκη, δεν έχω εγώ τη δική σου χάρη, δεν είμαι αυτός που θα παρουσιάσει το βιβλίο σου. Φοβάμαι μήπως δεν πετύχω εκείνο το βαθμό που του αξίζει. Εκείνο που είμαι σίγουρος εκφράζει μόνο, η γραφή μου: Όσοι κινούμαστε μέσα σε κάποια όρια κι όσοι, δυστυχώς, εκτός ορίων, με το βιβλίο σου μας κάνεις να προβληματιστούμε, ακόμα να αναθεωρήσουμε τακτικές, και τελικά να προσανατολιστούμε σωστά για ακόμα μία φορά. **Ποτέ δεν είναι αργά για μια ανθρώπινη στάση ζωής. Χαρητάκη σε Ευχαριστώ.** *Με το βιβλίο σου στο χέρι... Στα πόδια μου φερά... Σαν, κάποτε, το λιανοπαίδι... Έτρεξα με τ' αγριόγινδο τ' Αβάλου... Το στοίχημα το βάλαμε... Μεσ στα δικά σου μάτια... Εκεί που πρώτο τ' αγριόγινδο θα βγαίνει... Επαιρνε ανάσα... Γύριζε σε μένα το πρόσωπό του... Να, εκείνα τα μάτια της χαράς... Μου 'στελναν δύναμη για να περάσω... Στην ορθοπλαγιά γενναίοψυχα... Αναμείρησε. Κι έκανα της βοσκής του τα στεφάνια... Δικά μου.*

του ``ή ταν ή επιτάς'', η ``Υδνα'', ή η Λέαινα και η Τελείσσιλλα! Η γυναίκα του Ζαγορίου μας, που εμπνέει, συμβουλεύει, συνέλκει και συνεγειρεί. Όχι, δεν είναι μόνον η ακριβή ηρωίδα του παρελθόντος και του μύθου, που έμεινε ανεξίτηλα και αιώνια καταγεγραμμένη στην ιστορία μας και αναπνέουσα στη συνείδηση της κοινωνίας μας. Η γυναίκα του Ζαγορίου μας είναι η πάλλουσα από ζωντάνια, εμφαντικότητα, ανέλιξη και δύναμη σημερινή γυναίκα. Είναι η μανθλοφορούσα σεβάση μάννα και η γιαγιά μας, είναι η θεία μας, η αγαπημένη μας αδελφή, η εξαδέλφη, η ανιψιά, η πιστή μας φίλη. Όλες. Είναι η γυναίκα, που όπου βρεθεί κι όπου ληχει, είτε στην εργασία και στα κοσμικά σαλόνια απαντηθεί, είτε ορειβατώντας στα ψηλά βουνά, θέλγει και γοητεύει με την ευφυΐα της, τη ζεστασιά, την ευκρίνεια και καθαρότητα των λόγων της και τους αισθαντικούς της τρόπους. Πλούσια ελέη, που δεν έρχονται μόνο τους, ως το ``μάννα εξ ουρανού'', αλλά είν' απόρροια μιας μακράς πορείας ιστορικών συγκυριών, μιας ταυτόσημης ομοιογενούς κοινωνίας και ειδικά μιας αυστηρής διαπαιδαγώγησης, κληρονομημένη από γενιά σε γενιά, από τους πανάρχαιους χρόνους ίσαμε σήμερα, ή η Μεγάλη Αυτοκράτειρα της Ρωσίας, αλλά του ανταξίου Παπίγκου, των κοινωνικών αγώνων, της προσηνείας και της ορειβασίας, σ' ένα χαριτωμένο χορευτικό της σκέρτσο : *Στο Πάπιγκο σράζουν αρνιά και στη Ντοβρά κριάρια, στρουθοκαμήλους στα Σεντίνα, στο Δίλοφο ζαρκάδια!...* Υδνα - Λέαινα - Τελείσσιλλα: ηρωίδες της αρχαίας Ελλάδος, 5ος π.Χ. αιώνας.

τραγουδιστικό της ταλέντο), εξέφρασε την ειλικρινή του έκπληξη. Δήλωσε δε, πως σε πρώτη ευκαιρία, θαρχόταν για κάποια αξιοποίηση αυτών των τραγουδιών. Αλλά ο θάνατος, κάλεσε τη μάννα μου, κοντά του, για το δικό του θλιβερό τραγούδι...



2-11-2003. Από την έναρξη ορειβατικής περιόδου στο καταφύγιο Μιτωκελίου. Η Ρένα Διαμαντή σε μια «χορευτική της φιγούρα». «Στα Σάλωνα σφάζουν αρνιά, στα Τρίκαλα κριάρια».

(Φωτ. Φωκίωνα Καψάλη)

Ορειβατικό καταφύγιο ``Μιτωκελίου`` (Εναρξη ορειβατικής περιόδου 2003-2004). Η Αικατερίνη, όχι των Μεδίκων, ή η Μεγάλη Αυτοκράτειρα της Ρωσίας, αλλά του ανταξίου Παπίγκου, των κοινωνικών αγώνων, της προσηνείας και της ορειβασίας, σ' ένα χαριτωμένο χορευτικό της σκέρτσο :

ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΔΗΜΑΡΧΕΙΩΝ ΖΑΓΟΡΙΟΥ
 Δήμος Κεντρικού Ζαγορίου: (26530) 22.536 - 37 - 38
 Δήμος Τύμφης: (26530) 81.093 - 81.203 - 81.091
 Δήμος Ανατολικού Ζαγορίου: (26560) 31.101 - 31.109 - Fax: 31.139

ΖΑΓΟΡΙ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΖΑΓΟΡΙ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ξαναδιαβάζοντας τα πρακτικά του δεύτερου Συμποσίου Λόγου που είχαν διοργανώσει από κοινού οι φορείς του Ζαγορίου εδώ και 16 χρόνια, παρατηρούμε πως αρκετούς εισηγητές διακατείχε απαισιοδοξία και απόγνωση, ανησυχία και αγωνία για το μέλλον της περιοχής. Η κρατική τηλεόραση στη δεκαετία 80 και 90 παρουσίασε τουλάχιστον 200 ντοκιμαντέρ σχετικά με το Ζαγόρι, γνωρίζοντας σ' όλο τον κόσμο τις εκπληκτικές ομορφιές του τόπου μας. Περιηγητές, φωτογράφοι, επιστήμονες, μαγεμένοι όλοι τους γράφουν και τυπώνουν στο χαρτί, προσφέροντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις εμπειρίες τους στο ελληνικό κοινό και σ' όλο τον κόσμο μέσω του διαδικτύου και των φωτογραφικών εκδόσεων. Και τα τελευταία χρόνια στις αθηναϊκές εφημερίδες του Σαββατοκύριακου – κατά τους χειμερινούς μήνες – γινόμαστε μάρτυρες ενός απίστευτου συναγωνισμού μεταξύ των εντύπων για το καλύτερο και πληρέστερο αφιέρωμα.

Παρατηρούμε ότι αρχής γενομένης από το '80, η Ελλάδα αρχίζει να "ανακαλύπτει" το Ζαγόρι. Ένα Ζαγόρι χωρίς καμιά υποδομή να δεχθεί τόσους επισκέπτες. Και στο άψογο ξεφύτρωσαν – όπως γίνεται συνήθως – ξενώνες και ταβέρνες, ταβέρνες και ξενώνες. Δηλαδή ο τουρισμός "μας βρήκε". Δεν επενδύσαμε πρώτα και μετά να φάξουμε να τον βρούμε. Κι ότι έγινε έτσι στα γρήγορα, αφορούσε το φαγητό και τον ύπνο, ξεχνώντας την πρωταρχική μορφή της επένδυσης.

Πρέπει όλοι να αντιληφθούμε ότι η παραδοσιακή κοινότητα δεν υπάρχει πλέον. Οι παλιές λειτουργίες έπαψαν να γίνονται. Όλοι μας έχουμε μεταναστεύσει στις πόλεις. Το ότι αρκετοί ξαναγυρίζουν στο χωριό και ασχολούνται με τον τουρισμό αυτό δε σημαίνει πως αυτομάτως επιστρέφουν "στις ρίζες". Δεν είναι δυνατόν να ζούμε στα αστικά κέντρα με όλες τις ανέσεις που προσφέρει η καταναλωτική κοινωνία και το Ζαγόρι να το θέλουμε διαφορετικό. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως το φολκλόρ έχει διεισδύσει παντού στη ζωή μας, κι όχι μόνο στο χορό όπως αρέσκονται να παραφιλολογούν αρκετοί, ειδήμονες και μη.

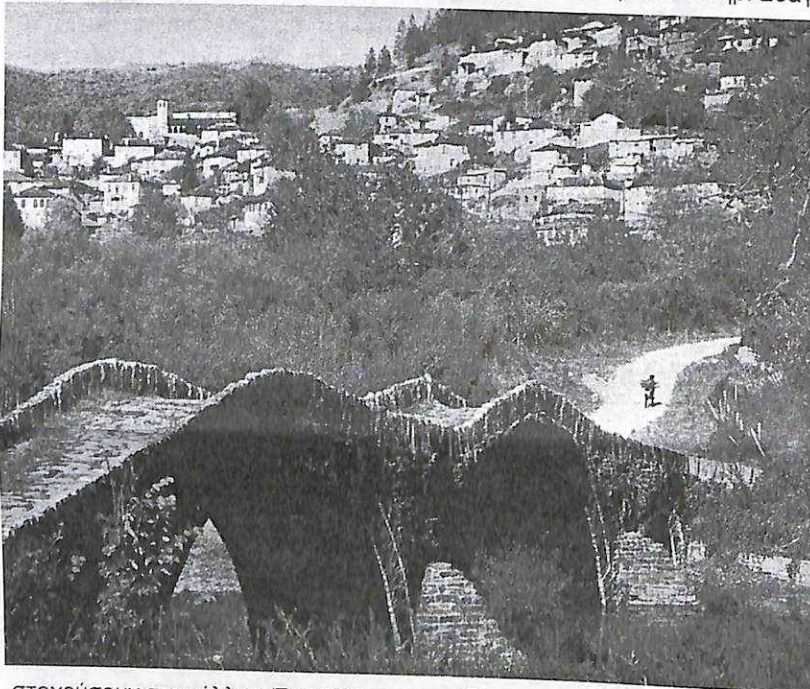
■ Όλοι μαγειρεύουμε ζαγορίσιες πίτες και ζυμωτό ψωμί στην ηλεκτρική κουζίνα.
■ Πίνουμε ούισκι και τσίπουρο με γάγαια.
■ Τρώμε "παραδοσιακό" γαλοτύρι από τη Δωδώνη.
■ Χτίζουμε ωραϊότατα σπίτια με ταιμέντο και πέτρα Δεματίου.
■ Η κρεβατινά της κληματαριάς είναι σιδερένια κι όχι καστανιά.
■ Η πένα και το μελάνι έχουν αντικατασταθεί από Η/Υ.

Ο αείμνηστος Σίμων Καραός ορίζει την παράδοση ως "μία διαρκή μεταβίβαση κοινωνικών, θρησκευτικών και πολιτιστικών εθίμων από τη μία γενιά στην άλλη". Ο Λαμπριόδης αναφέρεται σε έκκληση ηθών εδώ και διακόσια χρόνια, γιατί οι ζαγορίσιοι άνδρες και γυναίκες προσαρμοζόμενοι στην εξέλιξη της εποχής πρωτόφρεσαν ευρωπαϊκή ενδυμασία – και σήμερα εμείς περιφανευόμαστε γι' αυτό –

ενώ οι πατεράδες μας ήταν εκείνοι που παρήγγειλαν βαλς και ταγκό στη διάρκεια των πανηγυριών μας. Σήμερα στα πάντα έχει γίνει εξέλιξη. Γιατί όχι και στο Ζαγόρι; Γιατί να διακρίνει τους ζαγορίσιους – φορείς κληρονομικής παιδείας και κουλτούρας –

Του ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΚΑΡΡΑ

απαισιοδοξία και μεμψιμοιρία; Αναφερόμαστε στο παρελθόν προσπαθώντας να ανακαλύψουμε τον πολιτισμό που δημιούργησαν οι πρόγονοί μας. Δεν αρκεί μόνον αυτό. **Αναφορά στο παρελθόν σημαίνει ότι δημιουργούμε το μέλλον.** Οι επενδύσεις με γνώμονα τη διαφορετικότητα του Ζαγορίου, που θα δώσουν ευκαιρίες απασχόλησης και θα προσελκύσουν νέο ανθρώπινο δυναμικό πρέπει να



στοχεύσουν στο μέλλον. Ένα μέλλον που προυποθέτει ήπια, ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη που θα διατηρήσει και θα προστατεύσει όχι μόνο το φυσικό περιβάλλον, αλλά και τον πολιτισμό και την πλούσια παράδοσή μας.

Να επενδύσουμε :

- Σε βιοτεχνίες αποξηραμένων φυτών. Το Ζαγόρι της σπάνιας χλωρίδας, με τεχνολογία και επαγγελματισμό μπορεί να προμηθεύσει όλη την ελληνική αγορά και να σταματήσει οι αθρόα εισαγωγές στο είδος αυτό.
- Στη δημιουργία Βοτανικού κήπου στα Ριζιανά. Έργο ουσίας, οικονομίας και εξασφάλισης πολλών θέσεων εργασίας.
- Στις παλιές (και επιδοτούμενες) καλλιέργειες.
- Σε παραγωγή αγροτικών προϊόντων (κρασί, τσίπουρο, γλυκά, μέλι, τσάι) με κατοχύρωση σήματος ονομασίας προέλευσης.
- Στην καθαριότητα. Ο τουρισμός σαφώς "παράγει" σκουπίδια, αλλά σίγουρα οι γεμάτοι απορρίμματα λάκκοι είναι "έργο" δικό μας. Των Ζαγορίσιων. Μέχρι και αυτοκίνητα έχουμε πετάξει, ή αλλού κατά δεκάδες έχουμε παρατήσει.
- Σε προώθηση ειδικών προγραμμάτων για τον κοινωνικό τουρισμό και

άλλων μορφών (συνεδριακός – γίνεται ήδη πραγματικότητα στο Μονοδένδρι –, εκπαιδευτικός, οικολογικός, αθλητισμός).

Να επενδύσουμε στον Πολιτισμό:

Πολλά χωριά με πρωτοβουλία εξαιρετικών ανθρώπων έχουν εξελιχθεί σε εστίες πολιτισμού.

Μονοδένδρι: Μόνιμες εκθέσεις φωτογραφίας (καλλιτεχνικές, πρωτόπρες, ευρηματικές), χειροτεχνική σχολή, υπαίθριο θέατρο.

Κ ή π ο ι : Λαογραφικό μουσείο του Αγάπιου Τόλη με εκπληκτικά εκθέματα, δημιουργία της ζαγορίσιας παράδοσης.

Ε λ α φ ό τ ο π ο ς : Λαογραφικό μουσείο που αναβαθμίζεται συνεχώς.

Α ν ω Π ε δ ι ν ά : Λαμπριάδειος Οικοκυρική Σχολή, Μοναστήρι Ευαγ-

ρίων, που "αφήσαμε" να το κλείσει η Μητρόπολη και λέω αφήσαμε γιατί κανέναν μας, ούτε Δήμο, ούτε Σύλλογο, ούτε επαγγελματικό φορέα διαμαρτυρήθηκε όπως έπρεπε και άρμοζε στους ζαγορίσιους.

Δε μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός πως αρκετοί επαγγελματίες προσφέρουν πολλές και ποικίλες υπηρεσίες στους πελάτες τους. Ενημερωτικά φυλλάδια, διοργάνωση εκδρομών, σχήματα μεταφοράς, δωμάτια με όλες τις σύγχρονες ανέσεις, ποικιλία στα φαγητά, παραδοσιακά γλυκά κ.α. Δηλαδή τι επιδιώκουμε; Να έχουν όλοι οι ξενώνες 20_ την ημέρα; Τιμές fast food στις ταβέρνες; Κατ' αυτόν τον τρόπο θα εκτιμηθεί άραγε περισσότερο το Ζαγόρι; Η περιουσία μας είναι διαφορετική. **Πρέπει να είναι και ποιοτική και ως γνωστόν η ποιότητα δεν συμβαδίζει με τη φθηνία.**

Η αλματώδης αύξηση του τουριστικού ενδιαφέροντος για την περιοχή μας, σίγουρα πικραίνει όμορες περιοχές, το αθηνοκεντρικό κράτος (τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες) τα τελευταία χρόνια ... ανακαλύπτει τα τελευταία χρόνια ... ανακαλύπτει άσχημο καιρό στη δυτική Ελλάδα κατά την περίοδο των γιορτών. Είναι άραγε τυχαίο; Να είμαστε βέβαιοι όμως πως και στο μέλλον οι επιστολές διαμαρτυρίας (για ακρίβεια, καθαρότητα) θα πληθαίνουν.

■ Με την προϋπόθεση ότι θα αντιληφθούμε εγκαίρως ότι η ανάπτυξη της περιοχής δε θα στηριχθεί αποκλειστικά στο φαγητό και τον ύπνο.
■ Ότι οι επενδύσεις δεν αποσβένονται σε 2 και 3 χρόνια.
■ Ότι επενδύοντας στην ποιότητα, την ευγένεια και τον πολιτισμό, μπορούμε να ατενίζουμε με αισιοδοξία το μέλλον.
■ Ότι μεταξύ των επαγγελματιών πρέπει να υπάρξει ουσιαστική αλληλοποστήριξη.

Είναι σίγουρο πως το Ζαγόρι δε θα χάσει.

Τρίωση που επιχειρείται από τα ιδιωτικά ΜΜΕ. Ας τον αναδείξουμε, επενδύοντας σ' αυτόν.
Το Ζαγόρι ως χώρος κι ως πολιτισμός είναι ενιαίο. Μη κάνουμε το λάθος να το ταυτίζουμε με το χωριό μας. Η σύμμετρη, καθολική και ισόρροπη ανάπτυξη που κατά καιρούς έχουμε επικαλεστεί και οραματισθεί έχει προχωρήσει όχι όμως τόσο, όσο ονειρευτήκαμε. Δεν είναι το κράτος – έτσι αόριστα – υπεύθυνο για όλα όσα έγιναν, ή γίνονται, ή θα γίνουν. Στο κράτος ανήκουμε και εμείς. Μιλάμε για το τι πρέπει να γίνει, τι πρέπει να κάνουμε, αλλά ποτέ δεν τοποθετούμε στο "εμείς" το "εγώ". Πρέπει ν' αλλάξουμε εμείς, όχι να αλλάξουν μόνον οι άλλοι. Στα πλαίσια της σύγχρονης κοινωνικής και οικονομικής πραγματικότητας πρέπει να διεκδικούμε όλα όσα δικαιούμαστε με την προϋπόθεση ότι συμμετέχει ο καθένας μας στην διεκδίκηση και υλοποίηση αυτών.

Σ' αντίθεση με άλλες περιοχές και παρότι ο τουρισμός σε πανελλήνια εμβέλεια βρίσκεται σε ύφεση, το Ζαγόρι εξακολουθεί να δέχεται χρόνο με τον χρόνο περισσότερους επισκέπτες. Γίνεται λόγος το τελευταίο διάστημα και υπήρχαν επιστολές διαμαρτυρίας στον Τύπο ότι το Ζαγόρι είναι ακριβό. Είναι;

Δε μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός πως αρκετοί επαγγελματίες προσφέρουν πολλές και ποικίλες υπηρεσίες στους πελάτες τους. Ενημερωτικά φυλλάδια, διοργάνωση εκδρομών, σχήματα μεταφοράς, δωμάτια με όλες τις σύγχρονες ανέσεις, ποικιλία στα φαγητά, παραδοσιακά γλυκά κ.α. Δηλαδή τι επιδιώκουμε; Να έχουν όλοι οι ξενώνες 20_ την ημέρα; Τιμές fast food στις ταβέρνες; Κατ' αυτόν τον τρόπο θα εκτιμηθεί άραγε περισσότερο το Ζαγόρι; Η περιουσία μας είναι διαφορετική. **Πρέπει να είναι και ποιοτική και ως γνωστόν η ποιότητα δεν συμβαδίζει με τη φθηνία.**

Η αλματώδης αύξηση του τουριστικού ενδιαφέροντος για την περιοχή μας, σίγουρα πικραίνει όμορες περιοχές, το αθηνοκεντρικό κράτος (τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες) τα τελευταία χρόνια ... ανακαλύπτει τα τελευταία χρόνια ... ανακαλύπτει άσχημο καιρό στη δυτική Ελλάδα κατά την περίοδο των γιορτών. Είναι άραγε τυχαίο; Να είμαστε βέβαιοι όμως πως και στο μέλλον οι επιστολές διαμαρτυρίας (για ακρίβεια, καθαρότητα) θα πληθαίνουν.

■ Με την προϋπόθεση ότι θα αντιληφθούμε εγκαίρως ότι η ανάπτυξη της περιοχής δε θα στηριχθεί αποκλειστικά στο φαγητό και τον ύπνο.
■ Ότι οι επενδύσεις δεν αποσβένονται σε 2 και 3 χρόνια.
■ Ότι επενδύοντας στην ποιότητα, την ευγένεια και τον πολιτισμό, μπορούμε να ατενίζουμε με αισιοδοξία το μέλλον.
■ Ότι μεταξύ των επαγγελματιών πρέπει να υπάρξει ουσιαστική αλληλοποστήριξη.

Είναι σίγουρο πως το Ζαγόρι δε θα χάσει.

Αφιέρωμα στο Ριζάρειο Ίδρυμα

ΡΙΖΑΡΕΙΟ ΙΔΡΥΜΑ:

Υπόδειγμα φιλοηπειρωτισμού και πολιτιστικής αποκέντρωσης

Την 1η Μαΐου εφέτος συμπληρώνονται 160 χρόνια από την έναρξη λειτουργίας της Ριζαρείου Εκκλησιαστικής Σχολής, ο δε επόμενος χρόνος 2005 σηματοδοτεί από δύο επίσης σημαντικές επετείους που έχουν σχέση με αυτό το μεγάλο Εθνικό Κληροδότημα της χώρας μας. Γιορτάζονται τα 165 χρόνια από την δημοσίευση (1840) της Διαθήκης του Γ. Ριζάρη και τα 25 χρόνια από την έκδοση (1980) της ιστορικής απόφασης του Εφετείου Αθηνών, η οποία, διευρύνοντας το σκοπό της Ριζαρείου, όρισε όπως το 30% των ετήσιων προσόδων της διαπανατάι για την εκπλήρωση συγκεκριμένων σκοπών της στο Ζαγόρι.

Η Διαθήκη του Γ. Ριζάρη προέβλεπε ότι, σε σύνολο 20 νεοεισαγομένων σπουδαστών κάθε χρόνο στην ομώνυμη Σχολή των Αθηνών, οι 10 θα πρέπει να ήταν Ζαγορίσιοι οι οποίοι, λόγω μεγάλου αριθμού υποψηφίων, προσλαμβάνονταν με κλήρωση.

Με σημερινές εκτιμήσεις οι παραπάνω αριθμοί μπορεί να φαίνονται μικροί, αλλά η προσφορά τότε της Ριζαρείου ήταν ανυπολόγιστη. Μπορεί να μη ιεράωνταν όλοι οι απόφοιτοι, όπως προέβλεπε η Διαθήκη, αλλά όλοι τους, λόγω του επιπέδου σπουδών που παρείχε η Σχολή, ήταν περιζήτητοι τόσο στον εκκλησιαστικό όσο και στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα. Γι' αυτό βλέ-

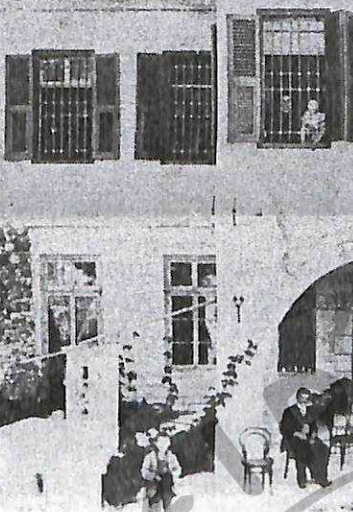
πουμε μέχρι τις παραμονές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου οι Ριζαρείτες να κατακτούν επίζητες θέσεις. Να γίνονται Αρχιεπίσκοποι, Καπίσκοποι, Πρωθυπουργοί, Ακαδημαϊκοί, Καθηγητές Πανεπιστημίου, Υπουργοί, Τραπεζίτες, Ανώτατοι Δικαστικοί και Δημόσιοι λειτουργοί.

Μετά τον πόλεμο οι καιροί άλλαξαν, τα οικονομικά της Ριζαρείου άρχισαν να βελτιώνονται, ενώ η ερημωμένη πατρίδα των Ριζαρώων ζήτησε με τη σειρά της περισσότερη φροντίδα για να επιβιώσει. Κι έτσι φτάσαμε στην Εφετειακή διεύρυνση των σκοπών, που περιλαμβάνουν συγκεκριμένα την ίδρυση και όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ανάπτυξη, Χειροτεχνικού Κέντρου στο Μονοδένδρι, την εκεί ίδρυση και συντήρηση οικοτροφείου για τους μαθητές του Δημοτικού Σχολείου, την ενίσχυση στην Εφετειακή διεύρυνση των σκοπών, που περιλαμβάνουν συγκεκριμένα την ίδρυση και όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ανάπτυξη, Χειροτεχνικού Κέντρου στο Μονοδένδρι, την εκεί ίδρυση και συντήρηση οικοτροφείου για τους μαθητές του Δημοτικού Σχολείου, την ενίσχυση στην Εφετειακή διεύρυνση των σκοπών, που περιλαμβάνουν συγκεκριμένα την ίδρυση και όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ανάπτυξη της, καθώς και την περαιτέρω ανάπτυξη της, την επιδότηση των μαθητών και των καθηγητών του Γυμνασίου και Λυκείου Τσεπελόβου, και τέλος την συντήρηση και αξιοποίηση πολιτιστικών μνημείων του Ζαγορίου.

Από τη δεκαετία του 1990 οι σημερινοί Διοικούντες το Ριζάρειο Κληροδότημα, παράλληλα προς το πνεύμα της

γνωστής Εφετειακής απόφασης, ενεργώντας «ως η ζωή θέληση του διαθέτου», επιχειρήσαν ένα περαιτέρω άνοιγμα του σε πολιτιστικές δραστηριότητες, μέσα από το χώρο του Ζαγορίου και των Γιαννίνων. Και το άνοιγμα αυτό δεν εξυπακούεται απαραίτητα αλλαγή σκοπών, αλλά, εάν θέλετε, με την πιο φτηνή αποτίμηση του, σημαίνει δημιουργία νέων πόρων μέσα από πολιτιστικά παραγώγα. Αυτό άλλωστε συμβαδίζει και με την νέα, διεθνώς παραδεκτή, αντίληψη για τη σημασία και τις δυνατότητες που περικλείει μία σωστή οργάνωση και ορθολογική διαχείριση πολιτιστικών πόρων.

Η νέα φάση στην καινούργια πορεία της Ριζαρείου αποκορυφώθηκε με τη λειτουργία του Ριζαρείου Εκθεσιακού Κέντρου Μονοδενδρίου, με τη σειρά των καλαίσθητων και χρήσιμων εκδόσεων του, την οργάνωση Σεμι-



Το παλιό αρχοντικό Πανταζή, που σήμερα ανακαινισμένο στεγάζει το Συνεδριακό Κέντρο του Ριζαρείου Ίδρυματος.

ναρίων, την μεταφορά των λαμπρών εκθέσεων του πέραν του Ηπειρωτικού χώρου και προδιαγράφεται εξίσου λαμπρή για το μέλλον, εάν λάβει κανείς υπόψη τις νέες υψηλές σκοπεύσεις των ιθυνόντων του Ριζαρείου Ίδρυματος.

Από την άλλη μεριά, η προσπάθεια για τον Πολιτισμό, την Εκκλησιαστική και την ευρύτερη Παιδεία θα ενισχυθεί και από την αναμενόμενη αξιοποίηση των σημαντικών περιουσιακών στοιχείων της Ριζαρείου, από την οποία σαφώς θα ωφεληθεί αναλογικά και το Ζαγόρι. Άλλω-

στε, μαζί με τις τρέχουσες δραστηριότητες της στο χώρο μας, πρέπει, να συνεκτιμηθεί και ένα άλλο στοιχείο της προσφοράς της Ριζαρείου. Είναι οι δεκάδες συμπαιτριώτες μας από όλα τα διαμερίσματα του Ζαγορίου που εργάζονται στις Υπηρεσίες της Ριζαρείου στην Αθήνα και στο Ζαγόρι. Δεν νομίζουμε να υπάρχει άλλο Κληροδότημα Ηπειρωτικό με έδρα την Αθήνα που να στρέφει με τόσο άμεσο και αποτελεσματικό τρόπο το ενδιαφέρον του προς την ευρύτερη πατρίδα του ιδρυτού ή των ιδρυτών του.

Με το παρόν έθροτο «Το Ζαγόρι μας», τιμώντας το Ριζάρειο Ίδρυμα, παρουσιάζει έναν πολύ συνοπτικό πίνακα με τις μέχρι τώρα πολιτιστικές δραστηριότητες του και, παράλληλα, προβάλλει λεπτομερέστερα με σχετικά ρεπορτάζ τις τρέχουσες, που από την απλή και μόνο ανάγνωση μπορεί να εκτιμήσουν οι αναγνώστες μας το μέγεθος της ποσοτικής και ποιοτικής προσφοράς στον τόπο μας αυτού του λαμπρού Ίδρυματος, με βάση τις σημερινές δυνατότητες του και παρ' όλη την εξοντωτική φορολόγηση του από το κράτος, που ας ευχρηστούμε, η νέα Κυβέρνηση της χώρας να μετριάσει προς όφελος τελικά του κοινωνικού συνόλου.

Αφιέρωμα στο Ριζάριο Ίδρυμα
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΡΙΖΑΡΕΙΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ

1. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

1. "A Greek Portfolio - Η Ελλάδα της δεκαετίας 1960", του Κων. Μάνου. (2 Αυγούστου 2000 - 21 Ιανουαρίου 2001)
2. "Ζαγορισιών Βίος" (Α' Έκθεση) (1 Φεβρουαρίου 2001 - 21 Ιουνίου 2001) - Η Β' ολοκληρωμένη έκθεση θα γίνει το 2006
3. "Images Beyond the Naked Eye" με την συνεργασία της WWF. (12 Ιουνίου - 5 Σεπτεμβρίου 2001)
4. "Εικόνες της Ελλάδος, 1903-1930" του Fred Boissonas. (13 Ιουλίου - 20 Σεπτεμβρίου 2001). Η εγκαινίαση της έγινε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Κ. Στεφανόπουλο.
5. "Ρωσία 100 Χρόνια Φωτογραφικής Μαρτυρίας" από ιδιωτικές συλλογές και Αρχεία Διεθνών Φωτογραφικών Πρακτορείων. (20 Δεκεμβρίου 2002 - 5 Σεπτεμβρίου 2003)
- 5α. "Albanians" του Ioachim Ladefoged. (16 Ιουνίου - 7 Ιουλίου 2002)
- 5β. "Ζαγόρι: έργα φύσης και ανθρώπων", του Ζαγορισιού καλλιτέχνη Κ. Ζήση. (14 Ιουλίου -10 Αυγούστου 2002)
- 5γ. Αναδρομική έκθεση Ζωγραφικής του Ζαγορισιού καλλιτέχνη Στεφ. Τσιόδουλου. (12 Αυγούστου - 10 Σεπτεμβρίου 2002)
6. "Οι Ευρωπαίοι" του Ανρί Καρτιέ - Μπρεσόν. (12 Σεπτεμβρίου 2003 - 12 Ιανουαρίου 2004)
7. "Ιωάννινα 1913-2003: Φωτογραφικό οδοιπορικό μνήμης" με την συνεργασία της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών (ΕΗΜ) - Η έκθεση στεγάζεται στο Λαογραφικό Μουσείο της ΕΠΜ στα Ιωάννινα (Μιχ. Αγγέλου 42).



Γάμος στο Τσεπέλοβο, δεκαετία 1930. (Φωτ. Θ. Φραγκούλη, Αρχείο Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών).

Εγκαινιάσθηκε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Κ. Στεφανόπουλο στις 21 Φεβρουαρίου 2003 και συνεχίζεται.

8. "Ιωάννινα 1860-1960: Οδοιπορικό μνήμης" Έκθεση - Συμπλήρωμα. Εγκαινιάσθηκε στις 22 Φεβρουαρίου 2004.

II. ΕΚΔΟΣΕΙΣ

1. «Ζαγοροχώρια» - Φωτογραφικό Λεύκωμα με κείμενο «Ανθρωπογεωγραφία του Ζαγοριού», του Γιάννη Νικολαΐδη Αθήνα 1992.
2. 1. Παπαγεωργίου: «Οικονομικοί και κοινωνικοί μηχανισμοί στον ορεινό χώρο - Ζαγόρι», Ιωάννινα 1995
3. «Ιωάννινα, 1890 - 1950» Φωτογραφικό Λεύκωμα, Αθήνα 1996
4. Βασιλή Δαλκαβούκη: «Μετοικεσίες



Μπουκέτο από Ζαγορίσιες στο Χορό της Ενώσεως Ζαγορισιών Αθηνών, Ιανουάριος 1946. Καθισμένη δεξιά από αριστερά η αλησμόνητη Ελένη Πετσέλη από τα Επάνω Σουδενα και τελευταία στην ίδια σειρά η Έφη Βοραζάνη, κάτοχος της ωραίας φωτογραφίας.

Ζαγορισιών 1900-1922», Θεσσαλονίκη 1999

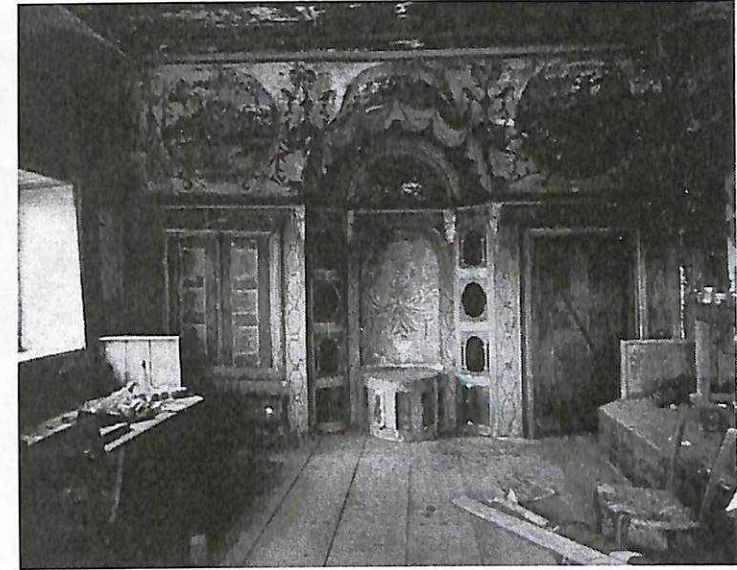
5. «Εικόνες της Ελλάδος 1903 - 1930» του Fred Boissonas, Αθήνα 2001
6. «Ρωσία 100 χρόνια - Φωτογραφικές Μαρτυρίες», Αθήνα 2002
7. «Ζαγορισιών Βίος, 1850-1960» Φωτογραφικό Λεύκωμα, Αθήνα 2003
8. Βύρωνα Χρηστίδη: «Η αρχιτεκτονική του Κεντρικού Ζαγοριού - Το παράδειγμα του Κουκουλιού» (κυκλοφορεί το καλοκαίρι του 2004).

III. ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

1. «Α' Θερινή Ακαδημία Θεάτρου» υπό την αιγίδα του Εθνικού Θεάτρου, την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Γεν. Δ/ση Εκπαίδευσης & Πολιτισμού) και τη συμμετοχή 8 Ευρωπαϊκών Θεατρικών Συγκροτημάτων καθώς και 120 Ελλήνων και ξένων σπουδαστών. (14 - 30 Ιουλίου 2000)
2. «Προστασία Εθνικών Δρυμών» με τη συνεργασία του Περιοδικού «Νόμος και Φύση» και τη συμμετοχή κορυφαίων Νομομαθών και εκπροσώπων οικολογικών φορέων από όλη τη χώρα. (16 - 17 Σεπτεμβρίου 2000)
3. «Τοπικός κοινωνισμός και σύγχρονη πολιτιστική έκφραση» με την συνεργασία του περιοδικού Highlights και συμμετοχή εκδοτών πολιτιστικών εντύπων της ελληνικής περιφέρειας. (20-21 Ιουνίου 2003)
4. Επιστημονικό συνέδριο από το «Δίκτυο για τη Μελέτη των Εμφυλίων πολέμων» με την υποστήριξη του ΕΛΙΑ και με θέμα «οι πολιτικοί πρόσφυγες του εμφυλίου πολέμου στα ανατολικά κράτη» (4-5 & 6 Ιουλίου 2003)
5. Συμπόσιο Νεφρολογικής Κλινικής του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ιωαννίνων με την συμμετοχή ιατρών της Β.Δ. Ελλάδας. (27 & 28 Φεβρουαρίου 2004)

Αφιέρωμα στο Ριζάριο Ίδρυμα
Για το μοναδικό λεύκωμα "ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ ΒΙΟΣ"
Το ΡΙΖΑΡΕΙΟ ΙΔΡΥΜΑ εξαίρει την προσφορά και ευχαριστεί τους συλλέκτες - διαθέτες των φωτογραφιών

Με ανακοίνωσή του το Ριζάριο Ίδρυμα εξαίρει την προσφορά και ευχαριστεί όλους τους φορείς και τα μεμονωμένα άτομα που με μεγάλη προθυμία διέθεσαν δυσέυρετες και μοναδικές ασπρόμαυρες φωτογραφίες "αλλοτινών καιρών", προκειμένου να αναπαραχθούν με σύγχρονα τεχνικά μέσα και να καταχωρισθούν στο Μνημειακό Ιστορικό και Φωτογραφικό Λεύκωμα "Ζαγορισιών Βίος", το οποίο από πλευράς καλλιτεχνικής ποιότητας, θεματικού πλούτου και κυκλοφορίας στην Ελλάδα και στο εξωτερικό αποτελεί ήδη εκδοτικό γεγονός.



Εσωτερικό αρχοντικού ΡΑΔΟΥ στο Τσεπέλοβο, (Φωτο Αρχιτέκτονα Αραβαντινού, 1928. (Αρχείο Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής Μουσείου Μπενάκη)

Οι φορείς που συνέβαλαν με την ευγενική προσφορά τους στην έκδοση είναι η Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών, το Μουσείο Μπενάκη, το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, το Αρχείο Carsten Hoeg της Δανίας, η Εφημερίδα "ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ", ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βίτσας, ο Σύλλογος Νέων Αριότισης, ο Πολιτιστικός Σύλλογος Βωβούσας, ο Μορφωτικός - Αναπτυξιακός Σύλλογος Γρεβενιτίου και το "Αρχείο Ν. Πολίτη".

Οι συμπατριώτες που διέθεσαν επίσης πολύτιμο φωτογραφικό υλικό από τα οικογενειακά τους αρχεία, είναι οι παρακάτω, κατά αλφαβητική σειρά:

Νικόλαος Αγγελής, Σοφία Ακονίδου - Κρυστάλλη, κληρονόμοι Ευθαλίας Βάλλα, Βασιλική Βανδέρα, Αθανάσιος Βάντζος, Αθανάσιος Βασδέκης, Φωκίων Βασδέκης, Αγγελική Βερτοδούλου - Καψάλη (κληρονόμος του περίφημου αρχείου του πατρός της Απόστολου), Αμαλία Βλαχοπούλου - Οικονόμου, Αιδεσ. Γεώργιος Βλαχιώτης, Έφη Βοραζάνη, Αθηνά Γέπη, Πέτρος Γεωργιάδης, Χρήστος Γκούβης, Πολύβιος Δάλλας, Κων/νος Χρ. Δαλαγγέλης, Ελευθερία Ζαμπάλα, Ελένη Ζήση, Κώστας Θεοδοσίου, Οικογένεια Σταύρου Ιωαννίδη, Γεώργιος Καζάνας, Μαίρη Καλλιδη - Δερδεμέζη, Άγγελος Καλογερίδης, Ιουλία Κατσαδήμα, Κώστας Σπ. Κατσαδήμας, Πολύβιος Καραράς, Κώστας Κατσουλίδης, Φωκίων Καψάλης, Μενέλαος Κικόπουλος, Γρηγόρης Κόκορος, Ιωάννα Κοντοδήμου - Αναγνωστοπούλου, Ξενοφών Κοντούρης, Ιωάννης Κουκούλης, Αδαμάντιος Δ. Κουνάβος, Θεοχάρης Κουράς, Κάλυ Κυριαζή, Άδωνις Κύρου, Βασίλειος Λαμπριδής, Αθανάσιος Λιούμας, Κων/νίος Μανθόπουλος, Χαρίκλεια Μαργαριτοπούλου, Θωμάς Μπαϊρακτάρης, Μερόπη Μπάγκα, Πέρος Μπέχλης, Αμαλία Μωραΐτη, Αιδεσ. Νικόλαος

Νατσιώκας, Ελευθερία Ι. Νικολαΐδου, Αλέξης Ξάνθος, Ειρήνη Οικονόμου, Ευτυχία Οικονόμου, Αθανάσιος Παλιάτσος, Φρειδερίκη Παναγιωτοπούλου, Λάμπρος Παναγιώτου, Αλεξάνδρα Πανταζή - Τραγουλιά, Κων/νίος Πανταζής, Ξενούλα Πανταζή, Στέφανος Διον. Πανταζής, Δημήτριος Παπαγιαννόπουλος, Γεώργιος Παπαλεοντίου, Ουρανία Ι. Παπαναστασίου - Πατελιάνου, Άννα Παπανικολάου, Νικόλαος Παπανικολάου, Αθανάσιος Παππάς, Θεοφάνης Πασπαλιάρης, Αλεξάνδρα Πατεράκη, Χρύσης Πελεκίδης, Αντώνης Ράπτης, Χαράλαμπος Ράπτης, Ελένη Ρούκα - Κουρτζή, Βασιλική Σακελλαρίου, Γεώργιος Σάρρος, Ασπασία & Θάλεια Σβώλου, Ζήνωνας Σιμάτας, Ελένη Σκούρη, Σαββούλα Σταυροπούλου, Χριστόδουλος Στουκίδης, Αγάπης Τόλης, Δημήτριος Τσαπάρης, Ειρήνη Τσαπάρη, Βασίλης Τζιόβας, Φρίξος Τζιόβας, Γεώργιος Τζιοβαντάρης, Αδαμάντιος Τσομίδης, Γεώργιος Τσιόδουλος, Στέφανος Τσιόδουλος, Ιωάννης Τσονίδης και Μιχάλης Τσουμάνης.

Εκτός από τους παραπάνω συμπατριώτες μας πρέπει να αναφερθούν και τα ονόματα των ευγενών διαθετών Κων/νίνου Βολωνάση, Γεωργίου Δούβλη, Αθανασίου Δρούγκα, Παύλου Εμμανουήλ, Ευριπίδη Μακρή, Ηλία Οικονόμου, Ελευθερίου Παπαθανασίου, Άννας Ποταμιάνου Γαρατζιώτη, Ευσταθίου Ρογκότη, Κληρονόμων Λάκη Τσοτσπούλου, Γάκη Τζίμα, Κούλη Χριστοδούλου καθώς και της Λαμπριάδου Βιοτεχνικής Σχολής Άνω Πεδινών, των οποίων οι φωτογραφίες, λόγω φόρτου ύλης και προθεσμιακών και άλλων δεσμεύσεων της Ριζαρείου με τον ανάδοχο τυπογράφο, δεν καταχωρήθηκαν στο βιβλίο "Ζαγορισιών Βίος". Όμως αρκετές από τις

φωτογραφίες αυτές, κατόπιν επιλογής με αισθητικά, ιστορικά κλπ. κριτήρια, θα συναποτελέσουν, μαζί με τις δημοσιευθείσες, τον κορμό της μεγάλης φωτογραφικής έκθεσης "Ζαγορισιών Βίος", την οποία ετοιμάζει για το 2006 στο Μονοδένδρι και στην Αθήνα το Ριζάριο Ίδρυμα.

Θερμές επίσης ευχαριστίες εκφράζονται από το Ριζάριο Ίδρυμα και προς τους Ζαγορίσιους Στέφανο Τσιόδουλο, ζωγράφο, Σάββα Θεοδώρου και Θανάση Παλιάτσο, εκπαιδευτικούς καθώς και στην Έφη Γέπη, συνυπεύθυνη του Ριζαρείου Εκθεσιακού Κέντρου Μονοδενδρίου για την πολύπλευρη προσφορά τους στην πραγματοποίηση της έκδοσης, με την οποία συνδέθηκαν ψυχικά από τα πρώτα της βήματα.

Το ίδιο ισχύει και για τον επίσης Ζαγορίσιο Δημήτρη Πολύβ. Δάλλα που έκανε όλες τις μεταφράσεις του τόμου στα Αγγλικά.

Το Ριζάριο Ίδρυμα δεν ξεχνάει ακόμη τις πολύτιμες ειδικές συμβουλές του Καθηγητού της έδρας Νεοελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Μπέρμινγχαμ της Αγγλίας Δημήτρη Τζιόβα, εκλεκτού τέκνου των Ασπραγγέλων.

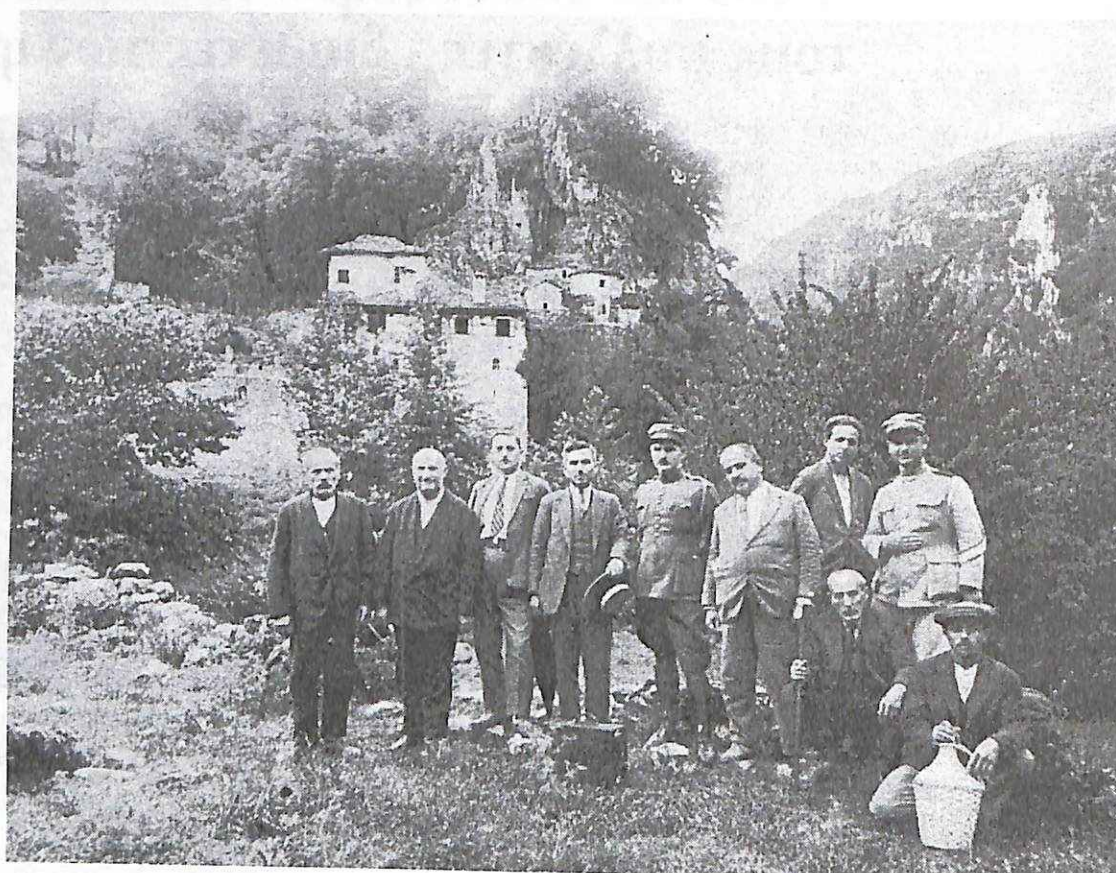
Υπενθυμίζεται ότι η σύλληψη της ιδέας, η έρευνα και ο συντονισμός για το Λεύκωμα "Ζαγορισιών Βίος" έγινε από τον Άγγελο Κίτσο, τα κείμενα της εισαγωγής, του Χρονολογίου και της Βιβλιογραφίας συνέθεσε και προσέφερε ευγενώς η ιστορικός Χριστίνα Πιτούλη - Κίτσου, ενώ την καλλιτεχνική επιμέλεια του κατασθητού βιβλίου έκανε ο Πάνης Δήμου με σχεδίαση της Βάσως Αβραμοπούλου.

Οι εξαιρετές σύγχρονες λήψεις τοπίων και εσωτερικών χώρων έγιναν από τους Ηπειρώτες Καλλιτέχνες φωτογράφους Κωνσταντίνο Ιγνατιάδη και Κώστα Ζήση.

Τέλος, το Ριζάριο Ίδρυμα με την ευκαιρία της παραπάνω ανακοίνωσής του κάνει έκκληση σε όσους κατέχουν παλιές φωτογραφίες να τις παραχωρήσουν επί δανεισμού με τη βεβαιότητα ότι με τη χειρονομία αυτή, εκτός των άλλων, συμβάλλουν στην εσαεί συντήρηση, ευρεία προβολή, καταξίωση και αξιοποίηση χρήσιμων για την παρούσα και τις επόμενες γενεές ντοκουμέντων από την ιστορία και την φυσιογνωμία του Ζαγοριού που χάθηκε. Για την κατά τα ως άνω, διάθεση φωτογραφιών οι συμπατριώτες μας μπορούν να συνεννοηθούν με τη Γραμματεία του Ριζαρείου Ίδρυματος στην Αθήνα, τηλέφωνα (7219502 και 7232922).

Ο Αθηναϊκός Τύπος για το μνημειακό λεύκωμα "ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ ΒΙΟΣ"

Ενδεικτικό απάνθισμα δημοσιευμάτων



Ενθύμιο εκδρομής στο Βοΐδομάτη, 25 Ιουνίου 1930. Διακρίνονται: Αριστείδης Μάνθος, Θεόδωρος Πέτσας, Δημήτριος Ζιάκας, Κων/τίνος Ζαΐμης, υπομπίραρχος Αλ. Τσιούνης, Γρηγόριος Οικονόμου, Θωμάς Ζιάβγιακας, ενωμοτάρχης Άγγελος Τζιαβάρας, Καθισμένοι: Χαράλαμπος Κοσίβας, Αθανάσιος Μυλωνάς. (Οικογ. αρχεία Χρυσούστ. Ζαΐμη - Πλάτωνα Οικονόμου)

Η περιοδικό μας στην πρώτη σελίδα του τεύχους της Νοεμβρίου 2003, παρουσιάζοντας το φωτογραφικό λεύκωμα "Ζαγορισίων Βίος" έγραφε "πως πρόκειται για μνημειώδες έργο κάποιων παθιασμένων οραματιστών, οι οποίοι πεισματικά συνεχίζουν και σήμερα την παράδοση προσφοράς των Ζαγορισίων στον τόπο τους, σε μια εποχή στεγνή από ιδανικά και οράματα".

Συντασσόμενοι, στο κείμενο εκείνο, με τους πιο αισιόδοξους, οι οποίοι περιμένουν σαν μόνη ελπίδα του Ζαγορίου μια "Αναλαμπή που πρέπει να θρέψουν με τη φλόγα της αγάπης τους όλοι οι Ζαγορίσιοι", θεωρήσαμε το νεότευκτο λεύκωμα "εύφλεκτο προσάναμμα αυτής της Αναλαμπής", προτρέποντας τους συμπατριώτες μας να μη λείπει από κανένα Ζαγορίσιο σπίτι το "Ζαγορισίων Βίος" - "Εικόνα ιστορικό, κρεμασμένο πορτρέτο, όπως εκείνα αγαπημένων προσώπων στους οντάδες μας".

Θα υπέθετε κανείς ότι τα παραπάνω γραφόμενα αποτελούσαν υποκειμενικές εκτιμήσεις υπαγορευμένες και από πατριωτικούς συναισθηματισμούς και σκοπιμότητες, εάν, λίγες ημέρες αργότερα, εξέχοντες κριτικοί μέσα από τις έγκυρες εφημερίδες των Αθηνών δεν εξέφραζαν ανάλογα κολακευτικά σχόλια για το "Ζαγορισίων Βίος" που περνούσε στην ιστορία ως ένα από τα πιο ωραία και ολοκληρωμένα φωτογραφικά λευκώματα που εκδόθηκαν ποτέ στη χώρα μας για Μικρές Πατρίδες.

Με περηφάνια και ιδιαίτερη ευχαρίστηση παραθέτουμε σήμερα παρακάτω συνοπτικά αποσπάσματα από τα σχετικά δημοσιεύματα των εφημερίδων της Πρωτεύουσας που συνάμα αποτελούν και ύμνο για το Ζαγόρι:

ΤΟ ΒΗΜΑ

.....Εικονογραφημένη αφήγηση της ζωής στα Ζαγοροχώρια μέσα από ένα λεύκωμα...

...Οι φωτογραφίες αποτελούν ανεκτίμητη πηγή λαογραφικών καθώς και

κοινωνιολογικών πληροφοριών...

Το λεύκωμα ζωντανεύει μία κοινότητα δικαιώνοντας τους τεθνεώτες που τόσο κόπιασαν για τον τόπο τους.

ΜΑΡΗ ΘΕΟΔΟΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΦΩΤΟ-ΓΡΑΦΟΣ

"Τελευταίο δημιούργημα του Ριζαρείου Ίδρυματος το καταπληκτικό λεύκωμα «Ζαγορισίων Βίος»...

Πρόκειται αναμφίβολα για ένα σημαντικότατο λαογραφικό ντοκουμέντο στολίδι για τη βιβλιοθήκη σας.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΤΥΠΙΑ

...Το βιβλίο «Ζαγορισίων Βίος» βοηθάει τον αναγνώστη στο να καταδυθεί στην ιστορία....

Φωτίζει την ιστορία, την ανθρωπογεωγραφία, την πολιτισμική παράδοση της περιοχής, έναν μακραίωνα, κοινοτικό βίο με στιγμές μεγάλης ανάτασης

Πρόκειται για ένα έργο μνήμης, σεβασμού που βασισμένο σε έρευνα του Άγγελου Κίτσου υλοποιήθηκε σε σπάνιο αισθητικό αντικείμενο. Ένα απόκτημα της βιβλιογραφίας μας που υπογραμμίζει το ση-

μαντικό ρόλο που διαδραμάτισαν οι κοινότητες στη διαμόρφωση μιας ελεύθερης Ελλάδας.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΧΙΝΑ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

...Το "Ζαγορισίων Βίος" είναι μια έκρηξη ζωής, αλλά και μια υπόμνηση για τον ημιαστικό πολιτισμό που ανθούσε στα 44 χωριά του Ζαγορίου έως περίπου το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου....

Η συμβολή του Ριζαρείου Ίδρυματος που ανέλαβε μαζί με το Ίδρυμα "Σταύρος Σ. Νιάρχος", αυτήν την πολυτελή έκδοση, επιχειρεί μεθοδικά την ανασύσταση της πολιτιστικής φυσιογνωμίας της περιοχής. Υπάρχει, δηλαδή, σκοπός πίσω από αυτό το λεύκωμα, που έρχεται να συνεχίσει και να επεκτείνει (σε όγκο και σε σημασία) το πρώτο εκείνο λεύκωμα με τίτλο "Ζαγοροχώρια" που είχε εκδώσει το Ριζάρειο το 1992...

Κοντά στα πρόσωπα, το τοπίο της Ηπείρου διασώζεται είτε ως σκηνικό είτε ως ανάγλυφο, σε πολλές όμως φωτογραφίες είναι αυτό, το τοπίο, που πρωταγωνιστεί με την ιερότητα ενός

αμετάβλητου, ασάλευτου στοιχείου προσδίδοντας μια υποβλητική μεγαλοπρέπεια ενός ακέραιου ρομαντισμού ...

Ο "Ζαγορισίων Βίος" είναι ένα μαξιμαλιστικό οικογενειακό άλμπουμ, με μορφές ανασυρμένες από τον χρόνο να ζωντανεύουν σε κάθε σελίδα. Ταυτόχρονα, όμως, είναι ένα βιβλίο που μιλάει για τη χαρά της ζωής, μιας ζωής πολύ επίπεδης, που έδωσε εκείνο το απόθεμα πολιτισμού που κινεί ακόμη χαϊσθήματα των ανθρώπων.

ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΠΕΝΔΥΤΗ

Αντί - τουριστικά Ζαγοροχώρια! Την εικόνα μιας εποχής που χάθηκε διασώζει το λεύκωμα «Ζαγορισίων Βίος» το οποίο αποτυπώνει μέσα από ασπρόμαυρα στιγμιότυπα την καθημερινή ζωή στα Ζαγοροχώρια της Ηπείρου από τα μέσα του 1860 μέχρι και τη δεκαετία του 50. Τα σπάνια φωτογραφικά ντοκουμέντα αντικατοπτρίζουν την ακμή μιας από τις ωραιότερες ορεινές περιοχές στην Ελλάδα.

Ο καλαίσθητος τόμος αποτελεί εκδοτικό επίτευγμα....

ΜΑΝΙΑ ΣΤΑΪΚΟΥ

ΤΑ ΝΕΑ

... Λευκώματα. Οι συνταγές που πετυχαίνουν....

Έφθασαν. Δεκάδες καινούργια λευκώματα και εικονογραφημένες μονογραφίες. Με καλογουλισμένα εξώφυλλα και εντυπωσιακή εμφάνιση, είναι ο βασιλιάς των δώρων για βιβλιόφιλους και συλλέκτες ωραίων και σπάνιων εικόνων στον χριστουγεννιάτικο βιβλιόκοσμο. Στο εορταστικό τραπέζι της πλούσιας πνευματικής τροφής δοκιμάσαμε και φέτος τις παραδοσιακές εκδοτικές συνταγές που πάντα πετυχαίνουν να χορτάσουν την επιθυμία για καινούργιος «εικόνες, ομορφιά, περιπλάνηση, συγκίνηση, νοσταλγία και λίγο στοχασμό, αυθεντικότητα της έκφρασης, ντοκουμέντα και άγνωστα στοιχεία.

...Ένα από αυτά τα λευκώματα είναι και το "Ζαγορισίων Βίος". Η λεπτομερής ιστορική εισαγωγή στην ελληνική και αγγλική και οι εκατοντάδες χρονολογικές και ταυτισμένες φωτογραφίες από δεκάδες αρχεία του δίνουν το χαρακτηριστικά ντοκουμέντο.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΚΑΤΗΜΕΡΤΖΗ



«Ο εκ Νεγάδων ιατρός εν Ιωαννίνους Γ. Βούλας έφιππος εις την αυλήν της οικίας του» 1895. (Φωτ. Γ. Πανταζίδη, οικογ. αρχείο Ξενοφ. Κοντούρη)

ΕΘΝΟΣ

..... Μετά τα "Ζαγοροχώρια" του 1992 το Ριζάρειο Ίδρυμα εξέδωσε, με τη χορηγία του Ίδρυματος "Σταύρος Σ. Νιάρχος", το εξαιρετικό λεύκωμα "Ζαγορισίων Βίος" με φωτογραφίες που καλύπτουν ένα σχεδόν αιώνα (1860-1950) που σημειώνεται έκλαμψη πολιτισμού και έκρηξη παιδείας σ' αυτή την ωραία ορεινή περιοχή της χώρας μας.....

"Ζαγορισίων Βίος". Σελίδες - κιβωτός της ιστορίας και της παράδοσης....

ΔΗΜΗΤΡΑ ΡΟΥΜΠΟΥΛΑ

ΕΣΤΙΑ

Το Ριζάρειο Ίδρυμα, ακολουθώντας τις επιταγές των ηγετών του και φροντίζοντας για την παιδεία του Έθνους έχει στραφεί και στην έκδοση βιβλίων που προάγουν την γνώση και την εθνική μνήμη. Έτσι μετά την πρώτη έκδοση που πραγματοποίησε μετά το 1992 για τα Ζαγοροχώρια, έκδοση εξαντληθείσα πολύ γρήγορα, επανέρχεται τώρα επί του αυτού θέματος, και προσφέρει με το "Ζαγορισίων Βίος" ένα τεράστιο πλούτο εικόνων από τις οποίες μεταξύ των άλλων προκύπτουν δυνατότητες για σκέψεις, συμπεράσματα και περαιτέρω μελέτη. Πρόκειται για κυρίως φωτογραφικό λεύκωμα υψηλής αισθητικής ποιότητας Μακάρι και για άλλες

περιοχές του μείζονος του Ελληνικού χώρου να εύρει μιμητές η ωραία πρωτοβουλία του Ριζαρείου ιδρύματος.

ΛΙΛΚΑΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ - ΕΠΤΑ ΗΜΕΡΕΣ

Το παρακάτω κείμενο γράφτηκε λίγες μέρες προ του θανάτου του από τον αλησμόνητο Ηρακλή Παπαλέξη, ιδρυτή και εκδότη του "Διαβάζω", του πιο έγκυρου περιοδικού στη χώρα μας για το βιβλίο. Ο διακεκριμένος κριτικός από τα τέσσερα λευκώματα της περυσινής χρονιάς που επέλεξε για να σχολιάσει στις "Επτά Ημέρες" της "Καθημερινής", τα δύο ήταν εκδόσεις του Ριζαρείου Ίδρυματος - "Ρωσία 100 Χρόνια - Φωτογραφικές μαρτυρίες" και "Ζαγορισίων Βίος".

Γράφει λοιπόν ο Η. Παπαλέξης ;

"... Τον ιδιότυπο πολιτισμό μιας εκατονταετίας σε όλες τις εκφάνσεις του θέλησε να αποτυπώσει με σπάνιες φωτογραφίες το Ριζάρειο Ίδρυμα. Η επιμελημένη κατανομή τους σε θεματικές ενότητες, η εμπεριστατωμένη ιστορική μελέτη της περιοχής από την Παλαιολιθική εποχή έως σήμερα συνιστούν φιλόδοξη προσπάθεια με αποτέλεσμα εντυπωσιακό. Ένα πολύτιμο λαογραφικό ντοκουμέντο σε εξαιρετικά καλαίσθητη έκδοση.

ΗΡΑΚΛΗΣ ΠΑΠΑΛΕΞΗΣ

Αφιέρωμα στο Ριζάρειο Ίδρυμα

Μη χάσετε μία πολύ εντυπωσιακή Έκθεση «ΣΚΙΕΣ ΣΙΩΠΗΣ» του Γιάννη Δήμου

Στο Ριζάρειο Εκθεσιακό Κέντρο Μονοδενδρίου



Thήνος, 1986

Η Έκθεση «Σκιές Σιωπής» του Γιάννη Δήμου, την οποία παρουσιάζει αυτή την περίοδο το Ριζάρειο Εκθεσιακό Κέντρο Μονοδενδρίου και που θα διαρκέσει μέχρι τις 31 Μαΐου τ.ε. αποτελεί για τους επισκέπτες της ένα από τα πιο εντυπωσιακά, υποβλητικά και συγκινητικά συνάμα «πρελούδια» στην ατμόσφαιρα των εορτών του Πάσχα.

Εκατό μεγάλων διαστάσεων φωτογραφίες, που ο διακεκριμένος καλλιτέχνης αλώνισε την Ελλάδα, την Τουρκία και την Αλβανία, ανάμεσα στο 1975 και 1996, για να τις τραβήξει, στολίζουν - με περίτεχνο «στήσιμο» πάντοτε - τις αρχοντικές αίθουσες του Ριζαρείου Εκθεσιακού Κέντρου Μονοδενδρίου, το οποίο έχει αναδειχθεί δίκαια με τη δραστηριότητα του ασυναγώνιστο πολιτιστικό στολίδι της Ηπείρου.

Θεματικός άξονας της Έκθεσης η πίστη και οι διάφορες εκδηλώσεις της στις χώρες που προαναφέρθηκαν. Πανηγύρια και αναστενάρηδες, τάματα και «θαύματα», γάμοι και κηδείες, νέοι και γέροι, άνθρωποι και τοπία» πίστη και απελπισία εναλλάσσονται ρυθμικά μέσα από αυτές τις 100 εξάισιες ασπρόμαυρες φωτογραφίες του Γιάννη Δήμου, που μεταξύ 12 Δεκεμβρίου και 15 Φεβρουαρίου είχε προηγηθεί η παρουσίαση τους στο νεοϊδρυθέν Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης.

Οι φωτογραφίες του Γιάννη Δήμου

επαναπατριζονται ύστερα από εκτεταμένη περιοδεία τους σε φεστιβάλ και γκαλερί όλου του κόσμου, που περιελάμβανε την Μπρατισλάβα, το Ίνσμπουργκ, τη Φραγκφούρτη, το Χιούστον, την Κοπενχάγη και το Πεκίνο. Στα μέσα Ιουνίου η Έκθεση «Σκιές Σιωπής» εξέρχεται των ελληνικών συνόρων για να ταξιδέψει αυτή τη φορά στη Μόσχα με το απαιτητικό κοινό.

Σε εποχές που δυστυχώς πολλοί άνθρωποι απομακρύνονται από το θεό και

λιγότεροι πιστεύουν στα θαύματα ο Γιάννης Δήμου ενδιαφέρθηκε να εντοπίσει με τη βοήθεια του φακού όλα εκείνα που μας πείθουν να μη παραιτηθούμε από την αναζήτηση.

Η προεκλογική ατμόσφαιρα και η κακοκαρία του προηγούμενου μήνα στο Νομό μας στάθηκαν εμπόδιο σε εκατοντάδες συμπολίτες μας και φανατικούς φίλους του Ριζαρείου Εκθεσιακού Κέντρου Μονοδενδρίου να επισκεφθούν την Έκθεση «Σκιές Σιωπής» του Γιάννη Δήμου. Με τα πρώτα όμως σημάδια της Άνοιξης ξεχύθηκαν προς το Μονοδένδρι και είναι βέβαιο πως τις Άγιες Ημέρες του Πάσχα θα πολλαπλασιασθούν με πρώτους και καλύτερους τους Ζαγορισίους των Γιαννίνων και τους ξενιτεμένους μας.

Διακριτική αλλά υπεύθυνη σύσταση του περιοδικού μας: **Αξίζει τον κόπο να απολαύσετε την Έκθεση «Σκιές Σιωπής». Και πρέπει σε όλους να επιβραβεύσουμε με την παρουσία μας μία ακόμη υψηλότερης ποιότητας εκδήλωση του Ριζαρείου Ίδρυματος.**

Σημειώνουμε ότι το Εκθεσιακό Κέντρο Μονοδενδρίου λειτουργεί καθημερινά εκτός από την Τρίτη από τις 10 το πρωί συνεχώς μέχρι τις 5 το απόγευμα.

Περισσότερες πληροφορίες για ξεναγήσεις ομάδων, προμήθεια βιβλίων και αφισών στο τοπικό τηλέφωνο 26530-71573.

Αφιέρωμα στο Ριζάρειο Ίδρυμα

Μία σπουδαία Έκθεση - Συμπλήρωμα

«ΙΩΑΝΝΙΝΑ, 1860- 1960: Οδοιπορικό Μνήμης»

Από το Ριζάρειο Ίδρυμα και την Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών

Η φωτογραφική Έκθεση «Ιωάννινα, 1860-1960: Οδοιπορικό Μνήμης» αποτελεί πραγματικό μοντέλο για ανάλογες διοργανώσεις από πόλεις με ιστορικό ενδιαφέρον και πλούσια πολιτιστική παράδοση, όπως η Ηπειρωτική Πρωτεύουσα και η ευρύτερη περιοχή της, με πρώτα και καλύτερα τα χωριά του Ζαγορίου.

Εντυπωσιακά στοιχεία της Έκθεσης, το επαγγελματικό στήσιμο της, οι χώροι φιλοξενίας που συνδυάζουν την παραδοσιακή αρχοντιά και την σύγχρονη διαρρύθμιση και τέλος ο θεματικός πλούτος και η αφάνταστη λαμπερότητα των φωτογραφιών, οι οποίες συνιστούν ένα επικών διαστάσεων ιστορικό πανόραμα της «Πόλης των Θρύλων».

Όπως είναι γνωστό, η Έκθεση αυτή στην αρχική της μορφή εγκαινιάστηκε πέρυσι στις 21 Φεβρουαρίου από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Κ. Στεφανόπουλο, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 90 χρόνων από την Απελευθέρωση των Ιωαννίνων από τους Τούρκους.

Η Έκθεση οργανώθηκε από το Ριζάρειο Ίδρυμα και την Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών, με χρηματοδότηση του Ομίλου Λάτση, και στεγάσθηκε στο Λαογραφικό Μουσείο της Εταιρείας στην οδό Μιχ. Αγγέλου 42 στα Γιάννινα.

Η σύλληψη της ιδέας και η έρευνα του φωτογραφικού υλικού έγινε από τον Αγγελο Κίτσο, η άσφογη επιμέλεια της Έκθεσης είναι έργο των Γιάννη και Ιάσωνα Δήμου, ενώ η καλλιτεχνική αναπαραγωγή και μεγέθυνση των παλαιών φωτογραφιών επίτευγμα του Τάκη Αναγνωστόπουλου, γνωστού φωτογράφου των Αθηνών,

Η μεγάλη απήχηση της περυσινής Έκθεσης στο Ηπειρωτικό κοινό και στις χιλιάδες των τουριστών που κατακλύζουν συνεχώς τα Γιάννινα, καθώς και η ανεύρεση νέου σπάνιου φωτογραφικού υλικού, επέβαλαν την ανάγκη στους οργανιστές να αποκτήσει αυτό το εντυπωσιακό «φωτογραφικό οδοιπορικό» μονιμότερο χαρακτήρα και να επεκταθεί και σε άλλους χώρους του Λαογραφικού Μουσείου της ΕΗΜ.

Έτσι, στις 20 Φεβρουαρίου τ.ε. εγκαινιάσθηκε με μία σεμνή τελετή

η Έκθεση Ευμπλήρωμα της αρχικής με την προσθήκη 50 εξίσου εντυπωσιακών φωτογραφιών, με σύνολο πλέον 180 φωτογραφιών να κοσμούν τα «ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1860-1960: Οδοιπορικό Μνήμης».

Οι φωτογραφίες που προστέθηκαν εφέτος ανήκουν στην Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών, στο Ριζάρειο Ίδρυμα, στο Αρχείο Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής του Μουσείου Μπενάκη, στην Αγγλική Τεχνική Εταιρεία Henry Boot, καθώς και στις ιδιωτικές συλλογές Κλαύδιου Σεών, Προξένου της Γαλλίας στα Τουρκοκρατούμενα Γιάννινα, Άδωνη Κύρου, Μιχαήλ Λάτση, Ξενοφώντα Κοντούρη, Στέφανου Τσιόδουλου, Μιχαήλ Πασιάκου, Βασιλείου Σινανιώτη κ.α.

Οι φωτογραφίες αυτές, όπως και οι προηγούμενες, αποδίδουν περισσότερο από κάθε άλλο ντοκουμέντο την ατμόσφαιρα και τη λάμψη των Γιαννίνων από το 1860 μέχρι τα μέσα του περασμένου αιώνα. Μεγαλόπρεπα κτίρια που ισοπεδώθηκαν, εσωτερικός πλούτος αρχοντικών που εξαφανίσθηκαν δια μαγείας, γραφικές σκηνές της καθημερινότητας, χαρακτηριστικοί τύποι των μεταπολεμικών Γιαννίνων εκτασιάζουν κυριολεκτικά τον επισκέπτη, που τελικά φεύγει από την Έκθεση με μία απροσδιόριστη νοσταλγία που διχάζει...

Η Έκθεση συνοδεύεται από την κυκλοφορία σειράς καλλιτεχνικών αφισών, οι οποίες, λόγω θεματικής ιδιαιτερότητας και περιορισμένου αριθμού, έχουν αποκτήσει ήδη συλλεκτική αξία.

Οι πασχαλινόι και καλοκαιρινοί τουρίστες θα αποκτήσουν στα Γιάννινα ακόμη μία ευκαιρία μοναδικής αισθητικής απόλαυσης, ενώ οι Ηπειρώτες είναι βέβαιο ότι θα διαβούν με πυρετική επιθυμία, μαζί με τους συγγενείς και τους φίλους τους, πολλές φορές το κατόφλι του Λαογραφικού Μουσείου της ΕΗΜ που κρύβει ζηλότυπα έναν ονειρεμένο κόσμο.

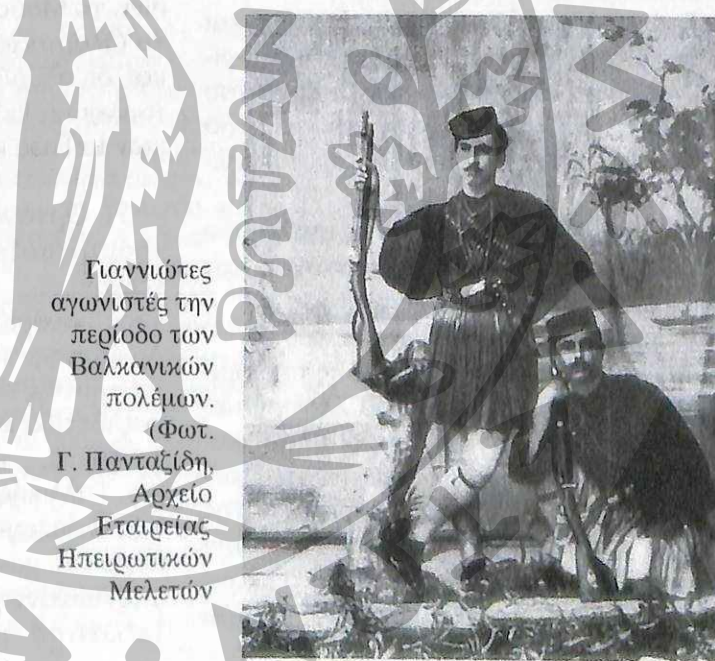
Το Λαογραφικό Μουσείο της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών στα Γιάννινα (Μιχαήλ Αγγέλου 42) λειτουργεί καθημερινά από τις 09:00-14:00. Την Δευτέρα και Τετάρτη είναι ανοιχτό και το απόγευμα από ης 17:30-20:00. Σάββατο και Κυριακή 11:00-15:00. Τηλέφωνο 265)0-23566.



Η παλαιότερη ίσως φωτογραφία των Γιαννίνων και του κάστρου της, με ημερομηνία Αυγούστου 1862 στο πρωτότυπο της. Αγοράσθηκε στη Νέα Υόρκη από τον συλλέκτη Μιχ. Τσάγκαρη, εφοπλιστή και εκτίθεται σε σύγχρονη μεγέθυνση μαζί με τον άλλο φωτογραφικό πλούτο που συγκέντρωσαν το Ριζάρειο Ίδρυμα και η Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών στο Λαογραφικό Μουσείο της (Μιχ. Αγγέλου 42).



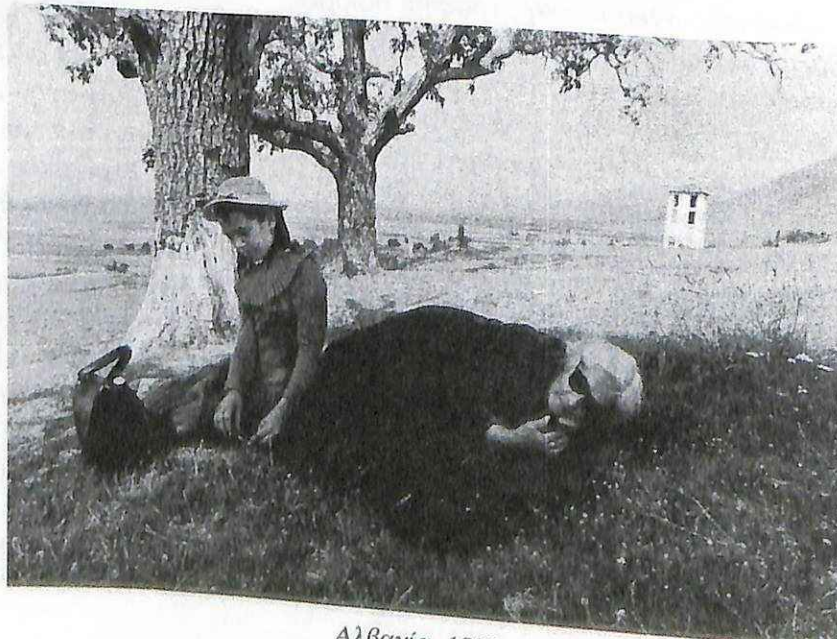
Γιαννιώτες άρχοντες απολαμβάνουν το ποτό τους υπό τα βλέμματα του ταβερνιάρηκα του συνοδού τους, 1890. (Αρχείο Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, συλλογή Ι. Τζόγια).



Γιαννιώτες αγωνιστές την περίοδο των Βαλκανικών πολέμων. (Φωτ. Γ. Πανταζίδη, Αρχείο Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών)



Μεσολόγγι, 1986



Αλβανία, 1995

«Ζ»

Από 1 Ιουνίου μέχρι 20 Αυγούστου

«ΕΛΛΗΝΙΑΔΑ 2004»

Μία σημαντική πολιτιστική διοργάνωση στη Λωζάννη

Η Έκθεση Boissonas του ΡΙΖΑΡΕΙΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ μία από τις βασικές εκδηλώσεις

Με την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας οργανώνεται από 1ης Μαΐου μέχρι 20ης Αυγούστου τ.ε. στη Λωζάννη η «**Ελληνιάδα 2004**» από την εκεί Ελληνική Κοινότητα «Εστία» και το Σύνδεσμο «**Ελληνοελβετική Φιλία**».

Η σημαντική αυτή, όπως θα ιδούμε παρακάτω, διοργάνωση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας περιλαμβάνει σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων, οι οποίες, λόγω και της δημοσιότητας που δόθηκε, αναμένεται να προκαλέσουν το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της ευρύτερης Ελβετικής κοινωνίας.

Στο σημείο αυτό είναι ενδεικτικό ότι στις 24 Ιουνίου, που θα περάσει από τη Λωζάννη η Ολυμπιακή Φλόγα, ο Maurice Bejart θα ανεβάσει με το περίφημο μπαλέτο του ειδική παράσταση με ελληνικό θέμα. Μάλιστα το κόστος της θα αναλάβει η πόλη της

Μία από τις σημαντικότερες εκδηλώσεις της «**Ελληνιάδας 2004**» στη Λωζάννη θα είναι και η Έκθεση «**Εικόνες της Ελλάδος, 1903-1930**» του μεγάλου φωτογράφου και φιλέλληνα **Fred Boissonas**, η οποία οργανώνεται με την συνεργασία του ΡΙΖΑΡΕΙΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ, το οποίο θα διαθέσει τις φωτογραφικές συνθέσεις του μεγάλου καλλιτέχνη, τον αποκτήθηκαν με επιχορήγηση του ΟΜΙΛΟΥ ΛΑΤΣΗ και παρουσιάσθηκαν στη μεγάλη Έκθεση του Ριζάρειου Εκθεσιακού Κέντρου Μονοδενδρίου, την οποία εγκαινίασε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Κ. Στεφανόπουλος.

Η Έκθεση Boissonas θα στεγασθεί σε τέσσερις μεγάλες αίθουσες του Μουσείου Arlaud, το οποίο είναι από τα πιο ονομαστά του Καντονίου Baud.

Στο εν λόγω Μουσείο θα διατίθενται τόσο το καλλιτεχνικό λεύκωμα και οι αφίσες του Ριζαρείου Ιδρύματος με έργα του Boissonas, όσο και οι άλλες εκδόσεις του Ιδρύματος, («**Ζαγορισίων Βίος**», «**Ιωάννινα**», «**Ρωσία 100 Χρόνια**»).

Την επιμέλεια της Έκθεσης ανέλαβε ο κ. Gad Borel, υπεύθυνος και κάτοχος των «**Αρχείων Boissonas της Γενεύης**».

Σε μικρό ανεξάρτητο χώρο του Μουσείου Arlaud θα εκτεθούν επίσης περιορισμένος αριθμός σχεδίων του Ζαγορισίου ζωγράφου **Στέφανου Τσιόδουλου** και σειρά 12 φωτογραφικών πορτρέτων Ελλήνων δημιουργών και ανθρώπων της τέχνης του Γιαννιάτη καλλιτέχνη **Κωνσταντίνου Ιγνατιάδη**, τα οποία έκανε όταν εργάζονταν στο Πολιτιστικό Κέντρο

Πομπιντού των Παρισίων. Τα πορτρέτα είναι των Τσαρούχη, Αξελού Φασιανού, Ζογγολόπουλου, Σπαθάρη, Ταχτσή, Κουνέλη, Σαμαράκη, Τάκη Πετρόπουλου, Ειρήνης Παππά, Λύδιας Κονιόρδου κ.α.

Τα έργα των Τσιόδουλου και Ιγνατιάδη παρουσιάζονται ως δημιουργίες νέων καλλιτεχνών του Ηπειρωτικού χώρου, για να τιμηθεί από τους οργανωτές της «**Ελληνιάδας 2004**» το Ηπειρωτογενές Ριζάρειο Ίδρυμα, ανεξάρτητα από την Έκθεση Ελλήνων ζωγράφων του εξωτερικού που οργανώνεται σε άλλο Μουσείο της Λωζάννης.

Οι άλλες εκδηλώσεις της «**Ελληνιάδας 2004**» περιλαμβάνουν προβολές ταινιών με έργα αναδρομικού χαρακτήρα από τον Ελληνικό κινηματογράφο, αναλύσεις γύρο από αυτές, επίσης διαλέξεις από ξένους και Έλληνες, σχετικές με το Ολυμπιακό πνεύμα, παρουσιάσεις των ανασηλωτικών εργασιών στον Παρθενώνα, των σχεδίων του νέου Μουσείου Ακροπόλεως, έκθεση ζωγραφικής, συναυλίες με έργα κλασικής μουσικής Ελλήνων συνθετών και με λαϊκή μουσική και τέλος ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς από τον Ελληνοελβετικό Όμιλο της Λωζάννης.

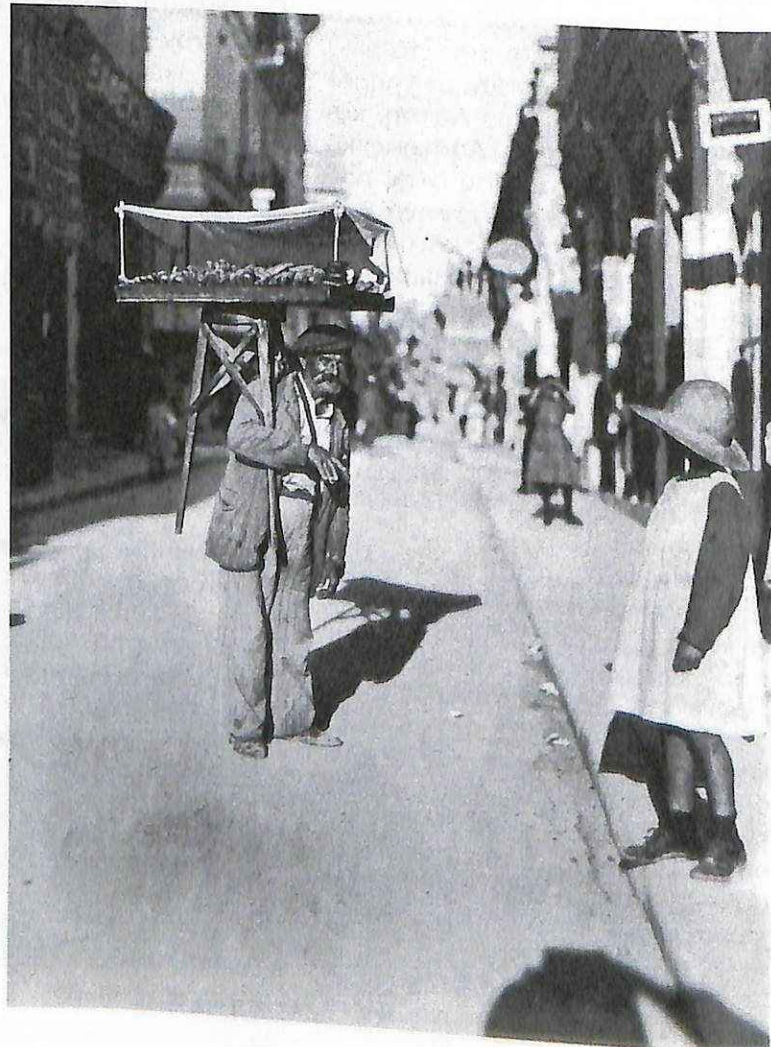
Στην «**Ελληνιάδα 2004**» της Λωζάννης συμμετέχουν η Ταινιοθήκη της Ελβετίας, το Forum Αρχιτεκτόνων, η γκαλερί Melly Eplattner, το Μουσείο Arlaud, το Ολυμπιακό Μουσείο και οι αλυσίδες βιβλιοπωλείων - Εκδοτικών οίκων La Fnac και Payot.

Η Οργανωτική Επιτροπή αποτελείται από εξεχόντες πνευματικούς ανθρώπους της Λωζάννης. Ψυχή της Επιτροπής είναι η Ελληνοελβετίδα κα **Βασιλική Faschard**, καθηγήτρια της Γαλλικής και Αγγλικής Φιλολογίας στο Κολλέγιο Auguste Piccard της Λωζάννης, το γένος Γκέκα από τη Σωπική Β.

Ηπειρού. Ο σύζυγος της Denis είναι Καθηγητής στην έδρα Ιταλικής Αναγέννησης στο Πανεπιστήμιο της Πόλης Νανού της Γαλλίας, ο δε μεγαλύτερος γιός της Sylbian, διευθύνει την Ελβετική Αρχαιολογική Σχολή στην Αθήνα.

Όπως μας είτε ο Αγγ. Κίτσος, η Βασιλική Faschard, με την οποία βρίσκεται σε συνεχή επαφή λόγω των εκδηλώσεων της Λωζάννης, είναι μία φλογερή ελληνίδα με μεγάλη αγάπη για την Ήπειρο και τη γενέθλια γη, και η κοινή προσπάθεια που καταβάλλεται στη συνέχεια με τη Ριζάρειο είναι η αποκατάσταση μίας μονιμότερης επαφής και συνεργασίας σε καλλιτεχνικά και πολιτιστικά θέματα ανάμεσα στην Ήπειρο και την ευρύτερη περιοχή Λωζάννης - Γενεύης. Κάτι τέτοιο, είναι ευνόητο ότι θα ωφελήσει πολλαπλά, - και όχι μόνο πολιτιστικά - τον τόπο μας δεδομένου του θερμού φιλελληνισμού των Ελβετών αλλά, και του ενδιαφέροντος τους προς τον ορεινό τουρισμό. Αλλωστε ήδη είναι εκατοντάδες οι Ελβετοί που επισκέπτονται, αυξανόμενοι συνεχώς κάθε χρόνο, γενικά την Ήπειρο και ειδικότερα τα ωραία μας Ζαγοροχώρια.

«Ζ»



ΜΑΝΑΣΣΙΩΤΕΣ ΛΑΪΚΟΙ ΟΡΓΑΝΟΠΑΙΧΤΕΣ

Από το 1930 που εγώ θυμάμαι, αλλά και πιο παλιά, μέχρι το 1947 περίπου, στο χωριό μας υπήρχε μουσική κομπανία που ψυχαγωγούσε και γλεντούσε τους Μανασσιώτες. Μπορεί να μη διέθεταν το ταλέντο και την αξία άλλων μουσικών από τα πέρα χωριά (Μπάγια, Μονοδένδρι, Σουδενά), αλλά ήταν αυτοί που έκαναν τον κόσμο να χορεύει και να ξεδώσει στις γιορτές, στα παρεκλήσια, στα ζαφετία. Και στο πανηγύρι τ' Αγιωργιού ή στους γάμους που είχε πολύ κόσμο, έπαιρναν τον Κλωταϊάρα με τους άλλους «Μπαϊώτες». Εκείνη την εποχή τα πανηγύρια είχαν πολύ κούραση για τους μουσικούς. Ο χορός άρχιζε νωρίς το απόγευμα και τελείωνε τ' άλλο πρωί. Χώρια που μετά την εκκλησία έπαιρναν οι Γιωργάδες επισκέψεις και στο σπίτι.

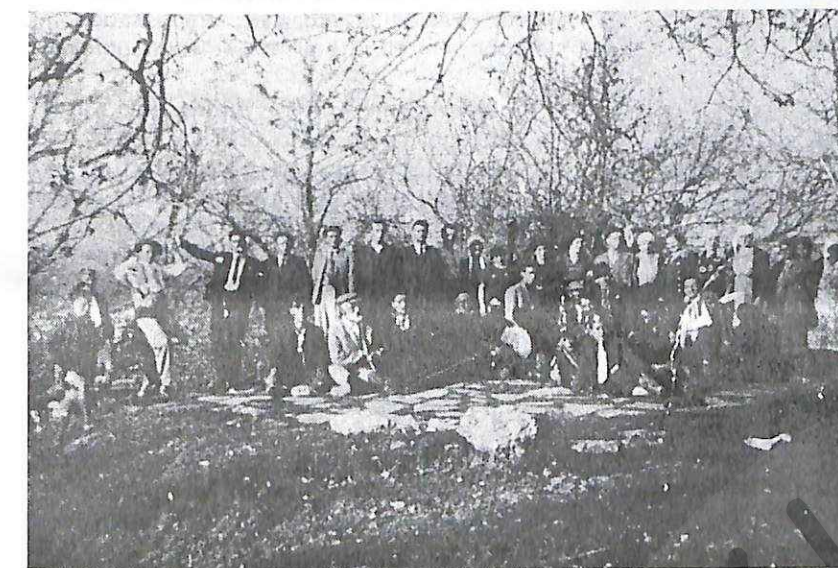
Ο παλιότερος που εγώ έφθασα,

δε βρισκόταν συγχρόνως όλοι μαζί στο χωριό, γιατί τύχαινε να πάνε κι αλλού ή και για άλλες δουλειές ακόμη. Για παράδειγμα ο Φώτης Ζώης (βιολί) πήγαινε τακτικά στη Ρουμανία γιατί τον καλούσαν οι Μανασσιώτες που εργάζονταν στο Βουκουρέστι, να παίξει στα γλέντια τους με μόνιμη παρέα τον κουμπάρο και φίλο του μεγάλο γλεντζέ από τη Μανασσή Κώστα Λάμπρου (Μαναστήρα) που έπαιζε φουσαρμόνικα. Ο Γιάννης Πασχάλης από κάποιο σημείο και μετά εγκαταστάθηκε μόνιμα στο Τρίκαλα. Ο Πέτρος Κατσαρός (Πιτσικάς) μετά από διαδοχικά πήγαινε έλα εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, αφού η Σμυρνιά γυναίκα του - την είχε γνωρίσει στη Θεσσαλονίκη, όταν έπαιζε κλαρίνο στη στρατιωτική μπάντα - δεν μπορούσε να μείνει άλλο στο χωριό. Ενώ ο Παύλος Μπεκάρης -που στο γάμο του

Χριστόδουλος Πασχάλης : Σιδεράς με τα απαραίτητα εργαλεία του, τσιμπιδές, βαριά, φουσούνι, σφυριά, αμόνι σε κοινωνικό χώρο δίπλα «στ' Αλώνια» που από τότε μέχρι και σήμερα το λέμε «καμίνι». Το Φλεβάρη και το Μάρτη

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΝ. ΚΑΡΡΑ

π' άρχιζαν τα σκαψίματα στους κήπους και τ' αμπέλια, η δουλειά κρατούσε μέχρι το βράδυ κι ο μαστροντούτσος καλούσε και μας τα παιδιά (5-6 άτομα) να φυσάμε στο καμίνι για να τον βοηθήσουμε. Και μεις πολλές φορές βλέποντας αυτή τη διαδικασία σα παιχνίδι, συναγωνιζόμαστε ποιος θα κάνει πιο γρήγορα το φουσούνισμα μ' αποτέλεσμα να πετάγονται έξω τα κάρβουνα. Και κει που από μέρες μας παρακαλούσε, τότε θυμωμένος μας έδιωχνε. Η



ήταν ο Λάζαρος Ζώης (βιολί) γεννημένος το 1867 και είχε γιους το Δημήτρη ή Μήτς ή Νέτσο όπως τον αποκαλούσαν οι άλλοι μουσικοί (Ντέφι) γεννημένο το 1892 και τον Φώτη (βιολί) γεννημένο το 1895. Ο Χριστόδουλος Πασχάλης ή Τόλης ή Ντούτς γεννημένος το 1870 έπαιζε λαούτο όπως κι ο αδερφός του Γιάννης ή Νάκος, ενώ για κλαρίνο είχαν τον Πέτρο Κατσαρό ή Πιτσικά γεννημένο το 1891. Και κει γύρω στο '34 με '35 ήρθε γαμπρός στο χωριό μας στην κοπέλα του Ντούτς ο Παύλος Μπεκάρης (βιολί) από το Μονοδένδρι, γιος του Ξακουστού λαουτιέρη και τραγουδιστή Θανάση Μπεκάρη.

Τον περισσότερο καιρό βέβαια



έπαιξαν ο Γκανάς, με το Σταύρο στο κλαρίνο - μετακόμισε το 1942 στην Αθήνα, κι από κει γύρω στο '51 με '52 στο Αργίλιο όπου δούλεψε με μεγάλους μουσικούς. Υπάρχουν μάλιστα και δίσκοι γραμμοφώνου που τραγουδάει.

Έχει ενδιαφέρον όμως να δούμε με τι ασχολούνταν στην καθημερινότητά τους αυτοί οι άνθρωποι, που στα διαλείμματά τους έπαιζαν τραγούδια για να χορεύσουν και να διασκεδάσουν οι Μανασσιώτες και μερικές φορές οι Καλωτάτες με τους Δικορφιώτες. Χωρίς μεγάλη περιουσία, με τα χέρια τους να «πιάσουν» και το μυαλό τους να «κόβει» και τι δεν έκαναν για να ζήσουν με αξιοπρέπεια την οικογένειά τους.

πελατεία του δεν ήταν μόνο από τη Μανασσή. Και τα διπλανά χωριά, Δίκορφο και Καλωτά είχαν πολλά αμπέλια κι από καιρό παρήγγειλαν τις ελλείψεις τους σε αγροτικά εργαλεία. Τσάπες, δικέλια, σκαλιστήρια, καρφιά, πέταλα.

Πέτρος Κατσαρός : Χωρίς να είναι μόνιμος κάτοικος, γιατί πήγαινε και στην Αθήνα και δούλευε σερβιτόρος, στη Μανασσή έκανε το γανωτή. Τα σπίτια του χωριού διάφορα και τριώροφα με τους νοικοκυραίους απ' τη Ρουμανία και τη Σμύρνη να στέλνουν χρήματα στις οικογένειές τους ν' αγοράσουν τα πάντα. Τα χαλκόματα πολλά σε κάθε σπίτι. Κακάβια, κατσαρόλες, καζάνια, γκιούμια, σινιά, ήθελαν κάθε λίγο και καλάσιμα. Περνούσαν βέβαια και καλαντζήδες απ' τον Τσαμάντα και το Βαβούρι, αλλά κι ο Πιτσικάς πάντα έβρισκε κάτι να κάνει.

Κάλεσμα προσφοράς
Ζαγορισίοι, φίλοι του Ζαγοριού,
περιμένουμε τις προσφορές σας για τις φορεσιές
του Ζαγορισίου Χορευτικού.

Φέρω στο νου μου όλους αυτούς τους ανθρώπους και πάντα συγκινούμαι. Πράοι οι περισσότεροι απ' αυτούς, καλοσυνάτοι, έκαναν όλες τις δουλειές κυριολεκτικά. Ήταν οι μαστόροι για τις αγροτικές εργαίες και συγχρόνως οι φορείς της δημοτικής μας μουσικής. Και σίγουρα τους οφείλουμε πολλά.

Επιστολή – Παρέμβαση

Προς το Περιοδικό «Το Ζαγόρι μας»

Εις Ιωάννινα

Αγαπητό μου Ζαγόρι μας, ιδιαίτερα μ' εντυπωσίασε το τελευταίο στο τεύχος (Φεβρουαρίου 2004), με το εκ τριών σελίδων αφιέρωμά σου, εις την κατάρρευση (2-2-2004) του ιστορικού διατηρητέου μνημείου (γεφυριού) «Το Γεφύρι της Γκιάνας (όχι Γκάνας)» ή «το Μεγάλο Γεφύρι» (1630 μ.Χ.) του Καβαλλαρίου Αν. Ζαγορίου Ιωαννίνων, εις τον Ζαγορίτικον ή Καβαλλαρίτικον ποταμόν.

Βεβαίως, το δημοσίευσά στο ήτο επιτυχές «ως μνημόσυνον» του Γεφυριού μας και δικαίως κατακριτικόν διά πάντα αδιαφορήσαντα αρμόδιον. Τώρα όμως είναι αργά ζητάτε ευθύνας από την πολιτική αθλιότητα και αδιαφορία.

Οι θλιβεροί αυτοί άνθρωποι έθεσαν εις δεύτερη μοίρα, από πολιτισμικής αξίας, τον Παρθενώνα, από τα μπουζούκια και τους τραγουδιστάδες... γύφτους, αλλά και τας πολυδάπανους καλλιτεχνικές εκδηλώσεις των, ποσίοι μόνον εις το γνωστόν «θεάματα διά τον λαόν» έστω και ... χωρίς άρτον.

Θα πρέπει όμως να «κατηγορήσω δι' έγκλημα εκ παραλείψεως», το τόσον αγαπητόν μου Ζαγόρι, την Ι.Λ.Ε.Ζ. μας και την θαυμασιάν Ριζαρείον μας, αλλά και το εκ δόλου εγκληματικώς αδιαφορήσαν Υπουργείον Πολιτισμού, που άλλα ήσαν τα ενδιαφέροντά του, πλην της διατηρήσεως και διαφυλάξεως της εθνικής μας κληρονομίας και ίδια εις τα Ζαγοροχώρια μας.

Όλοι μας αναγνωρίζουμε ότι γίνεται αγών και προσπάθεια, πραγματικά συγκινητική, εκ μέρους όλων των ανωτέρω αναφερθέντων φορέων (πλην του Υπουργείου Πολιτισμού), αλλά εις την περίπτωσιν του «Μεγάλου Γεφυριού» εις το Καβαλλάρι, την γενέτειράν μου, εξεχασθήκατε να «φωνάζετε» ή και κάτι ακόμη επιπλέον, να προβάλετε τούτο και την διάσωσιν του.

Ο αείμνηστος πατήρ μου Ιωάννης Τόσκας (1898-1984), συνεργάτης σας, από της εκδόσεως σας (εγώ δε αναγνώστης σας φανατικός, επίσης απ' αρχής), έγραψε διά τα μνημεία του χωριού μας, ίδια διά το «Γεφύρι της Γκιάνας» και ότι διατρέχει κίνδυνον καταρρεύσεως. Όλοι ηδιαφόρησαν.

Έγραψε και διά την Εκκλησίαν μας, της Αγ. Τριάδος (1743 μ.Χ.), πλην και πάλιν κωφεύοντο όλοι οι αρμόδιοι και υπεύθυνοι και βέβαια δεν αναφέρομαι εις τους συγκινητικά ενδιαφερομένους αρμόδιου και αρίστους υπαλλήλους των αρμοσίων Υπηρεσιών εις Ιωάννινα.

Ας ελπίσωμεν ότι δεν θα γίνει «μνημόσυνον» και διά την εκκλησίαν μας.

Όλοιοι διατελέσαντες Πρόεδροι Καβαλλαρίου, αλλά και οι εξαιρετικά φιλότιμοι κάτοικοι του χωριού μας, διεμαρτυρήθησαν. Δυστυχώς όμως, άκρα εκ του τάφου σιγή των υπευθύνων.

Ο σεμνός και δραστήριος Δήμαρχός μας κ. Βασ. Σπύρου (του Δήμου Αν. Ζαγορίου), με το εν τα συνόλω του πανάξιον Δ.Σ. του, «εβράχιασαν» να φωνάζουν και να διαμαρτύρωνται προς όλους. Έκλασαν παρακαλούντες. Φωνή βιώντος εν τη ερήμω, όμως. Εδώ όμως να τονίσω και το εξαιρετικόν ενδιαφέρον του φίλου Νομάρχου Ιωαννίνων κ. Αλ. Καχριμάνη.

Σκεφθείτε ότι ο Υπουργός Πολιτισμού, τον Ιούλιον 2003, εχρηματοδότησε το συνδέρσιον διά το Παιδομάζωμα του 1948 και τα ... εθνοφελή του αποτελέσματα, που είναι τούτο πράξις εθνικώς διχαστική, πλην την εθεώρησεν ότι είχε προτεραιότητα έναντι της σωτηρίας του «Γεφυριού της Γκιάνας» εις το Καβαλλάρι, αλλά και των άλλων ιστορικών μνημείων του Ζαγορίου.

Προσωπικώς σέβομαι και δεν παραβλέπω το πολιτικόν πιστεύω ουδένος, αλλά να μου επιτραπή να έχω ως πρώτην μου προτεραιότητα το ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ.

Την αγάπην μου διά το Ζαγόρι μου την ενέπνευσαν, οι όντως διδάσκαλοί μου, Ναπ. Τόλογλου (ο και βαπτίσιας με), ο Κ. Λαζαρίδης, ο Φρ. Τζιόβας, ο Λαζ. Λέκκος, ο Οδ. Φραγκούλης, ο Θ. Μπαϊρακτάρης, ο Γ. Βαλέκας κ.α. Ας είναι –και παρακαλώ– και το ιδικόν σας ενδιαφέρον, δι' ολοκληρουν το Ζαγόρι μας και όχι επιλεκτικώς δι' ολίγα εκ των χωριών του.

Ίσως δεν γνωρίζετε ότι το Καβαλλάρι, που ιδρύθη το 572 μ.Χ., με το πλέον παλαιόν (1630 μ.Χ.) Γεφύρι του (που υπήρχε...) πλην σεις κατά κόρον όμως αναφέρεσθε συνεχώς και μόνον εις σπουδαία μνημεία –και που είναι– αλλά υπάρχουν μετά το 1850 μ.Χ.

Τώρα σας έγραψα και εξαλάφρωσα διότι και Σεις, τώρα πληροφορείσθε από την καλόπιστόν μου διάθεσιν, πράγματα, που είχατε ξεχάσει.

Δεν κατακρίνω κανένα, αλλά κάμω εποικοδομητικήν και καλόπιστον κριτικήν, διά πάντας, και θέλω μόνον να συνεγείρω κοιμωμένας ευγενείς συνειδήσεις.

Συνεχίσατε με ζέσιν το ωραίον έργον σας διά το Ζαγόρι μας. Είμεθα κοντά σας και σας επαινούμε.

Με εξαιρετικὴν τιμήν και αγάπην

ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΙΩ. ΤΟΣΚΑΣ

Δικηγόρος Παρ' Αρείω Πάγω

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

(εκ Καβαλλαρίου ορμώμενος)

Επιστολή

Λουντενσάιντ 1/3/04

Αγαπητοί μου φίλοι και συμπατριώτες, καλή σας μέρα και καλό μήνα. Εν πρώτοις θέλω να σας ευχαριστήσω που ανταποκριθήκατε στην επιθυμία μου, στέλνοντάς μου τα βιβλία που σας παράγγειλα καθώς και κάποια τεύχη του περικού «Το Ζαγόρι μας» αλλά και για το άρθρο μου (Οδοιπορικό στα Ζαγοροχώρια), που είχατε την καλοσύνη να δημοσιεύσετε στο πρόσφατο φύλλο της θαυμάσιας εφ'δας, που μ' έχει «σκαλωθεί» κυριολεκτικά με τα υπέροχα άρθρα των ακούραστων συνεργατών και φίλων σας.

Τώρα, κι εγώ με τη σειρά μου, σας στέλνω (εσωκλείοντας) 50 ευρώ για την αποστολή των βιβλίων και για τη συνδρομή αποστολής της εφ'δας «Το Ζαγόρι μας» με την παράκληση, όταν εκδίδεται κάποιο Ζαγορίσιο βιβλίο να με ενημερώνετε για να προβώ στην παραγγελία αυτού... Επίσης, θέλω να σας παρακαλέσω να μεσολαβήσετε στην αποστολή του περιήμου δίσκου «Ζαγορίσιο Ζιαφέτι» με το Λευτέρη Σαρρέα καθώς και μιας νίσο κασέτας με θέμα κάποιο Ζαγορίσιο πανηγύρι ή γάμο, που θα μπορούσαμε να προβάλουμε στους Συμπατριώτες μας — Ηπειρώτες—μέσω των εκδηλώσεων, που πρόκειται να πρόβειο Σύλλογός μας, του οποίου τυγχάνει να είμαι ο εκ των Ιδρυτών και για σειρά ετών Γραμματέας αυτού, τον επόμενο μήνα (Απρίλιο).

Τέλος, σας στέλνω και δυο παλιά ποιήματά μου, που το ένα εξ αυτών αναφέρεται σε κάποιο γάμο (Ζαγορίσιο) που έτυχε να παρευρεθώ πριν μερικές δεκαετίες και όλως τυχαίως και με είχε καταγοητεύσει!

ΓΑΜΟΣ ΣΤΑ ΖΑΓΟΡΙΑ

Σ' ένα γάμο στα Ζαγόρια Τα κορίτσια και τ' αγόρια Ρίξανε ένα... χορό

Σείστηκε όλο το χωριό!

Είχε ο Κίτσος ένα κέφι Έπασσε κι αυτό το ντέφι Κι ο Κώτσος που 'ταν μπρος Ένας όμορφος γαμπρός!

Ήρθε κι η σειρά της νύφης Σπάνια ομορφιά να τύχεις Με κορμί σαν κυπαρίσσι Ποια καρδιά δε θα ληγίσει!

Έγινε μεγάλο γλέντι Χαρά στο νιο και τον αφέντη Και σ' αυτή την κοπελιά Σπύσαν κλαρίνα και βιολιά!...

Ο Θεός να τους χαρίσει Και πολλή ζωή ν' αφήσει Την αγάπη να χαρούνε Όλοι μας να ευχηθούμε!

ΖΑΓΟΡΙΣΙΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Τα Ζαγορίσια τα τραγουδία Ανοιξιάνικα λουλουδία Στην ψυχή σου θε να μισούνε Κι ούτε που θα μαραθαδούνε Κράτησε τα εκεί βαθιά Στη... ζωή σου συντροφιά!

Το καθένα και μια χάρη Χαρά σ' αυτόν που θα την πάρει Την πρωτιά μεσ' στο χορό Σείεται όλο το... χωριό Είναι τραγουδία πονεμένα Και γι αγάπη μιλημένα!

Σε γιορτές σε πανηγύρια Ακουγόνται τραγουδία μύρια Στην Πατρίδα και στα ξένα Της Ηπείρου τιμημένα Τα τραγουδία σου μιλάνε Και το γυρισμό ζητάνε!

Με την ελπίδα ότι θα ανταποκριθείτε στα αιτήματα μου και πως σύντομα θα πάρω νέα σας.

Σας ευχαριστώ από καρδιάς και σας εύχομαι να είστε πάντα καλά και καλή Σαρακοστή.

Με όλη μου την εκτίμηση **Ανδρέας Καρζής**

Επάξια προαγωγή

Στόχος του στη ζωή ήταν η συνεχής, επίμονη και πεισματική ανέλιξη στην προσωπική του καριέρα. Αναφέρομαι στον ανεπιό μου **Απόστολο Παναγ. Βανδέρα, παιδοδοντιάτρο**, που πρόσφατα προήχθη στη βαθμίδα του **Αναπληρωτή Καθηγητή** στην Οδοντιατρική Σχολή Αθηνών.

Απόφοιτος της Σχολής Βελλάς, πήρε πτυχίο οδοντιατρικής στην Αθήνα, μετεκπαιδεύτηκε στις Η.Π.Α. (University of Pittsburg) όπου πήρε πτυχίο Master Δημόσιας Υγιεινής και Master Οδοντιατρικής, ειδικότητα Παιδοδοντίας.

Προσφέρει τις επαγγελματικές του υπηρεσίες σε προσωπικό οδοντιατρείο στην περιοχή της Κηφισιάς και τις τεχνικές και επιστημονικές του γνώσεις στην Οδοντιατρική Σχολή Αθηνών.

Μετά την πρόσφατη προαγωγή του, του απομένει, τέλος, η έδρα του Καθηγητή, για να τερματίσει το κεφαλόσκαλο της εξελικτικής του πορείας. Ένας παιδικός του οραματισμός θα ολοκληρωθεί χάρις στη θέληση και επιμονή του. Του εύχομαι από καρδιάς υγεία και αισιοδοξία για την ολοκλήρωσή του.

Στ. Συκιώτης

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Το κατέβασμα της Γερμανικής σημαίας στα Γιάννινα

1944 η Ελλάδα είναι σκλαβωμένη από τους Γερμανούς. Ο ελληνικός λαός υποφέρει, πολλοί Έλληνες συλλαμβάνονται, βασανίζονται και εκτελούνται, από τους αδίστακτους κατακτητές της πατρίδας μας και πεθαίνουν από την πείνα, ιδιαίτερα στις πόλεις. Ο ηρωικός όμως λαός μας δεν παραδίδεται και δεν λυγίζει, αγωνίζεται και παραδειγματίζεται και γιγαντώνεται, από το ηρωικό παρελθόν των προγόνων του και την ένδοξη ιστορία του.

Αντιστέκεται, παλεύει και δημιουργεί την ένδοξη Εθνική του Αντίσταση, σχεδόν σε ολόκληρη την Ελλάδα. Οι Αγωνιστές πολεμούν παντού, στα βουνά και στους κάμπους, στις κορφές και τα λαγκάδια, στις πόλεις και τα χωριά, γιατί πιστεύουν πως η πολυπόθητη Λευτεριά πλησιάζει.

Αυτό πίστευαν και οι τολμηροί και γενναίοι νέοι της πόλης μας, η Ρούλα Κατσουλίδη, ο Δημήτρης Κισκίνης, ο Οικονομίδης, ο Νίκος Λαμπριδής, ο Λευτέρης Παπαγγέλης, από την συνοικία της Αγίας Αικατερίνης, καθώς επίσης, ο Σόλων Κωνσταντινίδης, ο Σπύρος Στατηράς και ο Γιάννης Γιάνναρης, από την συνοικία της Καλούτσιανης.

Πήρανε την εντολή από την Αντιστασιακή Οργάνωση της πόλης μας, να κρεμάσουν την ελληνική σημαία, στο Ρολόι της κάτω πλατείας και στο κωδωνοστάσιο της Αγίας Αικατερίνης, την παραμονή του εορτασμού της 31ης επετείου απελευθέρωσης της πόλης μας από τον τουρκικό ζυγό, την 21η Φεβρουαρίου 1913. Το τόλμημα αυτό δεν ήταν εύκολο, αν αναλογιστούμε τις άσχημες συνθήκες της Κατοχής, που περνούσαν οι κάτοικοι της πόλης μας, πήραν την μεγάλη απόφασή τους, να κρεμάσουν την ελληνική σημαία, σύμφωνα με την εντολή της οργάνωσης της πόλης μας. Με το κατόρθωμά τους αυτό, έδειξαν με τον καλύτερο τρόπο, το θάρρος, την γενναϊότητα και την αυταπάρνηση προς τον θάνατο.

Η αγωνίστρια **Βούλα Κατσουλίδη** έραψε στο σπíti της κρυφά τις δύο ελληνικές σημαίες. Όλες οι ενέργειες της επιχείρησης είχαν μελετηθεί και αποφασισθεί με κάθε λεπτομέρεια, γιατί η παραμικρότερη λανθασμένη ενέργεια τους, θα είχε σαν αποτέλεσμα την σύλληψη και την εκτέλεση των γενναίων αυτών νέων και την ματαίωση της ηρωικής των πράξης.

20 Φεβρουαρίου 1944, παραμονή της επετείου της απελευθέρωσης της πόλης μας. Οι δύο ομάδες των νέων Αγωνιστών, της Καλούτσιανης και της Αγίας Αικατερίνης, προχωρούσαν με κάθε προφύλαξη μέσα στο σκοτάδι της νύχτας, προχωρούσαν με κάθε θυσία, για να εκτελέσουν την μεγάλη απόφαση που πήρανε.

Από την ομάδα της Αγίας Αικατερίνης ο **Τάκης Κισκίνης** έχοντας την ελληνική σημαία στον κόρφο του προχωρούσε μπροστά, σκαρφάλωσε στο Ρολόι, βέγαλε την ελληνική σημαία από τον κόρφο του, νοιώθοντας μέσα του χαρά και φόβο, την φίλησε συγκινημένος και την κρέμασε στα κάγκελα του ωρολογίου.

Κατά τον ίδιο τρόπο κρεμάστηκε από τον **Σόλωνα Κωνσταντινίδη**, της ομάδας της Καλούτσιανης και η δεύτερη ελληνική σημαία. Οι δύο ελληνικές σημαίες κυμάτιζαν περήφανα από το ελαφρό αεράκι της χειμωνιάτικης νύχτας, δείχνοντας στους κατακτητές, που είχαν λάβει την νύχτα της παραμονής της απελευθέρωσης της πόλης μας αυστηρά μέτρα προφύλαξης, φανερόντας έτσι ότι, οι κάτοικοι της πόλης μας δεν αισθάνονται σκλαβωμένοι και ότι η ώρα της Λευτεριάς πλησιάζει.

20 Φεβρουαρίου 1944, πέρασαν από τότε εξήντα χρόνια. Η πράξη αυτή των γενναίων νέων της πόλης μας, ιδιαίτερα από τους κατοίκους της δεν πρόκειται να ξεχαστεί. Πέρασαν αρκετά χρόνια από τότε και το κατόρθωμα δεν αναγνωρίστηκε από τον Δήμο Ιωαννιτών. Επί Δημάρχου του αείμνηστου Σπύρου Κατον Δάμη Ιωαννιτών. Επί Δημάρχου του αείμνηστου μαρμάρηνη τσαδής έγινε η αναγνώριση, με την τοποθέτηση μαρμάρηνης πλάκας. Η μαρμάρηνη αυτή πλάκα τοποθετήθηκε μπροστά από το Ρολόι καθώς και δεύτερη μαρμάρηνη πλάκα στην αυλή της Αγίας Αικατερίνης.

Από την ομάδα της Αγίας Αικατερίνης ο Οικονομίδης και από την ομάδα της Καλούτσιανης ο Σόλων Κωνσταντινίδης, συνελήφθησαν αργότερα από τους Γερμανούς και εκτελέστηκαν. Ακόμη σήμερα από τις δύο αυτές ομάδες, ο **Σπύρος Στατηράς** και ο **Τάκης Κισκίνης**.

Φίλιππος Νικολαΐδης

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΥ ΕΓΙΝΑΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑΣ

1. Στάλθηκε έγγραφο στον Δήμο Τύμφης για επαναφορά του Χανιού στον Σύνλογο.
2. Έγινε παρέμβαση για την ολοκλήρωση του αποχετευτικού στην Μία Βρύση.
3. Καθαρίστηκε η είσοδος του χωριού, αν και το πρόβλημα αυτό θα λυθεί μόνον με την ασφαλότιστρωση και συνέχεια την πλακόστρωσή της.
4. Έγιναν επαφές με τις όμορες Κοινότητες για την δημιουργία Τράπεζας αίματος και ενημέρωση των γυναικών της περιοχής για το τεστ Παπανικολάου.
5. Καλύφθηκαν τα παράθυρα του παλιού μαγαζιού ιδιοκτησίας Ιωάννας Στολίγκα.
6. Αλλάχτηκαν τα κάγκελα και το πάτωμα έξω από το εντευκτήριο.
7. Αντικαταστάθηκαν τα σπασμένα ξύλα της λόντζας, και περάστηκαν νέα λούστρα.
8. Μπήκαν πλάκες κάτω από τα παράθυρα του εντευκτηρίου και του μαγαζιού.
9. Φτιάχτηκε και αξιοποιήθηκε το Χανί [Το κομμάτι που είχε ο Π. Πεζοδόμος].
10. Έγιναν ακόμη δύο δέσεις στην Ροσαντίνη και αποκαταστάθηκαν ζημιές.
11. Ζητήσαμε και πετύχαμε από την Δημοτική Αρχή την αλλαγή των φωτιστικών σωμάτων του μεσοχώρι.
12. Έγινε Ζιαφέτι μετά την λειτουργία της Αγίας Παρασκευής, στο μεσοχώρι, με την συμμετοχή όλων των χωριανών που ήταν στο χωριό, το 2002 και το 2003.
14. Υποβλήθηκαν προτάσεις στην Αναπτυξιακή Ηπειρος για το LEADER +.
15. Αποκαταστάθηκε με νέο τοιμένο ο δρόμος στον λάκκο της Αλέξως.
16. Κατασκευάστηκε τοιχάκι μπροστά στον Πλατανίσιο και διαπλατύνθηκε ο δρόμος.
17. Τελέστηκε ιερατικό και φιλολογικό μνημόσυνο στην μνήμη Βασιλή Φανίτου και παρατέθηκε μετά γεύμα.
18. Τελέστηκε μνημόσυνο στην μνήμη της ευεργέτιδος του χωριού Ερρικέττης Ιωαννίδου 19. Συνεχίστηκαν οι εργασίες στο χάνι με καθαρισμό του υπογείου.
20. Στάλθηκε έγγραφο για μετακίνηση της κεραιάς στην PANAPHON Α.Ε.
21. Στάλθηκε έγγραφο στην (Cosmote για αποκατάσταση του δρόμου για τον Άγιο Χριστόφορο.
22. Αποκτήθηκαν έξι (6) κάδοι απορριμμάτων από δωρεά της Ν. Πέτσιος & Υιοί.
24. Αγοράστηκε συσκευή μέτρησης σακχάρου και αναλώσιμα για χρήση από τον γιατρό.
25. Κατασκευάστηκαν και τοποθετήθηκαν πινακίδες για τις εισόδους του χωριού.
26. Εξασφαλίστηκε και εισπράχτηκε ποσόν 1.500 EURO από την Δημοτική Αρχή για το μνημόσυνο Β. Φανίτου, από τα οποία περισσεύσαν περισσότερα από 1000 EURO λόγω της ευγενικής προσφοράς υλικών και εργασιών των γυναικών του χωριού μας.
27. Εξασφαλίστηκε και εισπράχτηκε ποσόν 400 EURO σαν οικ. ενίσχυση από

την προηγούμενη Δημοτική Αρχή, για τις Πολιτιστικές Εκδηλώσεις του Συλλόγου μας.

28. Προσκλήθηκε και φιλοξενήθηκε η κ. Λίνα Μενδώνη, Γεν. Γραμματέα Υπ. Πολιτισμού,

κατά την διάρκεια του μνημόσυνου στη μνήμη Ερρικέττης Ιωαννίδου.

29. Κόπηκε η Πρωτοχρονιάτικη πίττα στο Εντευκτήριο του χωριού, με τυχερούς το ζεύγος Ισμήνη και Φάνη Γκολογκάνη, που κέρδισαν 50 EURO, το 2003 και τον Κων. Μπλανά το 2004.

30. Στάλθηκε από κοινού με την Εκκλησιαστική Επιτροπή επιστολή στην Ριζαρείο

για οικονομική ενίσχυση, απαραίτητη για την επισκευή της τοιχοποιίας του νότιου τοίχου του Ι.Ν. του Αγ. Νικολάου του χωριού μας.

31. Έγινε ο αποκριάτικος χορός μας στο κέντρο « Διογένης » , με πολύ ικανοποιητική προσέλευση χωριανών και φίλων και πάρα πολύ ωραίο γλέντι.

32. Καθαρίστηκε η παιδική χαρά και φτιάχτηκαν τα πεζούλια αριστερά και δεξιά.

33. Σε συνεργασία με το ΓΚΝΙ «Γ. Χατζηκόστα» έγινε ενημερωτική συζήτηση με τις κυρίες του χωριού για τον καρκίνο του μαστού, τις γυναικολογικές αιμορραγίες και το τεστ Παπανικολάου.

34. Ενισχύθηκε οικονομικά η Εκκλησιαστική Επιτροπή για την κατασκευή πλακόστρωτου έξω από τον Αγ. Νικόλαο.

35. Κατασκευάστηκαν έξι ξύλινα τραπέζια για τις λόντζες του μεσοχωριού.

36. Κατασκευάστηκε πεζούλι στο πάνω μέρος της πλατείας για την προστασία των μικρών που παίζουν εκεί.

37. Αγοράστηκε και τοποθετήθηκε ένα ακόμα φωτιστικό σώμα στο πάνω μέρος της πλατείας.

38. Καθαρίστηκε και αποκαλύφθηκε το γκαλντεριμί μεταξύ οικίας Καραβασίλη και της παιδικής χαράς, όπως επίσης και η είσοδος [Βορρός] της οικίας Μεγκλιδή.

39. Ενισχυθήκαμε οικονομικά από το ΥΠ.ΠΟ μετά από ενέργειες της κας Μενδώνη

Γεν. Γραμματέως του Υπουργείου που είχαμε φιλοξενήσει στο μνημόσυνο της Ερρικέττης Ιωαννίδου.

40. Βάφτηκε εξ ολοκλήρου και ανακαταστάθηκε η παιδική χαρά.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΑ ΕΡΓΑ

1. Καθαρισμός και αποκατάσταση ζημιών στις Τρεις Βρύσες
2. Κατασκευή πεζουλιού σε όλο το μήκος της εισόδου του χωριού.
3. Υποστύλωση του εντευκτηρίου.
4. Ηλεκτροφωτισμός εισόδου του χωριού.
5. Αποκατάσταση του γκαλντεριμιού του Αγίου Νικολάου.
6. Αποτύπωση της Φαίστας με σκοπό να γίνει χώρος Αθλοπαιδιών-Εκδηλώσεων

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑΣ

Καθολική είναι η συμμετοχή των κατοίκων της Λεπτοκαρυάς στις προκλήσεις του Πολιτιστικού Συλλόγου του χωριού τους και η συμπάραστασή τους προς αυτόν.

Μία άποψη, μία ιδέα, αλλά προπαντός η οικονομική ενίσχυση του Συλλόγου από μέλη και μη με ποσά ανεξαρτήτου ύψους έχουν δώσει και την οικονομική δυνατότητα στο Συμβούλιο αλλά και το κουράγιο, να καλύψει διάφορες ανάγκες του χωριού μικρές ή μικρότερες αλλά σαφώς ουσιαστικές ιδιαίτερα για τους μόνιμους κατοίκους αλλά και για εκείνους που περνούν εκεί το Σαββατοκύριακο.

Εκείνο που συγκινεί ιδιαίτερα είναι η κινητοποίηση των απόδημων Λιασκοβετσινών, των οποίων ο νους βρίσκεται πάντοτε κοντά στο χωριό τους. Άνθρωποι που βρίσκονται και εργάζονται μακριά από το χωριό δεν χάνουν ευκαιρία να επικοινωνήσουν με τον Σύλλογο, να ρωτήσουν για τα δρώμενα και να ανταποκριθούν πάντα οικονομικά στο Σύλλογο, όπως χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό της αποθανούσης το περυσινό καλοκαίρι Μαρίας Μεγκλίδη που μετά από αλληλογραφία με τον Σύλλογο άφησε στο χωριό ένα μεγάλο χρηματικό ποσό.

Επίσης η καθολική συμμετοχή των γυναικών του χωριού στις εκδηλώσεις του Συλλόγου και η αμέριστη και πολύπλευρη βοήθειά τους, έβγαλαν κατά γενική ομολογία το χωριό ασπροπρόσωπο, και έκαναν τους εκατοντάδες καλεσμένους που είχε ο Σύλλογος, λόγω χάριν στο μνημόσυνο του Βασιλή Φανίτσιου, στο αντάμωμα των χωριανών το μεσημέρι της γιορτής της Αγίας Παρασκευής, και άλλες φορές να εκπλαγούν με την φιλοξενία τους και την εξυπηρέτηση όλων, πέραν της μεγάλης ποικιλίας των εδεσμάτων τα περισσότερα των οποίων ήταν ευγενική τους προσφορά, και δεν είχαν να ζηλέψουν τίποτα από τις καλύτερες συνεστίσεις.

Τέλος αφού έληξε πλέον αίσια για το χωριό και το θέμα του Κληροδοτήματος Ερρικκέτης Ιωαννίδου της μεγάλης ευεργέτιδος του χωριού μας, κόρης του παλιού Δημάρχου Ιωαννινών Ιωαννίδη, της πρώτης αρχιτεκτόνισας που αποφοίτησε από το Μετσόβειο Πολυτεχνείο και έσπασε το άβατο του, όλοι πλέον θεωρούν ότι με τη συνεργασία των φορέων θα μπορέσει η Λεπτοκαρυά να ξαναβρεί την αίγλη της και να πάρει τη θέση που της αρμόζει ανάμεσα στα Ζαγοροχώρια θέση που είχε χάσει για πολλά χρόνια.

Όλα τα πιο πάνω λοιπόν έχουν επιτρέψει στον Πολιτιστικό Σύλλογο να πραγματοποιήσει μία σειρά έργων όπως φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί αλλά και να κάνει όνειρα, μαζί με όλα τα μέλη του για το μέλλον του χωριού, το οποίο με την σύμπτωση και την συμπάρασταση όλων προοιωνίζεται πραγματικά ρόδινο.

Σύνδεσμος Σκαμνελιτών Θεσ/νίκης

Και φέτος πραγματοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία ο χορός μας. Το κέφι ήταν απεριγράπτο και σ' αυτό συνετέλεσε η καταπληκτική ορχήστρα και ιδίως ο Νικολάκης Καψάλης που ταξίδεψε ειδικά για το χορό μας από τα Γιάννενα (τον ευχαριστούμε πολύ).

Στο τέλος τραγουδήσαμε όλοι μαζί το τραγούδι τα ξεχωριστά με τις ευχές και την υπόσχεση για ένα τέτοιο γλέντι και του χρόνου.

Ο Πρόεδρος του Συλλόγου
Νόνας Κων/νος

Η ΠΙΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΣΚΑΜΝΕΛΙΤΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ

Φέτος ο Σύνδεσμος Σκαμνελιτών είχε μια πρωτότυπη ιδέα. Συνδύασε την κοπή της καθιερωμένης πίτας με πρωινό περιπάτο, εκτός Αθηνών. Έτσι το Σάββατο 28 Φεβρουαρίου με καταγάλανο ανοιξιάτικο ουρανό πήραμε τον πρωινό μας καφέ στο φράγμα της λίμνης Μαραθώνα και το μεσημέρι στα ΚΙΟΥΡΚΑ – ΑΤΤΙΚΗΣ στο ωραίο κέντρο «ΤΥΡΤΑΙΟΣ», έγινε η κοπή της πίτας και μεσημβρινό γεύμα. Εξαιρετή περιποίηση και γλυκύτατα τραγούδια απ' τον ιδιοκτήτη του Κέντρου Δημήτρη Δήμα Ηπειρωτικής καταγωγής και την κόρη του Φωτεινή.

Η επιτυχία της εκδήλωσης ήταν πλήρης από κάθε πλευρά. Όσοι έλαβαν μέρος πέρασαν εν άεχαστο, όμορφο, ανοιξιάτικο πρωινό.

ΚΑΛΕΣΜΑ για τη συγκρότηση της ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ

Εγώ, ο Πέτρος Φραγκούλης καλώ σήμερα κάθε Ζαγορίσιο και Ζαγορίσια που πονά για την κατάντια των μικρών μας ΠΑΤΡΙΔΩΝ, να αναλάβουμε πλέον την ΕΥΘΥΝΗ να ΞΕΣΗΚΩΘΟΥΜΕ, για να σταματήσουμε την πορεία του λατρευτού μας Ζαγορίου στο ΠΟΥΘΕΝΑ.

Αυτός ο τόπος στέκεται σήμερα στην κόψη του Ξυραφιού, βάσκανη μοίρα, το αίμα τρέχει σταγόνα τη σταγόνα, με τα σημάδια των καιρών αρχίνισε το μοιρολόι. Ρήμαξαν τα χωριά μας, σώπασαν τα καλντερίμια κι ερήμωσαν οι ρούγες, βουβάθηκαν οι καμπάνες, απέσβετο και λάλον ύδωρ.

Ποιος να μολογήσει σήμερα παραμύθια για τα παλιά, τα περασμένα, τα ξακουστά. Δεν απόμεινε και κα-

νένας για να στήσει αυτά. Ζαγόρι, πρώτα και πάνω απ' όλα ήταν ο κόσμος κι ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ του. Εκείνος ο κόσμος χάθηκε πια, μόνο τ' ανχνάρια που άφησε μαρτυρούν το πέρασμά του.

Αυτά τ' ανχνάρια είναι που πρέπει να παραδώσουμε στα παιδιά μας, ώστε με περισσή περηφάνια να διαλαλούν: Είμαστε Ζαγορίσιοι!

Όσοι λοιπόν αγωνιούν για το αύριο καλούνται να συστρατευθούν στην ιδέα της συγκρότησης αυτής της κίνησης κι όλοι εντάμα να προτείνουμε δράσεις για τον ιερό αυτό σκοπό.

Θα δέχομαι αιτήσεις συμμετοχής αλλά και προτάσεις για την υλοποίηση αυτής της προσπάθειας.

Πέτρος Φραγκούλης

ΜΕΣΟΒΟΥΝΙ – Η ΓΙΟΡΤΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Με μεγάλη συμμετοχή του κόσμου, τόσο από το Μεσοβούνι όσο και από τα γύρω χωριά, αλλά και χωριανών που ήλθαν από άλλες πόλεις γιορτάστηκε με μεγαλοπρέπεια στο εξωκλήσι του Αγίου Χαράλαμπος, στις 10 Φεβρουαρίου η γιορτή του Αγίου.

Μετά το τέλος της Θείας Λειτουργίας, στο προαύλιο του ναού έγινε αγιασμός και στη συνέχεια ο πρόεδρος του πολιτιστικού συλλόγου Μεσοβουνίου κ. Κοντονάσιος Μίλτος έκοψε την πρωτοχρονιάτικη πίτα.

Στην εκδήλωση παραβρέθηκαν ο



Μετά τη θεία Λειτουργία, στον περίβολο του ναού τελέστηκε αγιασμός.



Ο Πρόεδρος του Πολιτιστικού Συλλόγου Μεσοβουνίου κ. Μίλτος Κοντονάσιος κόβει την πίτα παρουσία των κ. Απόστολου Δόνου, Οδυσσέα Σίβια και Χαράλαμπου Μουκοβίνα.

Το πρωί τελέστηκε θεία λειτουργία με τη συμμετοχή τεσσάρων ιερέων τόσο από το Μεσοβούνι όσο και από τον Άγιο Μηνά, την Αρίστη και την Κλειδωνιά, στην κατάμεστη εκκλησία του Αγίου Χαράλαμπος.

Δήμαρχος Κεντρικού Ζαγορίου, Γαβριήλ Παπαναστασίου, ο Δημοτικός σύμβουλος Νίκος Λογοθέτης, ο Πρόεδρος και τα μέλη του Πολιτιστικού Συλλόγου και πολλές κόσμος.

Το βράδυ ακολούθησε γλέντι στο καφενείο του χωριού το «ΧΑΝΙ» με την παραδοσιακή ηπειρωτική ορχήστρα του «ΒΑΛΑΝΤΗ» με τη συμμετοχή τόσο των χωριανών όσο και κόσμου από τα γύρω χωριά.

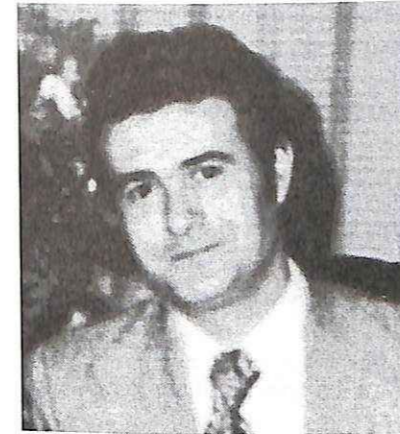
Είναι άλλωστε το μοναδικό πανηγύρι που γίνεται το χειμώνα στη περιοχή, για αυτό πρέπει να το διατηρήσουμε.

Συγχαρητήρια, τόσο στα μέλη του Πολιτιστικού Συλλόγου, όσο και στο Τοπικό Συμβούλιο για τις προσπάθειες που κάνουν ώστε να διατηρηθεί το χωριό μας ζωντανό.

ΣΤΑΜΑΤΙΑ ΚΟΝΤΟΝΑΣΙΟΥ
Γ. Γ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ
«Ο ΡΙΖΑΡΔΗΣ» Ν.ΛΑΡΙΣΑΣ

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

ΞΕΝΟΦΩΝ ΜΙΧ. ΒΟΥΡΔΑΣ



Στις 21 Φλεβάρη μέρα της απελευθέρωσης των Ιωαννίνων, μέρα γιορτής, έπεσε σαν κεραυνός το θλιβερό μαντάτο του τραγικού χαμού του Φώντα.

Τη στιγμή που γυρίζαμε από το «Ξεκίνημα» ενός άλλους δικού μας ανθρόπου του Παναγιώτη Διαμάντη.

Είναι από τις στιγμές εκείνες που το ξάφνιασμα και η θλίψη κάνουν τα λόγια αδύνατα. Στα 64 χρόνια του, καταξιωμένος σαν επιστήμονας και άνθρωπος στη Γιαννιώτικη κοινωνία, στην ακμή της επαγγελματικής του δραστηριότητας και άριστος οικογε-

νειάρχης, χάθηκε πολύ άδικα, θύμα της θάλασσας που τόσο αγαπούσε δίπλα στο εξοχικό του στη Λυγιά Πρεβέζης.

Οι συγχωριανοί του και πλήθος Γιαννιωτών τον αποχαιρετήσαμε στις 22 Φλεβάρη με πολύ οδύνη.

Ας είναι ελαφρύ το Γιαννιώτικο χώμα που τον σκέπασε.

B.T.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ



Ένας από τους γνωστούς και επιτυχημένους εμπόρους των Ιωαννίνων έφυγε ξαφνικά στις 20 Φλεβάρη ο Παναγιώτης Διαμάντης σε ηλικία 63 ετών.

Για πάνω από 30 χρόνια είχε αναπτύξει στα Γιάννενα ένα από τα μεγαλύτερα δίκτυα διανομής πετρελαιοειδών.

Γεννημένος στην Αμφιλοχία, παντρεύτηκε την Κατωσουδενιώτισσα Μαρίνα Καλαντζή, με την οποία απέκτησε δύο κόρες την Αννίκα (χημικό) και την Ισμήνη (κτηνίατρο).

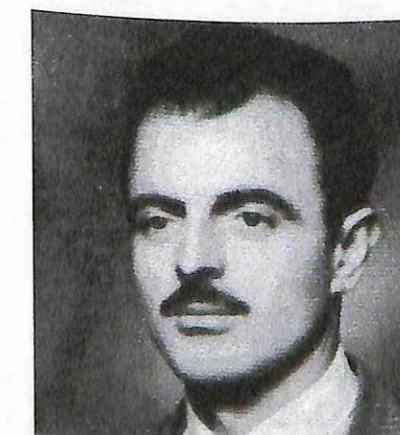
Αγάπησε το χωριό της γυναίκας του, ταυτίστηκε με τη ζωή και τις αγωνίες του, προσφέροντας με τη συμμετοχή του μέσα από το Μ.Ε.Ξ. Σύλλογο όπως όλοι οι Κατωσουδενιώτες.

Καλόκαρδος και γελαστός θα μας λείψει στις συντροφικές και τις χάρες μας.

Θα τον θυμόμαστε πάλι.

B.T.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ Ν. ΚΟΜΑΤΣΕΛΗΣ



Στις 27 Φεβρουαρίου ένας ακόμη Κατωσουδενιώτης ο 80χρονος Τέλης Κοματσελής έφυγε για το μεγάλο ταξίδι.

Γεννημένος στην Αθήνα το 1922, γιος του Νίκου Κοματσελή και της Αικατερίνης Εμ. Τζιόβα (αδερφή του πατέρα του δικού μας Φριξού Τζιόβα).

Γνώρισε το χωριό (και τον γνωρίσαμε) 20χρονος νέος στα χρόνια της κατοχής όπου ήρθε οικογενειακά με τους γονείς του και το μικρότερο αδερφό του Παναγιώτη (Νότη), μέχρι την απελευθέρωση.

Ασχολούμενοι στην Αθήνα (Ελληνικό) με την παραγωγή οπωροκηπευτικών, δούλεψαν σκληρά και στο χωριό για να επιβιώσουν τα δύσκολα εκείνα χρόνια. Επιστρέφοντας στην Αθήνα ο Τέλης ασχολήθηκε με την ανθοκομική στο κατάστημά του στου Ζωγράφου με καλή οικονομική την ανέλιξη. Ας είναι ελαφρύ το χώμα της Αττικής γης που τον σκέπασε.

B.T.

ΦΩΤΙΟΣ ΜΙΧ. ΠΕΤΣΑΣ

Από Αρίστη – τ. Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας

Ο κακόκαιρος Φλεβάρης φρενάρισε τον ερχομό της Άνοιξης κι' έτσι δεν υπήρξαν ταπεινά αγριολούλουδα στα γρασιδία του Αϊ-Νικόλα, για να συνοδέψουν τη σορό του.

Καθλωμένος χρόνια στην αναπηρική πολυθρόνα, αποδυναμωμένος απ' τη γνωστή πληθωρική ζωντάνια του, υπέκυψε στο μοιραίο στις 28 Φλεβάρη και κηδεύτηκε την επομένη στην Αρίστη, αφού έκανε το τελευταίο του ταξίδι από Ν. Σμύρνη –Αθηνών, όπου οικογενειακά διέμενε, στη γενέτειρά του. (Αξέχαστε Φώτη, συγχώρεσέ με που δε βρέθηκα στην Αρίστη για να σε κατευσδώσω ως το «Τριφύλλι μας» (Νεκροταφείο), όπου τώρα αναπαύεσαι κι' ανάερα η ψυχή σου περιδιαβάζει ολόγυρα την κοιλιάδα του Βοϊδομάτη, που τόσο αγάπησε και ύμνησε). **Κοινή η ανθρώπινη μοίρα και ο χρόνος αδυσώπητος!**

Η διαδρομή του Φώτη, στη ζωή του, υπήρξε μεστή και ολοκληρωμένη. Γεννήθηκε το 1918 στην Αρίστη και τελειώνοντας το Δημοτικό και το Σχολαρχείο της, βρέθηκε στη Θεσ/νίκη. Από κει αρχίζει η Μαραθώνα πορεία του. Απόφοιτος του Α' Γυμνασίου Θεσ/νίκης, πτυχιούχος του Βρετανικού Συμβουλίου στο Κάιμπριτζ (1951-53), επίσης υπότροφος Φουλμπράιτ στην Αμερική (1961-62) κ.α.

Με όλες αυτές τις περγαμινές ρίχνεται στον επαγγελματικό στίβο της καριέρας του. Η αρχαιολογική έρευνα το επίμονο ενδιαφέρον του. Σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι της Μακεδονίας, όπως η Βεργίνα, τα Λαγκάδια, η Πέλλα, η Βέροια, η Νάουσα, η Χαλκιδική κλπ έγιναν αντικείμενο έρευνας και ανασκαφής απ' τις οποίες προέκυψε πλούσιο συγγραφικό αρχαιολογικό έργο, τόσο στη χώρα μας όσο και εκτός αυτής.

Επιπλέον, υπηρέτησε ως Επιμελητής και Εφορος Αρχαιοτήτων στη Θεσ/νίκη, Δελφούς, Αθήνα, Ηπειρο, Μυκήνες, Μακεδονία, Αχαΐα και Ρούμελη. Το κορύφωμα αυτής της εργώδους δράσώς του ήταν η Καθηγεία του στη Φιλοσοφική Σχολή του Παν/μίου Ιωαννίνων μέχρι το 1975.

Εκτός της κύριας αρχαιολογικής δραστηριότητάς του, υπήρξε Πρόεδρος ή Μέλος πλείστων όσων φορέων της Μακεδονίας, Θράκης και Ηπείρου. Φυσικά δεν έλειψαν και Ξένοι φορείς αρχαιολογικού ενδιαφέροντος.

Αντίστοιχα με την πληθωρική αυτή επιστημονική του δραστηριότητα, παρουσίασε πλούσια συγγραφική εργασία που θα διαιωνίζει το όνομά του και την προσωπικότητά του. Συνοπτικά όλα αυτά, γιατί θα χρειαζόταν πολλές σελίδες για να λεπτολογίσουμε.

Η Αρίστη, που τόσο αγαπούσε, ευτύχησε να γνωρίσει τα φώτα της σφίρας του, με ην συγγραφή «Αρίστη και Αυτ. Ζαγόρι» (1982) που συνέγραψε μαζί με τον Αριστινό Γιάννη Σαράλη και θεωρήθηκε πρωτότυπη στο είδος της. Τώρα που εκλείσει ο κύκλος της ζωής του, η Αρίστη τον δέχτηκε στα σπλάχνα της με στοργή κι' ευγνωμοσύνη για τη δική του προσφορά κι' αγάπη.

Ας είναι η μνήμη μας για τον αγαπητό Φώτη ζωντανή.

Στ. Συκιώτης

ΕΤΑΙΡΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΙΟΝΙΟΥ & ΑΔΡΙΑΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

ΨΗΦΙΣΜΑ

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Ιδρύματος Μελετών Ιονίου και Αδριατικού Χώρου μετά τη θλιβερή αγγελία του θανάτου του **ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΦΩΤΙΟΥ ΠΕΤΣΑ** Διακεκριμένου Επιστήμονος, διατελέσαντος επί σειράν ετών Προέδρου του Ιδρύματος και προσενηκόντος πολυτίμου σ' αυτό υπηρεσίες, αποφασίζει ομοφώνως:

1. Να εκφράσει τα θερμά του συλλυπητήρια στην οικογένεια του μεταστάντος.
2. Να διαθέσει χρηματικό ποσό στο Ίδρυμα της Μονής Δουραχάνης.
3. Να αργήσουν τα γραφεία του Ιδρύματος επί διήμερο.
4. Να οργανώσει, εν καιρώ, επιστημονικό συμπόσιο εις μνήμην του μεταστάντος.
5. Να δημοσιευθεί το παρόν ψηφίσμα στην ημερησίο τύπο της πόλεως.

Το Διοικητικό Συμβούλιο του ΙΜΙΑΧ

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΕΘΝΩΝ & ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων

ΨΗΦΙΣΜΑ

Το Πρυτανικό Συμβούλιο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, μόλις πληροφορήθηκε το θάνατο του τέως Καθηγητή Κλασικής Αρχαιολογίας και Κοσμήτορα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων **ΦΩΤΙΟΥ ΠΕΤΣΑ** συνήλθε στην αριθμ. 789/02-3-2004 Συνεδρία και αφού άκουσε τον Πρύτανη του Πανεπιστημίου κ. Γεώργιο Δήμου, ο οποίος εξήρε την προσωπικότητα, την επιστημοσύνη, το μοναδικό ακαδημαϊκό ήθος και την προσφορά του εκκλιπόντος στον άνθρωπο και την ιστορία του Πανεπιστημίου αποφάσισε τα εξής:

- Να αναρτηθεί για 24 ώρες μεσίτια η σημαία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.
- Να κατατεθούν στεφάνια στη σορό του, εκ μέρους της Πρυτανείας και των μελών του Τμήματος Ιστορίας & Αρχαιολογίας.
- Να εκφράσει τα βαθιά συλλυπητήρια στην οικογένειά του.
- Να δημοσιευθεί το ψήφισμα στον ημερήσιο τοπικό τύπο και να επιδοθεί στην οικογένειά του.

Από την Πρυτανεία

Ιωάννινα, 2 Μαρτίου 2004

ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

Πέθανε στα Γιάννενα στις 24.02.04 και κηδεύτηκε πάνδημα την επομένη στο χωριό του και στην εκκλησία του Αγίου Δημητρίου ο γνωστός Ζαγορίσιος συνταξιούχος υπάλληλος (οδηγός) του Δασαρχείου Ιωαννίνων Κώστας Τσιμόπουλος.

Ο Κώστας Τσιμόπουλος γεννήθηκε στους Φραγκάδες Ζαγορίου το έτος 1928, μεγάλωσε και έζησε όλα του τα χρόνια στο χωριό του, ως γνήσιος Ζαγορίσιος. Παντρεύτηκε την εκλεκτή της καρδιάς του Ανθούλα Γεωργίου Τζαφλίδη, Φραγκαδιώτισσα, έζησαν αρμονικά και αγαπημένα δημιουργήσαν άριστο νοικοκυριό όχι όμως απογόνους, διότι αυτό ήταν το θέλημα του Θεού. Ο Κώστας Τσιμόπουλος ο γνωστός (Τσιμής) ήταν αγαπητός από όλους και γνωστός για τις τεχνικές του ευρεσιτεχνίες και την παραγωγή του ωραίου και γνήσιου τσιπυρού που έβγαζε στο ιδιόκτητο τσιπποκάζανο. Ήταν γλεντιζές παραδοσιακός Ζαγορίσιος της παλαιάς καλής εποχής των ηθών και εθίμων του Ζαγορίου, καλαμπουρτζής, δουλευταράς, ακούρατος με το σπιτικό του πάντα φιλόξενο και ανοιχτό.

Ήταν παιδικός μου φίλος και γείτονας στο επάνω μαχαλά του χωριού μας, την Ξακουστή Μπλόσκινα, κοντά στην πάνω βρύση, που τόσα μας ένωσαν στα παιδικά μας χρόνια τα δύσκολα και ωραία που πάντα θα θυμάμαι.

Στην γυναίκα του Ανθούλα στην αδελφή του Ρίνκω και λοιπούς συγγενείς τα πιο θερμά συλλυπητήρια, να ζήσουν να τον θυμούνται και στο μνήμα του να του πηγαίνουν λίγα αγριολούδα από την Μαργκάρια και τον Στομπόρο.

Αιώνια σου η μνήμη αγαπητή φίλε Κώστα και ας είναι ελαφρύ το χώμα του αγαπημένου σου χωριού που σε σκέπασε.

Γιάννης Δ. Τσεκούρας

ΓΡΗΓΟΡΗΣ Ν. ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ

Μας έφυγε για το μεγάλο και τελευταίο ταξίδι στα 73 χρόνια του ο Δοβρανίτης ΓΡΗΓΟΡΗΣ Ν. ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ. Έζησε όλα τα χρόνια στο χωριό. Με ένα διάλειμμα στην Θεσσαλονίκη.

Πάλαψε στην ζωή του κάνοντας αρκετά επαγγέλματα. Το δεξί χέρι του ιερομονάχου Ευφραΐμ στην ανοικοδόμηση του Μοναστηρίου μας.

Παντρεύτηκε την χωριανή μας Ηλέκτρα Καρβούνη και απέκτησε τρία παιδιά, τον Νίκο τον Κώστα και τον Ανδρέα.

Απεδείχθη άριστος οικογενειάρχης. Επέστρεψε από την Θεσσαλονίκη και ήτο μόνιμος κάτοικος της Δοβράς μας.

Χαιρόταν και καμάρωνε τα παιδιά του, είδε εγγόνια!

Ήτο αγαπητός σε όλους ευχάριστος στην παρέα και στους χωριανούς, λίγο μεγαλύτερός μου, δεν λησμονιούνται τα κατοχικά εκείνα χρόνια, που παίζαμε και μεγαλώναμε με τα άλλα Δοβριαντόπουλα, στην

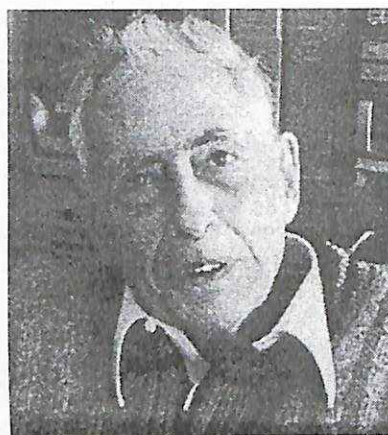
Καλύβα, στου Λώλη του δένδρου, στις ρούγες και τα σοκάκια του χωριού μας.

Καλέ μας και γλυκέ μας Γρηγόρη ο απροσδόκητος χαμός σου, έφερε θλίψη πόνο πίκρα, όχι μόνον στους οικείους σου, αλλά σε όλους εμάς τους φίλους και χωριανούς.

Αιώνια η μνήμη σου, ας είναι ελαφρύ το χώμα του Πέλιου μας που τον σκέπασε.

Μ.Γ.Κ.

ΡΕΝΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ



Πέθανε στις αρχές του δεύτερου 10ημέρου του Μάρτη στην Αθήνα και κηδεύτηκε χωρίς νεκρώσιμη ακολουθία στο κοιμητήριο του Παπάγου.

Γνωστός στο Πανελλήνιο (και όχι μόνο) ως εξέχων άνθρωπος των γραμμάτων, όχι τόσο γνωστό ίσως ότι, η εκ πατρός καταγωγή του είναι το Ηλιοχώριο (Ντομπρίνοβο) Ζαγορίου, γιος του Ηρακλή Αποστολίδη.

Ιδιόρρυθμος αλλά εγγράματος, ο Ρένος Αποστολίδης σπούδασε φιλολογία και πρωτοδημοσίευσε σε περιοδικά και εφημερίδες τα πρώτα κριτικά του κείμενα, δίδαξε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πρώτο πεζό του, η «Πυραμίδα 67» περιέκλεισε την εμπειρία του από τιν εμφύλιο πόλεμο ως στρατιώτης του κυβερνητικού στρατού.

Όσο στο βιβλίο του επικεντρώνεται στα γεγονότα χωρίς να καταγγέλει ή να υπερασπίζεται. Στα σημαντικότερα βιβλία του συγκαταλέγονται οι «Ιστορίες από τις νότιες ακτές», «Ο γρασαδόρος και Τα χειρόγραφα του Max Tod», «Βορά στο θηρίο», «Στη γέμιση του φεγγαριού», «Ο Α2», «Κλειδιά», «Η άλλη ιστορία», «Από τον κόσμο Ρα» κ.ά. Εξέδωσε την «Ποιητική Ανθολογία» και την «Ανθολογία του διηγήματος», που θεωρούνται κλαδικές εκδόσεις του είδους τους, ενώ με τη συνεργασία των γιων του Στάντη και Ηρκου συνέχισε την «Ανθολογία της Νεοελληνικής Γραμματείας» και τύπωσε τη σχολιασμένη έκδοση των δημοσιευμένων ποιημάτων του Κ.Π. Καβάφη.

Για την τελευταία έκδοση των ποιημάτων του Καβάφη, πριν λίγους μήνες οι δυο γιοι του ήρθαν και μίλησαν καλεσμένοι από την Ε.Η.Μ. Ο ίδιος ο Ρένος λόγω της κακοκαιρίας των ημερών εκείνων δεν απετόλμησε το ταξίδι. Έτσι οι Γιαννιώτες έχασαν την ευκαιρία να τον ακούσουν για τελευταία φορά.

«Το Ζαγόρι μας» συλλυπείται θερμά τους δικούς του.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΝΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Αν και έχουν περάσει 41 χρόνια, μου φαίνεται πως ήταν χθες. Ήταν 23 Αυγούστου του 1963, εσύ στα 30 και εγώ στα 31 μου χρόνια. Δούλευες ως μαία και εγώ ως ταχυδρομικός υπάλληλος στο ίδιο χωριό, τους Ασπραγγέλους. Γεμάτοι από ζωή και όνειρα ξεκινήσαμε και ενώσαμε τη ζωή μας με τις ευλογίες του παπα -Ευφραΐμ στο γνωστό μοναστήρι του χωριού.

Πότε καλή μου Ρούλα πέρασαν τόσα χρόνια; Πότε γεννήθηκαν, μεγάλωσαν, σπούδασαν και παντρεύτηκαν τα παιδιά μας, ο Βασίλης και ο Μάκης; Πότε γίναμε παππούδες και γιαγιάδες;

Και τώρα που όλα ήταν τόσο όμορφα, εσύ, ένα κρύο βράδυ, στις αρχές του Γενάρη, έφυγες και πήγες μακριά, εκεί όπου δεν υπάρχει γυρισμός, μα ούτε λύπη και στεναγμός.

Έφυγες αγαπημένη μας και όλοι σε αναζητούμε, εγώ και τα παιδιά μας, οι αδελφές σου, οι νύφες σου, ακόμα και αυτή η τρίχρονη εγγονή σου, η Σταυρούλα, οι φίλοι σου στο Ζαγόρι, μιας και τα τελευταία 18 χρόνια ήσουν ανελλιπώς εκεί -μάταια όμως.

Δυστυχώς, όλα τα ωραία τελειώνουν γρήγορα, και εγώ τώρα μόνος μέλλω να πορευτώ σε αυτόν τον αέναο κύκλο που λέγεται ζωή, έχοντας μόνο τις αναμνήσεις για συντροφιά και ελπίζοντας πως κάποια στιγμή, σε ένα μέρος σαν τα Ζαγόρια, θα συναντηθούμε πάλι...

Ο σύζυγός σου Στέφανος

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Θεός να αναπαύσει την ψυχή του και να απαλύνει τη θλίψη τους.
Κων/νος Ζαπαλάς
Καπεσοβίτης

Ευχαριστήριο

— Ευχαριστούμε θερμά όλους όσους συμμετείχαν στο βαρύ πένθος μας για τον απροσδόκητο θάνατο του πολυαγαπημένου μας συζύγου πατέρα και παππού **Θεμιστοκλή Βαταβάλη**.

Η σύζυγος, τα παιδιά και τα εγγόνια του.

ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ

Γεννήσεις
— Η **Λιάρα Αλεξάνδρα** και ο **Βακάρος Στέργιος**, απέκτησαν αρχές του Φλεβάρη του 2004, τον πρώτο βλαστό στην οικογένειά τους, ένα χαριτωμένο κοριτσάκι. Να τους ζήσει και νυφούλα να την καμαρώσουν.

Νέοι επιστήμονες

— Η **Άννα Πασχάλη** του Νίκου και της Σπυριδούλας, το γένος Λάμπρου Συντώση, πήρε το πτυχίο από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και από τις αρχές Μάρτη του 2004 ανέλαβε το Αγροτικό Ιατρείο της Μπαλντομάς Ιωαννίνων. Εγκάρδια Συγχαρητήρια, λαμπρή σταδιοδρομία εύχομαι, γερή και τυχερή νάσαι...
Δέσποινα Γκερλέ-Μπίτσα

ΕΛΑΤΗ

Βαπτίσεις
— Την Κυριακή 21 Μαρτίου 2004 στον Ιερό Ναό Αρχιμανδρείου στα Γιάννενα, έγινε η βάπτισή της πρωτότοκης κόρης του ζεύγους **Μιχαήλ και Ανδριάνας Θεοδώρου**. Και το όνομα αυτής **Ιωάννα**. Ανάδοχοι ήταν το ζεύγος **Μιχάλη και Μίρκας Θεοδώρου**, θείοι της νεοφώτιστης. Ευχόμεστε στους γονείς, ανάδοχους και παπούδες να τους ζήσει και νυφούλα να τη χαρούν.
Σάββας - Βούλα

ΚΑΠΕΣΟΒΟ

Συγχαρητήρια
— Συγχαίρουμε θερμά κι ευχόμεστε καλή σταδιοδρομία στην ξαδέρφη μας **Μαριάνθη Ανδρέα Τόλογλου**, που έλαβε το πτυχίο Γερμανικής Φιλολογίας απ' το Πανεπιστήμιο Αθήνας.
Κώστας και Γιάννης Ντιναλέξης

Γεννήσεις

— Ο **Αλέξης** και η **Φρίντα Βογά** έγιναν γονείς ενός υγιέστατου αγοριού. Τους ευχόμεστε να τους ζήσει και να 'ναι τυχερό.
Οικ. Αποστόλου Ντιναλέξη

ΚΑΣΤΑΝΟΝΑΣ

Θάνατοι
— Πέθανε στα 66 χρόνια και κηδεύτηκε στις 6/2/2004 στον Άγιο Νικόλαο Κοπάνων, ο **Κλεόβουλος Αλ. Καραγιάννης** από τον Καστανώνα. Πλήθος Ζαγορίσιοι απ' το χωριό του, τα γύρω χωριά και φίλοι συνόδευσαν τον μεταστάντα στην τελευταία του κατοικία.

Στους οικείους και τους συγγενείς του θερμά συλλυπητήρια.
Κ.Δ.Χ. «Το ΖΑΓΟΡΙ μας»

ΚΑΤΩ ΠΕΔΙΝΑ

Θάνατοι
— Θάνατοι απανωτοί: Μέσα στο Φλεβάρη σε μια βδομάδα πέντε Κατωσουδενιώτες έφυγαν.

— Στις 18/2 στην Αθήνα ο **Παναγιώτης Κολίτας**, Πανωσουδενιώτης παντρεμένος με την Κατωσουδενιώτισσα Βασιλική Κούλη εδώ και 50 χρόνια. Αυτός τουλάχιστον έφυγε πλήρης ημερών.

— Την επομένη μια 36χρονη κοπέλα, η **Αλεξάνδρα Μιχ. Νταχρή**.

— Στις 20/2 ο αναπάντεχος χαμός του γνωστού στα Γιάννενα, επιχειρηματία πετρελαιοειδών **Παναγιώτη Διαμάντη** καταγόμενος από τον Καρβασαρά, παντρεμένος με την Κατωσουδενιώτισσα Μαρίνα Καλαντζή στα 65 του χρόνια.

— Την αμέσως επόμενη 21/2 ο απίστευτος και τραγικός πνιγμός του αξιαγάπητου σε όλους μας γιατρού **Ξεοφάντα Μιχ. Βούρδα** στην ηλικία των 64 ετών.

— Στις 27/2 έκλεισε τον πένθιμο κύκλο του μήνα, ο θάνατος στην Αθήνα του **Αριστοτέλη Ν. Κοματσέλη** σε ηλικία 80 ετών.

Στους οικείους και συγγενείς όλων αυτών που έφυγαν από κοντά μας τα θερμά μας συγχαρητήρια.
«Το ΖΑΓΟΡΙ μας»

ΚΗΠΟΙ

Θάνατοι
— Στους Κήπους πέθανε και κηδεύτηκε στις 28 του Φλεβάρη η **Χήρα του μακαρίτη Χρυσόστομου Νούλη** 84 χρονών. Στα παιδιά της, τα εγγόνια και λοιπούς συγγενείς θερμά συλλυπητήρια.
«Το ΖΑΓΟΡΙ μας»

ΛΑΪΣΤΑ

Γάμοι
— Στις 21 Φεβρουαρίου τελέστηκε στη Δράμα ο γάμος της αγαπητής μας συμπατριώτισσας **Μαρία Παμπούκα** επιχειρηματία με τον εκλεκτό της καρδιάς της **Αθανάσιο Αναγνώστου** Πολ. Μηχανικό. Τους ευχόμεστε ολόψυχα θερμά συγχαρητήρια και να ζήσουν ευτυχισμένοι.

Οικογένειες Γεωργίου Μέρτζιου
Βεατρίκης Μέρτζιου

ΜΑΚΡΙΝΟ

Θάνατοι
— Στις 17 Μαρτίου πέθανε στα Γιάννενα ο **Γεώργιος Ιω. Ζιαμπής** σε ηλικία 69 ετών. Στους οικείους του θερμά συλλυπητήρια.
«Το ΖΑΓΟΡΙ μας»

ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ

Θάνατοι
— Το Μαυροβούνι αποχαιρέτησε στις 4-2-2004 τον 88χρονο συμπθέστατο καλονοικοκύρη **Κων/νο Ζήμη**. Στη γυναίκα του Λίτσα, στα παιδιά τους Θανάση, Παύλο, στις οικογένειές τους και λοιπούς συγγενείς. Εγκάρδια Συλλυπητήρια.
Δέσποινα Γκερλέ-Μπίτσα

ΠΑΠΙΓΚΟ

Συγχαρητήρια
— Τον αγαπημένο μας εγγονό

Μιχαλάκη Τσιαλογιάννη του Δημητρίου και της Ελένης (Λένας) που επέξια πήρε το πτυχίο της Πολυτεχνικής Σχολής Πανεπιστημίου Σάμου, Τμήμα Μηχανικών, Πληροφοριακών και επικοινωνιακών συστημάτων, ευχόμεθα καλή σταδιοδρομία με υγεία, πάντα να τον συνοδεύουν οι ευχές μας.

Ο παππούς και η γιαγιά του Μιχαήλ και Σούλα Χριστοδούλου

ΣΚΑΜΝΕΛΙ

Θάνατοι
— Στις 14-2-2004 απεβίωσε η αγαπημένη μας χωριανή **Πανωραία Κουσουρή** μετά από μεγάλη μάχη που έδωσε με την επάρατη ασθένεια.

Υπήρξε γνήσια Ζαγορίσια νοικοκυρά άξια σύζυγος μητέρα και γιαγιά. Πάντοτε στο στόμα της είχε έναν καλό λόγο για όλους. Στο σύζυγό της Γιάννη, στα παιδιά της και εγγονές της εκφράζουμε τα θερμά συλλυπητήρια και το χώμα του χωριού μας που είχε αγαπήσει με πάθος και την σκεπάζει να είναι ελαφρύ.

Αιώνια σου η μνήμη Πανωραία. Το Δ.Σ. του Συλλόγου Ο Πρόεδρος Νόνας Κων/νος

— Στις Φλεβάρη πέθανε και κηδεύτηκε στο Σκαμνέλι, η **Πανωραία Ιωάννου Κουσουρή**. Άριστη νοικοκυρά, πάντα πρόθυμη και αγαπητή σε όλους. Ο πρόωρος θάνατός της ήταν βαρύ πλήγμα για την οικογένειά της και λύπησε βαθύτατα όλους τους Σκαμνελίτες.

Το Δ. Συμβούλιο του Συνδέσμου Σκαμνελιτών Αττικής εκφράζει τα πιο θερμά συλλυπητήρια στον αγαπημένο της σύζυγο Γιάννη, στα παιδιά της, στα εγγόνια της και λοιπούς συγγενείς και οικείους. Ας είναι ελαφρύ το χώμα του χωριού μας που τη σκεπάζει. Θα τη θυμόμαστε πάντα.

Κι' άλλες δύο Σκαμνελίτισσες πέθαναν πρόσφατα. Η **Φρόσω Θεμιστοκλή Βλαχοπούλου** το γένος Δώδου και η **Ειρήνη Χρυσόστομου Νούλη** το γένος Πάσχου.

Το Δ. Συμβούλιο του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΣΚΑΜΝΕΛΙΤΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ συλλυπείται εγκάρδια τις οικογένειές τους και λοιπούς συγγενείς και οικείους.

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ

Γάμοι
— Η **Αντωνία Γιαννακού** του Φιλαρέτου και της Ελευθερίας, το γένος Σπυριδωνά Αρβανίτη, παντρεύεται στην Αθήνα τον εκλεκτό της καρδιάς της, Ηπειρώτη **Ανέστη Γιώτη**. Ευτυχισμένοι, υγείς, χαρούμενοι να 'ναι και ότι ποθούν να τα αποχτήσουν.

Θάνατοι

— Η **Ευφροσύνη Βλαχοπούλου**, το γένος Κων/νου και Ευθαλίας Δώδου, είχε γεννηθεί στο Σκαμνέλι στις 15 Μαρτίου 1919 και από την 1η Φλεβάρη του 2004 αναπαύεται στον Άγιο Νικόλαο Κοπάνων Ιωαννίνων. Ανάλαφρο το χώμα που τη σκέπασε. Στο σύζυγό της Θεμιστοκλή, στα παιδιά, στα εγγόνια και υπόλοιπους συγγενείς Εγκάρδια Συλλυπητήρια.

Μαρία Γκερλέ-Μπίτσα



ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ - ΔΩΡΕΕΣ

ΑΡΙΣΤΗ

— Η κα **Ρωξάνη Οικονόμου - Λαμπρίδη** από Πανόραμα Θεσσαλονίκης, προσέφερε στην εκκλησία «Κοίμησις Θεοτόκου» της Αρίστης το ποσό των Ε 150.

— Η κα **Έλλη Οικονόμου** από Πυλαία Θεσ/κης, προσέφερε στο Σύλλογο Νέων Αρίστης το ποσό των Ε 150.

Η Εκκλ. Επιτροπή και ο Σύλλογος Νέων Αρίστης ευχαριστούν θερμά.

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ

Το Δ.Σ. του Πολιτιστικού Συλλόγου Ασπραγγέλων ευχαριστεί θερμά τους κάτωθι για την προσφορά τους στο σύλλογο:

— **Παναγιώτη και Τρύφωνα Κάτση** 200 ευρώ.

— **Ερύκλεια Καμτσίκια** 120 δολάρια.

— **Βασιλική Μπονόβα-Παππά** 50 ευρώ εις μνήμην της μητέρας της **Σταματίας Μπονόβα**.

— **Φωτεινή Τσανακτσή** 30 ευρώ εις μνήμην του συζύγου της **Στάθη Τσανακτσή**.

— Αντί στεφάνου καταθέτουν στη μνήμη **Γρηγ. Καρθούνη** στην εκκλησία του χωριού μας οι οικογένειες:

— **Οικ. Καρθούνη Κώστα** (Ελεούσα)

— **Κάτσηνου Τηλέμαχου**

— **Ευθυμίου Ντάγκα**

— **Καλογήρου Παναγιώτα**

— **Παπιγκιώτη Παναγιώτα**

— **Φρίξου Τσολάκη**

— **Βασιλείου Ζαρκάδα**

— **Μπίκα Δημητρίου**

— **Παπαναστασίου Γαβριήλ**

— **Λάσκαρη Σκόδρα**

— **Φάνη Χουλιάρη**

— **Χριστόφορου Φωτόπουλου**

— **Καραγιάννη Θωμά**

— Αντί στεφάνου καταθέτουν στο Μοναστήρι του χωριού μας οι οικογένειες:

— **Κων/νου Καρατζά**

— **Κων/νου και Κίμων Οικονόμου**

— **Δήμου Ιωάννη**

— **Δημητρίου Οικονόμου**

— **Γεωργίου Σάρρου**

— **Τσοπανίδη Ζωγράφου**

— **Λίτσας Τσαπάρη**

— **Λεοντάρη Βασιλείου**

— **Κώστα και Μαρίας Δήμου**

— **Φωκίων και Γαλάτεια Καψάλη**

ΒΙΤΣΑ

— Στη μνήμη **Αναστασίου Τσαπούνη** αντί στεφάνου η οικογ. **Νεοπόλεμου Βασδέκη** κατέθεσε χρηματικό ποσό διά τις ανάγκες του Ιερού Ναού Κοιμ. Θεοτόκου Κάτω Βίτσας.

Η εκκλ. επιτροπή ευχαριστεί.

— Στη μνήμη του **Θεμιστοκλή Βαταβάλη** (Εκκλησ. Επιτρόπου) αντί στεφάνων κατέθεσαν χρηματικά ποσά:

— Η γυναίκα του, τα παιδιά του και τα εγγόνια του για τον **Ιερό Ναό Κοιμ. Θεοτόκου** και για τον **Άγιο Δημήτριο**.

— Η αδελφή του **Γαλάτεια Στυλλίδου** για τις ανάγκες **Ιερού Ναού Κοιμ. Θεοτόκου**.

— Η οικογ. **Γιάννη Παππά** για τον **Ιερό Ναό Κοιμ. Θεοτόκου** και για τον **Άγιο Δημήτριο**.

— Για τον **Ιερό Ναό Κοιμ. Θεοτόκου Βίτσας** οι οικογένειες:

— Η οικογ. **Κων/νου Βαταβάλη**

— **Κων/νου Κατσαδήμα**

— **Δήμος - Αμαλία - Βάσιος Βασδέκης**

— **Χριστοδούλου Παπαδημητρίου**

— **Νικολάου Βασδέκη**

— **Κων/νου Σουσοπούλου**

— **Κων/νου Ζινδριλή**

— **Ανδρέα Βαταβάλη**

— **Αμαλίας Μιατσούλη**

— **Αγγελου Πίκου**

— **Ευστάθιου Βασδέκη**

— **Χαρίλαου Κεφάλια**

— **Σύλλογος Ζαγορίσιων Ιωαννίνων**

— Επίσης προσέφεραν στην Εκκλ.

της Παναγίας Βραδέτου χρηματικά ποσά οι:

— **Άννα Λέκκου**

— **Οικογ. Γεωργίου Γκοδίμη**

— **Οικογ. Χρήστου Λέκκου**

— **Οικογ. Ευάγγελου Λέκκου**

Η Εκκλ. επιτροπή Κ. Βίτσας ευχαριστεί θερμά.

ΒΡΑΔΕΤΟ

— Στη μνήμη του **Θεμιστοκλή Βαταβάλη**, από τη Βίτσα Ιωαννίνων, οι οικογένειες **Γεωργίου Γκοδίμα, Άννας Λέκκου, Χρήστου Λέκκου και Ευαγγέλου Λέκκου**, προσέφεραν στην Εκκλησία Βραδέτου χρηματικά ποσά για τις ανάγκες της.

Η Εκκλ. Επιτροπή ευχαριστεί

ΕΛΑΤΗ

— Στη μνήμη **Πελαγίας Μαρκάκη**, τα ανήψια της **Αλίκη Κατακάλου Αλέξιος και Δημήτριος Βέλλης** προσέφεραν στον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου το ποσό των 180 ευρώ.

Η Εκκ. Επιτροπή ευχαριστεί

Κ. ΣΟΥΔΕΝΑ

— Στη μνήμη του **Ξενοφώντα**

Βούρδα αντί στεφάνου πρόσφεραν στον Μ. Εξ. Σύλλογο για τη συντήρηση των εκκλησιών του χωριού:

— Ο **Θεός του Αλεξ. Τσατσόπουλος** 100Ε και για τους σκοπούς του Συλλόγου 50Ε.

— Οι αδελφές και συγγενείς του **Θάλεια Μπαμπάτσα, Αθηνά Γράβου και Σωτηρία Καραντζά** 150Ε (50 η καθεμία).

— Ο **Κώστας και η Ελευθερία Φωυέτσιου** στη μνήμη **Ξεν. Βούρδα** και **Αριστοτέλη Κοματσέλη** 60 Ε.

— Η οικογ. **Βασιλή Τζιόβα** στη μνήμη **Ξεν. Βούρδα, Παναγ. Διαμάντη και Αριστοτέλη Κοματσέλη** 60 Ε.

— Ο **Μ. Ε. Σύλλογος** στη μνήμη των **Παν. Διαμάντη, Ξεν. Βούρδα, Αλεξάνδρας Νταχρή, Παν. Κολίτα και Αριστοτέλη Κοματσέλη** 400 Ε στον Αγ. Αθανάσιο Κ. Πεδινών.

— Για τη συντήρηση των Εκκλησιών **Κάτω Πεδινών**, η οικογένεια **Διομήδη Σιουσιόπουλου** αντί στεφάνου, στη μνήμη του ανειψιού **Παναγιώτη Διαμάντη** προσέφερε στον Εξωραϊστικό Σύλλογο του χωριού εξήντα (60) ευρώ.

— Για τον ίδιο σκοπό, στη μνήμη του ομοχώριου γιατρού **Ξενοφ. Βούρδα** προσέφερε σαράντα (40) ευρώ.

Ο Μ.Ε. Συλ. ευχαριστεί θερμά.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ευρώ 50

Αδελφότητα Αγίου Μηνά
Παντελή - Βαζάκα Θεανώ
Καρζής Ανδρέας
Στουκίδης Δημήτριος
Καραγεώργης Γιώργος
Νούλης Γεώργιος

Ευρώ 40

Νικολαΐδης Φίλιππος
Μανθόπουλος Δημήτριος

Ευρώ 35

Βασιλά Ελένη

Ευρώ 30

Χριστοδούλου Ελένη
Τζουριάδη Ελένη
Βαταβάλης Βασίλειος
Μακρής Μενέλαος
Καφέτσος Αθανάσιος
Γκοδίμη Φρόσω
Βαταβάλης Παύλος
Χαρίσης Σπύρος
Χαρίσης Δημοσθένης
Μπακογιάννη Ελένη

Ευρώ 20

Βούρβος Παναγιώτης
Δούβλη Αθηνά
Βούρβος Νίκος
Αποστόλου Κων/νος
Παπαβασιλείου Χρυσόστομος
Ζκέρης Βασίλειος
Ράπτη Ελένη
Χριστοδούλου Ελευθέριος
Καψάλη Ιουλία
Καψάλη Αγγελική
Σούλη Παρασκευή
Τσώλη Νίκη
Κοντοδήμος Κων/νος
Κώστας Βασίλειος
Χριστοδούλου Μιχαήλ
Δούσμη Χρήστος
Δήμου Σοφία
Πορφύρης Κων/νος
Καππά - Βολιώτη Νινέτα
Παπατάνου - Τσουκανέλη Έλλη

Ευρώ 15

Τσουμάνης Ελευθ. Αναστάσιος
Κωτσουρίδης Χαράλαμπος

Τζουριάδης Πέτρος
Γκερλέ - Μπαλαφούτη Ευαγγελία
Τζιόμπος Κων/νος
Κολακές Σπυριδων
φατούρου Ελένη
Μανδαλά Αριάδνη
Καφέτσιου - Κων/νίδου Βασιλεία
Τσίμας Κων/νος του Παύλου
Τσίμας Παύλος του Κων/νου
Μαζιανίτη Ελένη
Τζόκας Ιωάννης
Τζόκας Αλέκος

Ευρώ 10

Ράγγα Καλλιόπη
Παπακώστα Κλεονίκη
Δέμκα - Σανοζίδη Βασιλική
Δέμκα - Μπίκη Όλγα
Δέμκας Γιώργος
Ζαροπούλου Αικατερίνη
Νιτσόπουλος Στέφανος
Οικονόμου - Δώδου Ταρίτσα
Πολύζου Ελένη
Μπαζούκας Αθανάσιος
Οικονόμου Δημήτριος
Πατσούρας Γεώργιος
Τσιρώνης Λύσανδρος
Νούλης Γιάννης (Ειρήνη)
Τσώλη Νίκη
Αλεξανδρής Κων/νος
Τακαλιός Ανδρέας
Βακάμης Πέτρος
Κοντοδήμου Βασιλική
Κοντοδήμου Καίτη
Αναγνωστοπούλου Ιωάννα
Κώτσια Ηλέκτρα
Καμτσίκια Ευρύκλεια
Στεργίου Γιώργος
Αλεξίου Αλέξανδρος
Κεφάλιας Χαρίλαος
Καρβούνης Χρήστος
Γκάζινα Φρόσω
Καβάγιας Γιώργος
Παπανικολάου Ιωάννα
Αναγνωστάκη Αργυρώ
Καλογήρου Αικατερίνη
Καλογήρου Ηλίας
Λιώτος Μιχαήλ
Κωνσταντίνης Απόστολος

«ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

Ιδρυτής:
ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΙΑΖΗΣ

★
Ιδιοκτήτης - Εκδότης:
ΙΣΤΟΡΙΚΗ
ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Η ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΛΑΖΑΡΙΑΔΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΛΑΜΠΡΙΑΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΥΠΙΑΔΗΣ
ΤΖΙΟΒΑΣ ΦΡΙΕΟΣ
ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

★

ΣΥΝΤΑΣΣΕΤΑΙ

ΑΠΟ ΤΟ Δ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Πρόεδρος
ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΑΒΒΑΣ

Α' Αντιπρόεδρος
ΓΚΕΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Β' Αντιπρόεδρος
ΤΖΙΟΒΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ

Γεν. Γραμματέας
ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ταμίας
ΚΥΡΙΑΖΗΣ ΚΑΛΛΥ

Μέλος
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΚΩΣΤΑΣ

Μέλος

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

ΚΙΚΟΠΟΥΛΟΣ ΜΕΝΕΛΑΟΣ
ΜΕΡΤΖΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ-ΔΟΥΒΛΗ ΕΛΕΝΗ
ΠΑΠΑΓΩΑΝΝΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΡΕΜΟΥ-ΤΣΟΥΠΗ ΜΑΡΙΑ
ΣΚΟΥΡΤΗ ΕΛΕΝΗ
ΣΥΚΙΩΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
ΥΦΑΝΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

★

Συνδρομές, εισφορές

Περιοδικό «Το ΖΑΓΟΡΙ μας»

Σίνα 4 - Ιωάννινα 454 44

και Μυροπολείο

ΚΑΛΛΥ ΚΥΡΙΑΖΗ

Λόδου Βύρωνος 21

Τηλ. 265 10 26266

Ιωάννινα 45444

Ετήσια ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Εσωτερικού 10 ΕΥΡΩ

Ευρώπης 30 ΕΥΡΩ

Εκτός Ευρώπης 30 \$ ΗΠΑ

ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ

ΡΟΥΛΑ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

★

Τυπογραφεία:

Γ. ΔΟΥΒΛΗΣ - Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

28ης Οκτωβρίου 41 (Στοά Καμπερή)

Τηλ. 265 10 20544 - 265 10 27845

Ιωάννινα 454 44